

marin preda

971

DIN ULTIMELE APARIȚII ALE
«BIBLIOTECII PENTRU TOȚI»

N. Iorga	— Istoria lui Ștefan cel Mare
Liviu Rebreanu	— Pădurea spînzuraților roman
Ion Caraion	— Lacrimi perpendiculare
Ștefan Aug. Doinaș	— Alfabet poetic
Adrian Păunescu	— Poezii de pînă azi
Athenaios	— Ospățul înțelepților
Martorell	— Tirante el Blanco, roman, 2 vol.
Adam Mickiewicz	— Versuri alese
Charles Baudelaire	— Florile răului
George Gissing	— Noua stradă Grub, roman, 2 vol.
André Malraux	— Cuceritorii, roman
* * *	— Antologie de poezie americană (de la începuturi pînă azi), vol. II
* * *	— Cîntecul bizonului. Din literatura Pieilor Roșii

editura minerva

Vol. I-II, Lei 9

marin preda

marin preda

marele singuratic

★★

marin preda marele singuratic

ROMAN

EDIȚIE REVĂZUTĂ

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1979

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

PARTEA A TREIA

I

Damian Gheorghe, omul atit de violent pe care nimeni nu îndrăznea sau nu vroia să-l înfrunte, se purta cu Niculae fără cusur, oferindu-i acestuia imaginea unui ins ireproșabil și care inspira o încredere totală și nicio-dată dezmințită. Și era chiar așa, dar numai atit cît avea sapa în mînă sau tîrnăcopul. Muncea cu poftă, ai fi zis chiar cu sete, și văzîndu-l înțelegeai de ce nici o muncă nu e, așa, în general, un blestem. Parcă vorbea cu pămîntul cînd, cu lopata în mînă, întorcea o brazdă, ca și cum l-ar fi întrebat cum și în ce condiții s-ar putea reîntoarce în el. Acest dialog era însă senin și nu îndirjit, iar expresia chipului său se potolea ca într-o liniștită eliberare. Era parcă singura certitudine rămasă întreagă, după atîtea milioane de ani de cînd exista ființa umană pe pămînt. Restul, ceea ce se adăugase pe deasupra, era pus, prin forța împrejurărilor, sub semnul întrebării, era ceva proaspăt, nesigur, și ca atare nu merita să fie respectat. La

Niculae se uita, în astfel de clipe, cu venerație, deși horticultorul nu era cu mult mai mare decât el, să zici că i-ar fi respectat vârsta. Era greu de spus ce înțeles avea această venerație, de unde venea, din ce obscură dorință de a se supune, sau a se predă... În restul vieții lui, însă, omul devenea de nerecunoscut. Începea parcă să trăiască un altul, a cărui existență nu putea fi bănuită. Era stăpînit de o agresivitate neodihnită, de la care era cu neputință să-l abată cineva : dacă îi dădeai dreptate, te mușca de mîna ca un cîine, ținut parcă prea îndelung în lanț, iar dacă nu-i dădeai, te neliniștea cu stranii amenințări pe care nu întîrzia să le pună în practică.

Viața omului se poate scurge pe pămînt și ca o apă liniștită, împlinindu-se simplu în moarte, care vine ca o soluție a unei probleme insolubile : ce să facă ființa umană după ce a asistat la un număr de douăzeci sau treizeci de mii de răsărituri și apusuri de soare și a lăsat în urma lui înlocuitori ? Dar viața lui se poate scurge și într-o permanentă dezordine, ca o revoltă împotriva soluțiilor invariabile ale acestei existențe, atacînd sălbatic pe toți cei care o acceptă astfel, adică pe majoritatea oamenilor. Ar fi putut fi descoperit în acest caz un înțeles (inacceptabil, dar totuși un înțeles) în comportarea lui Damian Gheorghe dacă, de pildă, el i-ar fi cruțat, să zicem, pe cei care ar fi avut anumite răfuieli cu această viață și cu care ar fi putut stabili o punte, cu cei încruntați, cu posomorîții, cu vindicativii, cu cei lipsiți de speranță, cu cei cărora această lume le-a jucat renghiuri cumplite, cu cei trădați, sau cu cei amenințați... Dar el nu se înțelegea cu nimeni

și nici nu căuta să se înțeleagă. Îndată ce scăpa de sub controlul muncii, care avea parcă asupra lui o influență magică atîta timp cît o împlinea, se repezea furibund în mijlocul oamenilor, îi îmbrîncea, încăleca pe ei, îi trîntea jos, le trăgea picioare în spate, îi pocnea în cap, le înfigea mîna în gît, le strîngea gurile apucîndu-i de obraji și izbindu-i de ziduri și de copaci. Și asta se întîmpla la propriu, și nu la figurat, după cum tot la propriu se dădea și la muierile și fetele lor, care, pînă nu erau ele însele bruscate și lovite, rîdeau de ceea ce păreau bărbații. Nu era prea voinic, dar se arunca înainte cu ochii holbați de o furie căreia nu înțelegea să-i pună friu chiar dacă în fața lui ar fi întîlnit lama unui cuțit ținut de o mînă hotărîtă. Încît omul lovit de el sau umilit, deși trăia clipe în care se făcea palid ca un mort, gestul la care era provocat și putea duce la sfîrșitul vieții celui alt, nu se producea. Clipele treceau, victima se îmblînzea și pe trăsăturile ei apărea acea expresie care era și puterea, dar și slăbiciunea mai tuturor oamenilor : gîndirea ; se vedea că a învins momentul și a început să se gîndească. Nu distrugi numai o viață care să zicem că ar merita să fie nimicită, dar distrugi și una care nu merită, pe a ta ; prețul e prea mare, nu poate fi plătit. De aceea nici nu prea aveau loc bătăi între Damian Gheorghe și ceilalți : unde te poate duce o lovitură pe care o poți da unui astfel de om, care, el, nu se gîndește la asta, nu-i pasă ? Nu se găsea nimeni suficient de calm să nu se așeze chiar la aceste extreme, între lașitate și crimă, și să-l înfrunte. Se gîndeau, poate, toți, că acest om n-ar suporta el o lovitură, fără să ucidă ?

Oricum, se pare că nimeni nu avea motive suficiente și poate că nici nu era așa de curios să răspundă la o astfel de întrebare, observându-l în tăcere și așteptînd ca unul din ei să-și iasă într-o zi din pepeni și să termine cu el.

Erau chiar așa de înțelepți ? Cu adevărat ? Timpul trecea, însă nu-și ieșea nici unul din pepeni. E drept că nu se împrietenise nimeni cu el, chiar pînă acolo nu ajunsese, dar nu-i păsa lui Damian Gheorghe de prietenia lor.

Umbla veșnic după el cu un cumnat care vara avea în primire debarcaderul cu bărcile, iar iarna ajuta femeile la căratul rufelor și la descărcatul alimentelor, un ins mic de statură, aproape un pitic, dacă n-ar fi măsurat totuși peste un metru patruzeci, singurul care se pare că îl admira, fiindcă, deși sora lui trăia rău cu Damian Gheorghe, ei doi erau văzuți adesea la bufet îmbătîndu-se împreună. Poate că o asemănare exista între ei care îi apropia dincolo de gradul de rudenie. Acest Pecingine Ion, cum îl chema pe paznicul bărcilor, și care avea ceva de revendicat de la soartă, și anume, faptul că era așa mic de statură, devenea adesea și el violent, dar nu pentru că vroia să-l imite pe cumnatu-său. Această trăsătură apăruse la el mai ales în ultimii ani, cînd o tentativă a sa de a se căsători cu o fată de la restaurantul castelului eșuase. El declara că din pricina staturii, fata spusese însă că nici măcar nu i-a trecut prin cap una ca asta, ci l-a lăsat pentru că într-o zi nu se știe ce i s-a năzărit lui dintr-o vorbă și i-a tras o bătaie crîncenă. Pe ea acest lucru a pus-o pe gînduri. Pe drept, povestea ea, adică dintr-o greșeală pe care o poți face, un bărbat poate să te mai și

atingă. Dar una, că ea nu făcuse nimic, și alta, că a bătut-o prea rău și a umblat citeva zile învinețită. A căutat totuși să se impace cu el, doar atît l-a rugat : „Ioane, uite, eu trec peste asta, m-ai bătut că ți s-a părut ceva, se întîmplă și asta, dar spune-mi ce-ai avut, ce ți s-a părut, ca să știu altădată să am grijă, că n-am chef de cîte ori ți se năzare ție ceva să mănînc bătaie“. Dar el nu vruse să-i spună, și atunci ea, cu toate că ținea la el, s-a hotărît să nu se mărte cu un astfel de bărbat care nu promitea nimic bun.

Deosebirea între el și cumnatu-său era totuși mare : el nu sărea niciodată la om fără un motiv al lui, pe care e drept că nu-l mărturisea, și nimeni nu-l putea ghici (afară de aluziile la statură și la eșecul său, din această pricină, cu fata de la restaurant și deci cu femeile în general), dar motivul exista și lucra asupra gîndirii lui cu o forță năprasnică. Numai că de la cumnatul său, de la Damian Gheorghe, suporta orice, ăsta îi și spunea pe șleau, „bă piticule“, „bă nenorocitul“. Și, de fiecare dată cînd era lume la bufet, îl întrebă cum ajunge el la o muiere cînd trebuie s-o ia în brațe... îi pune o cratiță în cap și se ține de toarte ? Sau cum face ? ! Glumă care dacă ar fi venit de la altul s-ar fi terminat rău pentru cel care s-ar fi bizuit pe micimea staturii lui Pecingine Ion și pe mărirea alei sale.

Damian Gheorghe se căsătorise cu cinci ani în urmă cu sora lui Pecingine, și avusese și un copil, și anume o fetiță, dar în primăvara asta o alungase pe muiere de-acasă, aducînd alta în loc, fără să divorțeze. Curînd însă

o goni pe concubină și o rechemă pe soție, pentru ca din nou s-o alunge și s-o recheme pe concubină, trăind astfel alternativ cînd cu una, cînd cu cealaltă. S-ar fi părut că toate acestea ar fi trebuit să influențeze și prietenia dintre cei doi cumnați, respectiv în perioada cînd acela o gonea de-acasă pe nevastă-sa, Pecingine Ion să nu mai fie văzut împreună la bufet cu Damian Gheorghe. Erau văzuți, mai mult chiar, Pecingine Ion îl însoțea pe cumnatu-său pînă acasă, în sat, unde avea, înainte ca directorul să-i fi aprobat să se mute în „Casa grădinii“, o cameră cu chirie. Pecingine Ion intra la el și stăteau împreună ore întregi.

Sora barcagiului, nevasta lui Damian Gheorghe, era o femeie tinărară și plină de viață. Era însă cam domoală, se mișca foarte încet prin castel, ca o țărancă înțeleaptă și temătoare, care nu se sperie atît de firea oamenilor, pe care îi cunoștea ea bine, cît de legile lor scrise care îi rămîneau necunoscute : În odaia lor din sat intra nu o dată miliția și i-l lua pe bărbat ducîndu-l pentru cîteva zile nu se știe unde. Ce-aveau cu el ? părea să se întrebă. Ce rău făcuse ? Ținea la el, și aceste vizite o înspăimîntau, cu toate că el nu se purta cu ea mai bine decît cu ceilalți oameni. Își păstra însă înfățișarea ei înțeleaptă, vrînd parcă să spună că orice bărbat e o pacoste pe care trebuie s-o suporti oricum ai lua-o : dacă ai unul blînd și bun, nu e bun ca bărbat, ca soi, dacă ai unul frumos, umblă muierile după el, măcar al ei e muncitor, și dacă a gonit-o acum de-acasă o s-o cheme el iar îndărăt, că n-o să-l țină mult cu cealaltă. Îmbătrînește și el, că n-o fi de fier.

Ca să-și întrețină fetița, pe care tatăl o neglija, femeia se duse la directorul complexului și îl rugă să-i dea și ei un serviciu undeva. Fu angajată spălătorcasă și se mută în dormitorul comun al celei de-a treia case a complexului, care se afla cel mai departe de castel, undeva în fundul grădinii din spate, în apropierea lacului.

II

...Dar iată că, în noaptea cînd la castel avusese loc aceea petrecere, și în orele care urmaseră închiderii bufetului, cineva nu putu să-l mai îndure pe Damian Gheorghe și îl omorî la el în pat cu un topor, în odaia lui din „Casa grădinii“. Dădu de el dimineța devreme Niculae.

Cu un semn de întrebare rămas în minte să afle ce era cu omul pe care îl văzuse aseară fugind aplecat să nu fie recunoscut după ce lovise ciinele, Niculae se întoarse din drum pe coridor, văzînd ușa camerei lui Damian Gheorghe întredeschisă. Pe Simina o lăsase în odaie să mai doarmă. Intră peste el să-l ia la muncă și să-l întrebe ce se întîmplase...

Simina se pomeni trezită din somn de șoapta lui Niculae.

- Scoal', îi spuse el, îmbracă-te.
- De ce ?
- Ai să vezi.

Aşa cum se întâmplă totdeauna cînd clipele vorbesc parcă singure că s-a petrecut ceva neobişnuit, Simina se îmbracă repede şi în tăcere şi tot fără să-l întrebe nimic îl urmă pe coridor. Niculae o luă înainte şi în dreptul camerei lui Damian Gheorghe se opri şi împinse uşa cu piciorul.

— Vino, zise el, şi o apucă şi o ţinu strîns de braţ. Uită-te.

Damian Gheorghe se culcase fără să tragă storul. Lumina dimineţii intra în încăpere prin tot geamul pe care muncitorul îl eliberase singur de plantele agătătoare care îl astupau chiar în ziua cînd se mutase aici. Stătea culcat pe spate cu capul înclinat spre dreapta, îmbrăcat în cămaşă şi chiloţi şi cu ciorapii în picioare. În cap, în tîmpla stîngă, avea înfipt adînc un topor. Obiect nefiresc, nelalocul lui, în prima clipă nu părea să fi pătruns în tîmpla omului, ci o mîină invizibilă îl ţinea în aer şi omul întorcea doar capul să se ferească dinaintea lui ca într-o joacă de-a lovitul... Timpul se scurgea însă şi toporul nu se ridica din tîmpla lui. Ultima expresie i se pierduse în clipa cînd murise : nu mai avea expresie. Nu mai era un om şi parcă nu mai avea chip de om. Era un mort cu o expresie de mort, severă şi ameninţătoare, aşa cum o au toţi şi pe care o capătă şi cei blinzi, şi nu fiindcă era a lui, a lui Damian Gheorghe, a cărui viaţă fusesse numai ameninţări şi violenţă.

Simina se uita cu o privire neclintită şi nici-o tresărire de panică nu apărură în această privire a ei liniştită şi mărită de curiozitate. Se desprinsese de Niculae şi vru să se dea mai aproape, dar el o opri.

— Să mergem, spuse el.

Reintrară în odaie. Simina se așează pe pat și se uită la el de jos în sus.

— Îngrozitor, spuse ea. Apoi adăugă după un timp : Niculae, știi de ce am vrut să mă uit mai de aproape ? Trebuie să știi, memoria mea vizuală e mai bună decât a altora. Aseară când am intrat pe coridor tu ai aprins lumina ca să bagi cheia în broască. În clipa aceea eu am văzut un topor rezemat de zid lângă ușa de alături. Acuma nu mai e acolo. Am vrut să văd dacă e același topor. Cine mai stă aici ?

— Doamna Anghel, răspunse Niculae.

— Nu cumva bărbatul ei, pe care l-am văzut noi aseară... ?

— Nu știu, răspunse Niculae posomorît, luîndu-și capul în mâini. Trebuie să anunț miliția... Tu du-te în odaia ta la castel și vezi-ți de treabă. S-ar putea să-l fi omorît domnul Anghel, după scena din bufet. L-o fi pîndit să se întoarcă. L-o fi lovit în somn, pe întuneric... Cum de l-a nimerit... Și de ce a lăsat toporul acolo... toporul lui... Hai să mergem, zise el deodată. O să aflăm...

Avea însă în glas o nedumerire. Se uita la Simina cu o privire întrebătoare, dar care nu se dezvăluia, ca și cînd nici el singur nu știa ce să creadă despre ceea ce văzuse aseară, omul aplecat care-fugise după ce îl lovisese pe Michi cu piciorul în burtă...

— Ia să vedem, zise el. Să nu le spui nimic.

Domnul Anghel nu era acasă și la întrebarea lui Niculae, unde era dus, doamna Anghel, care scotea așternutul afară, răspunse că s-a sculat de pe la șase și a plecat la

București pe la piață, să aibă timp să se întoarcă la grădină.

— Doamnă Anghel, zise Niculae în treacăt, cineva l-a omorît pe Damian Gheorghe azi-noapte cu toporul dumneavoastră, pe care i l-a lăsat înfipt în cap. Duceți-vă să vedeți...

Și nu se uită să vadă reacția doamnei Anghel, care în primele clipe nu înțelese, dar se duse totuși și se uită și scoase de-acolo un țipăt scurt și pătrunzător. Niculae și Simina ieșiră și se despărțiră pe alee, luându-și, în șoaptă, la revedere.

— Îți convine, zise ea, să plecăm împreună la București pe la prînz și să fii invitatul meu la masă ?

Ochii îi străluceau. Uitase parcă de tot cumplita întîmplare, ca și cînd retina ei în cîteva minute se spălase, la lumina soarelui care răsărea dinspre sat, într-o baie de aur, de tot ceea ce văzuse. Pe ea o interesa acum cum să facă să-l aibă mai departe cu ea, și nu cine și de ce îl omorîse pe acel om. El îi zîmbi :

— Nu te credeam atît de tare, îi spuse el.

Niculae păstra încă pe chip o anumită paloare și zîmbetul lui era neliniștit. Simțirea ei era însă departe : înțelese că el va accepta invitația și arăta fericită.

— Atunci să-i dau mamei un telefon să pregătească ceva. Te sărut, Niculae. La revedere. Te aștept...

III

Crime, violențe, oameni care vor să tragă cu sila în odaia lor nevestele altora și apoi îl călăresc pe soțul indignat, pentru ca după aceea să se trezească cu un topor în cap, întrucît o priveau pe ea toate acestea ? Din punctul de vedere al culorilor ei de pe șevalet nu prezentau nici un interes, iar ca oameni, ei își urmau legile lor de conviețuire pe care ea nu le cunoștea ca să poată să-și dea seama cît din viața ei proprie avea o anumită legătură cu a lor. De aceea se arătă îngrijorată cînd, pe la orele unu, se reîntîlni cu Niculae și plecară amîndoi spre București : el arăta schimbat, ceva îl obseda.

— Ei, zise ea în autobuz, ce s-a mai întîmplat, s-a aflat cine l-a omorît ?

— Da, răspunse el. Domnul Anghel... După ce ne-am despărțit noi doi, m-am dus în birou și am dat un telefon la miliție. Au venit numaidecît de la București și au început ancheta lor... L-am văzut pe domnul Anghel, se uita la ei cu privirea albită, mi s-a făcut și milă... Omul ăsta

parcă îți spune că ceea ce îți trece ție în cap că este el, exact aia e, privirea lui e o mărturisire dinainte făcută... Ți-nchipui, de la primele întrebări a recunoscut. „Da, e toporul meu, le-a spus el, eu l-am omorît, să se învețe minte altădată să nu mai facă ce-a făcut.“ Ce să se mai învețe minte, s-a terminat... I-au găsit domnului Anghel pete de sînge pe guler și sub unghii...

Aceste cuvinte din urmă Niculae le spusese parcă îndrîjit de ceva. Apoi tăcu și începu să se uite pe geam.

— Ce amestec ai tu în toate astea ? zise ea încercînd să-l înveselească, luîndu-l de braț și căutîndu-i privirea.

— N-am nici-un amestec, se feri el.

— N-ai, dar te gîndești la ceva.

— Nu, zise el și dădu din umeri. La ce mă pot gîndi ?... Mă pot gîndi la un lucru... Cum să-ți spun... Ia gîndește-te și tu...

Și se uită la ea ca și cînd s-ar fi hotărît să-și dezvăluie gîndirea și începu să vorbească în timp ce ea îl asculta la început uitîndu-se la el cam dintr-o parte, cu coada ochiului, așa cum facem cînd nu acordăm decît pe jumătate crezare la ceea ce ni se spune.

— Un om care zace în pat cu un topor în cap nu e o glumă, zise el, ca și cînd cineva s-ar fi înveselit în fața lui pe un astfel de subiect. E un om ! exclamă Niculae cu o indignare înaltă în glas, parcă fără soluție, acum cînd acel om încetase să mai existe. Cum să-ți spun ție, păcatele noastre nu sînt fără ispășire, oricînd, într-o viață, poți înțelege ce-ai făcut și poți să-ți pleci în jos grumazul tău de nemernic. Și atunci ceea ce ai făcut rău se poate

șterge... Cu condiția ca acest grumaz să nu fie țeapăn pentru totdeauna. Ori, Damian Gheorghe nu omorîse pe nimeni, în schimb cineva l-a omorît pe el, și nu înțeleg cine și de ce, fiindcă domnul Anghel nu l-a putut omori decît dacă a înnebunit. Dar nu părea cîtuși de puțin nebun...

Ea se uită acum la el cu o privire care parcă mărturisea : eu știu de ce te iubesc, dar cînd te aud că mai vorbești și așa ca acum, încep să te iubesc atît de tare încît simt cum gelozia îmi mușcă din inimă : gîndești prea independent, gîndirea ta nu-mi aparține...

— E o crimă colectivă, continuă Niculae din ce în ce mai posomorît, și în această lume eu eram omul care avea puțină putere... Chiar la podea, unde nu mai e retragere, tot mai e o distanță care e mai mare sau mai mică decît a altora. Ca în infinitul mic. Nu există egalitate. Dacă îl alungam de la castel, și puteam s-o fac, îi salvam viața. Acuma eu sînt sigur că domnul Anghel nu putea să-l omoare, dar nu m-am gîndit mai înainte că totuși cineva îl va omorî dacă stau și mă uit la ei fără să intervin... Ce m-a șocat în ceea ce spunea scriitorul acela cred că era un fel de neliniște a lui turbure cu privire la actele sale, te mai iubea și îi părea rău de ceea ce îi făcuse... Dar era prea tîrziu, vedea și el... Așa sînt eu acum, cu toate că Damian Gheorghe nu mi-era nici frate, nici prieten. Dar era muncitorul meu și muncea bine... Ținea la mine, niciodată nu i-am surprins vreo privire sau vreun gest care să mă facă să înțeleg că în mintea lui el nu făcea decît o deosebire forțată, fiindcă îi dădeam de lucru, între mine

și ceilalți. Nu, deși el nu trăia ca un om cu speranță, cu unealta în mână se uita la mine ca la o speranță. Ți-nchi-pui, îmi dau seama de toate astea abia acum, dar n-ar fi trebuit să-mi dau seama mai din timp ?

— Și ce-ai fi putut să faci ? zise ea cu o patimă bruscă. Niculae, oriunde s-ar fi dus, tot așa s-ar fi purtat și pînă la urmă ar fi avut aceeași soartă, spuse ea.

— Nu e sigur ! Și nu era singura alternativă, cum să-ți explic... Pînă nu vezi un om mort nu înțelegi bine ce legături sînt între tine și el. Eu am încetat să mai cred că am dreptul să-i bag omului pe gît fericirea cu sila, am văzut la ce duce... Da, dar uite că totuși te împovărează cu moartea lui, de care el, primul, e vinovat. În ambianța de violență pe care el a creat-o, și din care bineînțeles că a ieșit pînă la urmă ucigașul, n-a intervenit nimeni...

Ea se uită la el gîndind : „Eu ți-am spus de-aseară că nu e nimic distractiv într-un spectacol în care un om îl călărește pe altul și ceilalți stau și, indiferent din ce motive, privesc ca și cînd n-ar avea nici un amestec !“

— Și tu chiar crezi, zise ea, că nu domnul Anghel l-a omorît ?

Și privirea i se feri într-o mișcare circulară, plină de înțeles. „Mă bucur, parcă îi spunea ea, că gîndești cu voce tare, îmi aparții astfel mai mult, și, ca nu cumva să-ți dai seama de acest lucru, te abat de la gîndurile tale și mă prefac că mă interesează cine poate fi criminalul, care atît el, cît și victima mă lasă absolut indiferentă.“

— Simina, zise el în șoaptă, foarte îngrijorat, eu știu cine e, dar cum pot să fiu sigur că nu m-am înșelat, cînd

domnul Anghel declară că el este, și i se descoperă și sînge pe guler și sub unghii ?

Se dăduseră jos din autobuz și mergeau la braț pe trotuarul lat, plin de lume, care începea din Piața Mihai Eminescu.

— Ce e asta ? zise ea protestînd. Ești sau nu sigur, spune unde trebuie ceea ce știi și nu mai e pe urmă treaba ta să afli cîne e criminalul... Dar într-adevăr, curios mi se pare și mi-e ce căuta toporul acolo ! Acolo îl țineau ei de obicei ?

— Nu, zise Niculae. Dar ai dreptate, în cazul în care omul pe care l-am văzut cu fugind din casă e criminalul, e clar că domnul Anghel e complicele, că i-a dat toporul, i l-a pus acolo pe coridor, să-l aibă la îndemînă, fiindcă niciodată nu l-am văzut pus acolo...

— Ce om ai văzut tu ? zise ea uimită. Cînd ?

— După ce tu ai adormit, răspunse Niculae, m-a trezit Michi și am ieșit afară să văd cine dă în el...

Și Niculae îi explică obiceiul ciudat al cînelui, care se arăta atît de prietenos cînd intra cineva în casă și atît de îndîrjit cînd ieșea. N-a înțeles niciodată de ce se purta așa, dar avea totdeauna grijă, cînd îl vizita cineva, să-l alunge să nu se repeadă...

— Îl știi pe barcagiu ? zise Niculae. Peciingine Ion ! Piticul !

— Cum să nu, răspunse ea, doar el ne descurie lacătul la bărci cînd vrem să mergem pe lac. L-am văzut și aseară, era și el la bufet.

— Stătea la masă cu Damian Gheorghe. El era, zise deodată Niculae.

— Cum el era ? !

— El era omul pe care l-am văzut eu fugind când am ieșit să văd cine mi-a lovit ciinele. L-am văzut înainte să se aplice să fugă. Veneam de la întunericul din odaie la cel de afară și am văzut perfect.

— Niculae, zise pictorița cu un glas sever, trebuie să spui imediat ceea ce știi și eu zic că azi chiar trebuie să îndrepti greșeala asta. Nu înțeleg ce te-a împiedicat tocmai pe tine, care gîndești așa de limpede.

Îl împiedicase, povesti Niculae, întii comportarea domnului Anghel și apoi sora piticului, soția lui Damian Gheorghe. Se dusese la ea, nici el nu știa de ce, și o găsise plîngînd și izbindu-și genunchii cu palmele. Aflase. Din cînd în cînd ea ridica palmele și spre cer, cum fac ele în astfel de împrejurări. Era parcă un semn de întîmpinare : ai venit, nenorocire ! De ce ai venit ? De ce tocmai la mine ? „Și dacă fratele ei nu e vinovat ? se întrebuse Niculae. De ce să fac eu pe polițistul pe cont propriu ? Declarația mea o s-o împovăreze de tot pe femeia asta tină, care a rămas fără bărbat și o să rămîină și fără frate, și de ce să mai sporesc o nenorocire prin alta ? Fiindcă e clar că dacă Pecingine Ion e cel care l-a omorît pe Damian Gheorghe cu toporul, n-a făcut-o degeaba, ceva s-a întîmplat între ei trei, soră, frate și soț, de s-a ajuns pînă la ucidere. Ce anume ? Cum să aflu eu ? Și de ce am crede că justiția noastră scrisă ar fi neapărat mai dreaptă și mai adevărată decît cea nescrisă ?“

— Și am ezitat să declar ceea ce știu... Asta nu înseamnă, zise Niculae, că o să păstrez pentru mine secretul unei crime. Mi-a trecut prin cap s-o întreb pe sora lui

Pecingine unde a fost fratele ei azi-noapte. M-am oprit. Nu era treaba mea. Pe urmă repede s-a aflat de cursul anchetei de la cei care au fost ascară la bufet. Toată lumea a declarat că după istoria cu domnul Anghel, Damian Gheorghe a plecat acasă singur. Că toți s-au dus fiecare pe la casele lor. Cutare s-a întors în sat, cutare s-a dus cu cutare pe la cutare, martori sînt cutare, Pecingine s-a dus și el la dormitorul comun cu alții, unde dormea și soră-sa, l-a văzut toată lumea. În general, toată lumea a văzut pe toată lumea, dar eu am fost atent la ce se va zice despre barcagiu. Da, pe la orele nouă a plecat de la bufet cu cumnatu-său, s-au dus amîndoi pînă în sat să facă rost de niște bani de la cineva, s-au întors, au cumpărat niște țigări, au mai băut o bere și pe urmă s-au dus. Pe la orele zece Pecingine Ion a venit la dormitor, s-a dezbrăcat și s-a culcat... Toată lumea l-a văzut, toți zilierii care mai stăteau de vorbă și fumau înainte de a stinge lumina și a adormi. Cît să fi fost cînd am adormit noi ? Miezul nopții ? L-am văzut clar luînd-o la fugă din „Casa grădinii“. Ori nu e adevărat că s-a dus la dormitorul lor la ora zece și martorii mint ca să-l acopere, din motivele colective pe care ți le-am explicat, ori după ce s-a dus a venit peste Damian Gheorghe, pe întuncric, și l-a omorît...

— Niculac, zise Simina, lasă-i pe cei de la miliție să dezlegă această enigmă.

— Bineînțeles. Ți-am explicat doar de ce n-am făcut-o imediat, zise Niculac.

IV

Care e timpul cînd într-o iubire rezistența unuia dintre îndrăgostiți cedează și ei nu se mai pot apoi despărți unul de altul nici-o clipă ? La Niculae s-ar fi zis că a coincis cu moartea crîncenă a lui Damian Gheorghe, acel muncitor al său, cu strania sa viață dublă, moarte care îl făcuse parcă deodată să uite cu totul de sine și privirea sa s-o caute ncîncetat pe-a iubitei lui.

Pictorița gîndea : „S-a schimbat, ceva i se întîmplă, mă caută, dar nu-mi spune... mi-ajunge însă că îl văd cum se uită numai la mine, și cum înțeleg din asta că se gîndește numai la mine, în timp ce ne despart doar orele muncii lui. Cu toate că îmi dau seama că amenințarea ca această privire a sa să se întoarcă la un moment dat în sine n-a dispărut și poate reapărea chiar mîine. Dar îi va fi din ce în ce mai greu s-o facă“...

În același timp, însă, Pecingine Ion continua să trăiască liber, și pictorița nu știa că declarația tîrzie a lui

Niculae nu fusese luată în seamă de anchetatori, sau în orice caz nu se vedea că o iau în seamă. Iar domnul Anghel continua să stea închis. Niculae nu-i mai povestea ei nimic, lăsind-o să creadă că această istorie e încheiată și că într-adevăr vecinului său de pe același coridor i se dăduse drumul.

Primele săptămîni care urmară crimei, Niculae le petrecu cu Simina, care insistase să rămînă la ea, în frumoasa ei cameră părintească din București, din care se vedeau nu prea departe siluetele plopilor din parc. Se uitase la el cu înțeles : camera aceea a lui din „Casa grădinii“ trebuia oricum părăsită. Cum să mai stai singur în ea noaptea, după ce știi că dincolo, într-o alta, ai văzut zăcînd un om omorît ? Nu mă deranjează, răspunsese Niculae.

Dar cînd reveni spre sfîrșitul celei de-a treia săptămîni, și seara, cu capul pe pernă, încercă să vadă sub pleoape lumea sa luminoasă premergătoare somnului care îl încînta tîtdeauna, în loc de scene scîldate în culori el văzu pe Damian Gheorghe, mort și nemișcat în patul său, așa cum arătase alături în dimineața cînd îl descoperise mort. Și imaginea lui, cu toporul înfîpt în cap, nu se lăsa alungată, revenea neîncetat, chiar după ce Niculae se ridică de cîteva ori și aprinse lumina. Atunci rămase în întuneric cu ochii deschiși. Imaginea, astfel, nu se mai forma, dar nici somnul nu venea. O umbră trecu însă într-o vreme prin fața ferestrei, care după cîteva clipe reveni și nu mai părăsi geamul, astupîndu-l. Cine era acolo ? Umbra avea înălțimea unui om, dar nu a unuiia dintre cei înalți, sau mijlocii... Era barcagiul ! Piticul ! El

era ! Umbra se mișcă și ciocăni ușor în geam. „Ce pot să fac ? gîndi Niculae. Încotro să mai dau înapoi ?” Și se duse și deschise, răsucind cheia la o parte. Umbra însă nu părăsi geamul. Stătea nemișcată și se uita înăuntru cu chipul în întuneric, care nu se luminează decît după cîtva timp sub jarul mic al unei țigări. Se apropie repede de pitic și îi șopti :

— Ai venit la mine sau la locul crimei ? Întră înăuntru.

Barcagiul părăsi fereastra și se apropie de treptele de la intrare. În odaie, cînd aprinse lumina, Niculae văzu că avea o toporișcă mică în mînă, dintre cele pe care le purtau pe vremuri pădurarii, dar cu coada scurtă, adaptată, se vede, pentru statura lui.

— Ei, stai pe scaun și dă-i drumul, zise Niculae întinzîndu-se pe pat. Dar n-o lungi, fiindcă mie mi-e somn și dimineța am treabă, nu ca tine, care îți descui bărcile pe la zece, oră boierească. Și de ce umbli cu toporișca aia în mînă ?... De unde o ai ?... Ia dă-o încoace.

Niculae tăcu și în odaie se așternu liniștea. Barcagiul nu se clintea. Numai țigarea îi ardea între degete.

— Bine, zise Niculae, ți-e frică să nu-ți fac eu ceea ce i-ai făcut tu lui cumnatu-tău... Mă mir de unde ai avut atîta putere să-l izbești să se înțepenească toporul în capul lui... Așa s-a spus, ucigașul a trebuit să lase toporul acolo înfipt fiindcă nu l-a mai putut scoate. După furia cu care a fost lovit s-ar zice că domnul Anghel avea toate motivele să-i dea o astfel de lovitură.

— A și spus singur, se auzi atunci vocea groasă, răgușită de tutun prost, a barcajiului.

— Bine, zise Niculae. Și tu ce căutai aici în noaptea aceea ?

— Unde, domnule inginer ? M-ați văzut dumneavoastră pe mine ! ?

Vocea era amenințătoare. Avea în ea ceva sumbru și implacabil. Nu erau în ea îndoieli, ezitări, că după răspunsul lui Niculae nu va folosi, dacă acest răspuns îl va acuza, toporișca al cărei cap îl ținea strâns în palme.

— Bă, te-am văzut ! strigă atunci Niculae sărind fulgător în capul oaselor. Dacă tu l-ai omorât sau nu, n-am de unde să știu, dar te-am văzut ieșind de-aici și luînd-o la goană cînd ai auzit că cineva deschide ușa...

Barcagiul aruncă brusc țigarea și o strivi cu talpa de dușumea.

— Ridică imediat țigarea, strigă Niculae. Și ieși afară dacă pentru asta ai venit, să fumezi ca un nesimțit în odaia mea. Ce dorești ?

Barcagiul se aplecă moale și ridică cu mișcări încetinite țigarea, ca și cînd ar fi pregătit o altă mișcare mai rapidă și neașteptată. Niculae stătca încovoiat pe marginea patului. „Dacă ridică toporișca, gîndi el, îl strîng de gît pînă își dă sufletul.“ Dar barcajiul se redresă și rămase nemișcat.

— Dacă n-ai fost tu cel pe care l-am văzut eu aseară, atunci ce cauți acuma aici ?

— Soră-mea m-a trimis, răspunse barcajiul.

— Cu ce scop ?

— Dumneavoastră ați venit atunci dimineața la ea și i-ați spus.

— Ei și ?

— V-ați bucurat, zise barcagiul cu un glas ciudat, liniștit și parcă filozofic.

Adică înțelegea : multe se întâmplă pe lume.

— Ce vrei să spui, mă, nenorocitul ?

— Dumneavoastră, eu n-am ce să vă spun. O să spun acolo unde m-or întreba : mureați după Florica și, cum ăla nu știa multe, o fi sărit la dumneavoastră, dumneavoastră de frică v-oți fi apărat cu ceva, cine poate să știe ?... oți fi sărit la el împreună cu Anghel, v-o fi dat toporul...

— Înțeleg, zise Niculae. Să nu te spun eu, că nu mă spui nici tu. Numai că eu nu te-am așteptat pe tine să te întreb dacă îți face sau nu plăcere să te spun și am declarat că te-am văzut...

— Aveți timp să reveniți asupra declarației, zise barcagiul neturburat. Să spuneți că nu mai sînteți sigur că eram eu, dat fiind că era o noapte fără lună. Vi s-a părut...

— S-ar putea să fac această declarație, dar cu o condiție, zise Niculae. Să-mi spui acum, mie, ce-ai căutat aici la ora aceea și de ce ai luat-o la fugă cînd m-ai văzut pe mine...

— Nu eram eu, răspunse barcagiul. Nu vă mint. Vi s-a părut.

— Atunci de ce ți-e frică ? zise Niculae sarcastic. Toți martorii declară că ai venit în dormitorul comun la ora zece și n-ai mai plecat... Vrei ca și declarația mea să coincidă cu a lor ? Ei, nu coincide, și o să trebuiască să explici ce căutai la ora aceea pe-aici. Cît despre soră-ta, nenorocitul, n-am murit niciodată după ea, și n-aveți decît să declarați amîndoi ce v-o trece prin cap.

— Poate vă mai gândiți, sugeră iar barcagiul și se ridică deodată hotărît în picioare, deschise ușa și ieși.

Și nu i se auziră pașii în noapte, ci doar umbra lui șterse o clipă geamul, ca o nălucă... Și abia plecînd, Niculae resimți prezența ei interioară încărcată de primejdie. „Intr-adevăr, gîndi el în minutele următoare, am la cîe mă gîndi. Cine a omorît o dată și e în pericol de a fi prins, mai poate omorî și a doua oară : pedeapsa e aceeași !” Numai că gîndul acesta, în loc să-l sperie, cum se temea singur, dimpotrivă, îl însenină, și cînd închise ochii imaginea celui ucis nu mai reapăru. Nechemată, apăru ea, Simina, se uita la el cu privirea ei gravă, totală. „Ei, ce vrei tu ? o întrebă. Nu-ți fie frică. Nu tot ceea ce e logic e și adevărat. Așa ar reieși, că ăsta s-ar putea să mă omoare. Dar de ce să mă omoare ? Cum să mă omoare ? ! S-ar putea ca el să fie chiar nevinovat, și îi e frică să nu spună că a fost văzut ca să nu fie acuzat... S-au mai întîmplat cazuri de erori judiciare... E destul de inteligent, își dă seama că, deși nevinovat, aparențele pot fi contra lui. Cum să nu, e chiar amenințat, în ciuda faptului că Anghel a făcut mărturisiri... Nu m-ar omorî decît dacă el ar fi criminalul ? Dar de ce ? Erau prieteni, ei doi, și chiar cînd sora lui era gonită de-acasă de Damian Gheorghe lumea îi vedea, ca în seara crimei, bînd bere împreună...”

V

Știa însă oare acest Pecingine că el, Niculae, trecuse printr-un moment în care depinsese numai de ea, de sora lui, pentru ca astăzi, el, Niculae, să nu mai fi avut ce răspunde la întrebarea dacă murea sau nu după ea ? Niculae o drăcui în gînd dimineța și se duse peste ea în dormitorul comun din clădirea din fundul grădinii. O găsi ca și în dimineța aceea, călcînd.

— Ia ascultă aici, zise el, ce i-ai spus tu nenorocitului ăla de frati-tu că eu mor după tine ? Cînd am murit eu după tine ?

Ca să se poată gîndi, mîna tinerei femei opri fierul și îl puse alături pe o cărămidă roșie. Opri orice mișcare, rămase cîteva clipe încremenită. Mîinile ridicară apoi liniștite marginea cearceafului pe care îl călca : gîndise, putea vorbi.

— Nu dumneavoastră, zise.

— Nu eu, ridică Niculae glasul. Atunci de ce i-ai spus lui frati-tău că eu ?

— Nu de dumneavoastră am spus, reluă femeia.
De mine !

— Cum de tine ?

— Eu muream după dumneavoastră, știți, v-am spus...

— Cînd mi-ai spus ?

— Atunci !

— Ce mi-ai spus ? Ești nebună ?

— V-am spus pe nume, șopti muiera... Apoi adăugă precizînd : V-am spus : am greșit !

— Bine, conveni Niculae, pesemne amintindu-și, și de ce trebuia să pâlăvrăgești despre chestia asta cu piticul de frati-tău ?

— N-am pâlăvrăgit, și-a dat seama și el, declară deodată muiera, și în clipa aceea îi țîșniră lacrimile pe obraz, care se rostogoliră și udară rufa albă.

Dar ea își reveni și puse mîna pe mașină și călcă fără șovăială aceste lacrimi, care pocniră și arseră sub fierul încins.

Horticultorul avu un rînjat :

— E mare filozof frati-tău, îi spuse el sarcastic, de își dă el seama ce gîndește soră-sa, fără ca ea să nu-i sufle nimic.

Ea tăcu și mîna îi lucra mai departe cu fierul. Se vedea că în acest timp nu mai gîndea deloc, părea cu totul liniștită, cu toate că de înțeles înțelegea ce i se spune.

— Și mai ești și mincinoasă, îi spuse Niculae mai departe, de astă dată exagerîndu-și furia, fiindcă, după cîte se părea, gestul ei absent de a-și călca propriile lacrimi cu fierul îl înveselise și îl făcuse și să înțeleagă că ea era, judecată după sentimentele pe care le mărturisise

spontan, nevinovată. Dacă zici că mureai după mine, reluă el, de ce paștele mă-tii te-ai opus atunci ? Fiindcă mi-a plăcut cînd te-ai uitat la mine, dar ce credeai, te vedeam pentru prima oară... Cum vă pricepeți voi să faceți dintr-o simplă pornire o istorie întreagă... Să fugi și îndărăt să nu te mai uiți...

Ea se opri iar ascultîndu-l. Apoi îi răspunse reluînd călcatul. Se vedea că nu-i era ușor să dea la iveală ceea ce gîndea, dar auzea cuvinte grele, care îi dărimau pesemne obstacolele interioare.

— Eu nu sînt mincinoasă, dar dacă nu vă opream, nu afla bărbatu-meu ? Și atunci nu vă dădea cu capul de copaci ?... Cine știe, poate chiar că vă omora...

Niculăe o înjură de mamă, țărănește.

— Cum să fi aflat bărbatu-tău ? ! zise el mereu furios. Nu era nimeni la ora aia pe-aici. Răspunde, cum să afle, cine să-i fi spus ?

Ea tăcea acum, vinovată și copleșită. Era clar : ea i-ar fi spus. Și îi fusese milă de el, de Niculăe, și îl oprise... Niculăe se uita acum la ea cu o furie parcă neputincioasă. Ii venea să dea în ea...

— Dacă ești așa de credincioasă și nu poți să-ți înșeli bărbatul, care el te gonise de-acasă, atunci de ce te-ai uitat în așa fel la mine că m-ai făcut să-ți ridic fusta ?

„De ce ? De-aia !“ îi răspunse ea în gînd în timp ce mîna îi umbla ezitînd cu mașina pe suprafața albă a mesci. Îi plăcuse acest bărbat subțirel; care ajunsese inginer și trăia singur ca un cuc în patul lui în care se spunea că nu se culcase nici-o muiere, din pricină că n-avea... Așa

se spunea despre el, că n-ar avea... Dar ea nu crezuse, însă curiozitatea tot o rosesese și se uitase la el așa cum știe o femeie să se uite cînd îi e dor de cineva... Sigur că i se făcuse pe loc frică, ăla al ei le-ar fi omorît...

— Și de ce n-a aflat bărbatu-tău și a aflat frati-tău ? reluă Niculae strigînd. Spui că nu ești mincioasă, dar minți la fiecare cuvînt, te gîndești dinainte cum să minți. Bine, ți-a fost frică să nu mă omoare... Îți plăcea și ție să crezi că ăla putea omori pe oricine, grozav bărbat... Acuma e în pămînt, uite că s-a găsit cineva care a terminat cu el... Cu toate că e mai bine pentru el în pămînt decît de ucigașul lui la ocnile de sare... Cum se face că n-a aflat ce era să pățească nevastă-sa într-o dimineată și a aflat cumnatu-său ? Crezi că ăla nu m-ar fi spus ? Sau a așteptat momentul întîi să-l vadă mort și pe urmă să vină la mine să mă amenințe ? De ce i-ai spus ? N-o să mă faci să cred că a ghicit singur... Ce e între tine și frati-tău ?

— Asta vrem să știm și noi ! zise în clipa aceea un glas care intră în încăpere parcă înainte să se vadă cel care rostise aceste cuvinte.

Erau doi. Inchiseră ușa și se așezară de îndată, dar fără grabă, în apropierea mesei, pe un fel de bancă mică tocită și lustruită. Aveau aerul că au mai fost pe-aici și s-au mai așezat în felul acela chiar pe banca aceea. Purtau costume obișnuite, nu prea noi, dar de bună calitate. Cel dintîi, după părul negru fără fire albe, părea să aibă vîrsta lui Niculae, trecut de treizeci și cinci de ani, dar după pungile de sub ochi, părea mai bătrîn. Înfățișarea lui smeadă nu era plăcută, arăta posac și avea o gură parcă

fără buze, cu tăietură subțire ca lama cuțitului și cu buza de jos pierind vîrită în cea de sus.

— Și am vrea să mai știm și de ce vă interesează pe dumneavoastră relațiile între doamna Florica Damian și fratele ei Pecingine Ion, adăugă el extrem de afectat, dar cu o afectare naturală, cu care bănuiai că vorbește și acasă cu nevasta și copiii.

Nu era însă nici agresiv, nici amenințător. Ai fi zis că e doar curios și că funcția sa îi dădea posibilitatea (și asta îi făcea o plăcere care nu se tocea) să-și satisfacă zilnic această curiozitate, trezită în el, cu anii, de meseria pe care o avea, și nu fiindcă ar fi fost cu mult mai curios decît alții.

— Mă poate interesa orice, Constituția nu-mi interzice acest lucru, zise Niculae uitîndu-se foarte atent și surprins la acest personaj, așa cum facem cînd ne întîlnim pe neașteptate și într-o situație penibilă cu un om pe care îl cunoaștem de mult și am fost prieteni, dar de care anii și drumurile diferite pe care am apucat ne-au înstrăinat definitiv.

— Și pe noi ne poate interesa orice, tot prin Constituție, îi răspunse el lui Niculae.

— Bănuiesc că sînteți de la miliție, reluă horticultorul, mă plictisește ideea să discut cu dumneavoastră în contradictoriu. Ce doriți de la mine ?

— Nu vă iritați, zise personajul, rece.

— De ce să nu mă irit ? zise Niculae. Nu-mi dai dreptul dumneata ?

— N-avem dreptul să vă interzicem dreptul de-a vă irita. Prin forța lucrurilor sînteți un martor al unei crime

care s-a săvârșit în casa în care locuiți. Da, sîntem de la miliție, sînt colonelul Spoială Gheorghe. Ce puteți face ? Nu e nimeni de vină. În același timp, de corectitudinea sau necorectitudinea poziției dumneavoastră, depinde dificultatea în care puteți intra. Nu e o glumă... Vă rugăm să ne dați concursul.

— Mai degrabă poți intra într-o dificultate dumneata, de pildă, faptul că mă cunoști din școala normală și te prefaci că nu mă cunoști e o atitudine necorectă, care nu mă îndeamnă cîtuși de puțin să-ți dau dumitale personal concursul.

Se lăsă o tăcere. Colonelul se uita înainte, cu nimic clintit de ceea ce i se spusese, rămînînd mai departe rece și posac.

— O să vă rog, zise el întru tîrziu, parcă mai puțin afectat decît pînă atunci, să-mi dați concursul în limitele legii, adică să uitați că ne cunoaștem. Mă bizui pe ideea exprimată de dumneavoastră adineauri că vă plictisește să discutați cu noi în contradicție.

Niculae tăcea. Înțelesese. Acest om nu putea în acele clipe să folosească față de el alt limbaj. Colonelul scoase dintr-o servietă mică pe care o deschise un imprimat, scrise ceva pe el, semnă și i-l întinse lui Niculae.

— Ce e asta ? zise horticultorul.

— O invitație la noi, zise colonelul. Scrie acolo, data, etajul, ora și numărul biroului. Dacă nu vreți să-mi dați mie concursul, altcineva vă va asculta depoziția.

— Am depus o dată, zise Niculae posomorît. N-am nimic de adăugat și n-am timp de pierdut cu depoziții și paradepoziții.

— Trebuie să vă informez că nu vi se cere să repetați ceea ce ați declarat mai înainte, zise colonelul.

Se putea ghici din aceste cuvinte, în același timp, și liniștire, dar și amenințare la adresa martorului, fără ca totodată să poată fi învinuit colonelul de ceva. Mai degrabă martorul, prin atitudinea sa, se vîrîse singur într-o astfel de situație.

— Cum adică, zise el, vreți să spuneți că n-am declarat tot ce știu ? Mă amenințați ?

— Ați declarat tot ce știți ? zise colonelul fără ironie. Avem două declarații de-ale dumneavoastră, în prima nu se spune ceea ce mărturișiți în a doua. Nu uitați că de dumneavoastră depinde viața altuia. Nu e o invitație să binevoiți să spuneți ce știți. E o cerință pe care v-o impune legea.

— Da, amenințați-mă, zise Niculae. Veți obține, ca și pînă acum, declarații false, fără nici un fel de riscuri pentru martori.

— Cum să nu existe riscuri pentru martori ? Și încă cum ! zise colonelul. Și pe urmă, adăugă el, de unde știți că am obținut declarații false ? Le-ați citit dumneavoastră ?

În acest punct al dialogului femeia se opriase din călcat și asculta cu atenție încordată. O spaimă îi apăruse pe chip și mîna îi tremurase nesigură, lăsînd fierul din mînă. Se făcuse palidă.

— Nu le-am citit, dar...

— Vedeți că știți lucruri care pînă acum nu le-ați declarat ? zise colonelul întrerupîndu-l cu vocea ridicată, vădit pentru a-l împiedica să continue, și vocea sa afectată deveni batjocoritoare. Vă înșelați cînd ziceți că decla-

rațiile false sînt fără riscuri. Cei vinovați depun și ei declarații false, și ? Ne mulțumim cu ele, credeți ? Le confruntăm cu alte declarații și dovezi de care dispunem și tot aflăm noi adevărul... E drept, spuse colonelul deodată binevoitor, că dacă martorii nu ne-ar minți, am afla mai repede ceea ce trebuie să aflăm. Sînt de acord cu dumneavoastră...

— Bine că sînteți de acord, murmură Niculae vîrînd hîrtia în buzunar și luînd-o spre ușa.

„Dacă mai stam, gîndi el afară infuriat, ăsta ar fi sfîrșit prin a mă acuza direct de omor.“ Și îi trebuiră multe minute pînă să se liniștească.

VI

Deși trecuseră de-atunci atîția ani, aversiunea lui Niculae împotriva acestui fost coleg al său de bancă îi rămăsese aceeași în amintire, ca și cînd ar fi fost ieri. Dar într-adevăr ceea ce auzise despre el îi alimentase această aversiune, cu toate că lucrurile auzite erau sumare. Erau însă sigure, se întîlniseră odată în București și luaseră masa împreună, la un restaurant, și el confirmase că da, era procuror militar, și că da, noaptea la orice oră se ducea împreună cu oamenii închisorilor, scoteau afară condamnatul și îl împușcau. De ce acest coleg al său, pe care el, Niculae, îl știa cit fusese de umil, își alesese tocmai această meserie ? Din toată clasa, Spoială nu ajunsese să urască decît un singur coleg, cu care însă timp de doi ani fusese prieten : pe Niculae. Din pricina acestei apropieri la care îi silise faptul că stăteau în aceeași bancă, Niculae află la un moment dat despre colegul său un lucru de necrezut : Spoială nu știa absolut nimic din materie, nu înțelegea și nu reținea nimic și era un lucru

de neînchipuit cum reușea el totuși să ia note de trecere, cum fiecare profesor, după o secundă de ezitare, care ar fi trebuit apoi să devină fatală pentru elev, se crispa și înseria cu o silă la care nu rezista nota trebuitoare, în timp ce broboane mari de sudoare, parcă de sânge, încoronau fruntea înroșită de chin și umilință disperată a elevului. Fiindcă atunci când era ascultat el desfășura o strategie uluitoare în a-i sugera profesorului că posedă materia, că e doar intimidat, că bîlbîiala e din pricina emoției, că pentru moment, da, a uitat chiar atunci teorema, sau data istorică, sau verbul latinesc, dar a știut... Și se uita de jur-împrejur luînd clasa martoră, care îl salva confirmînd prin voci răzlețe și binevoitoare, venite de la elevi de încredere, că așa e, l-au ascultat și ei, și știa, dar e cam zăpăcit, dom' profesor... Iar la teze copia de la Niculae, care nici el nu se gîdea să nu-l ajute... Totuși, ce stîrnea în profesor sila care îi forța voința ? Fiindcă o clasă nu-l poate determina pe un profesor să treacă un elev care nu e pregătit. Și nici groaza pe care acest elev o trăia de fiecare dată când era ascultat și voința lui disperată de a persevera. Ceva se adăuga la toate acestea și anume că Spoială era orfan de tată și că maică-sa munccea din greu prin tot Cîmpu-Lungul ca să-l țină mai departe, să-i plătească aceste taxe de internat, care nu erau făcute pentru ea. Era de neînțeles cum de putea munci atît de mult fără să cadă într-o zi moartă ca o vită peste care, la o vale, s-ar năpusti căruța prea încărcată prăvălindu-se peste ea ! Directorul, în primul an, îi obținuse o bursă de orfan total, acordată de minister, dar

mama fusese avertizată că în al doilea an nu va mai fi cu putință. Muncise ea însă în primul an și îi plăti o parte din al doilea, cealaltă parte fiind rasă de consiliul de direcție, cu aceeași silă furioasă cu care și profesorii îi dădeau nota necesară promovării. „De ce nu înveți, Spoială ?” îl întrebase directorul intrînd în clasă parcă îndîrjit. Dar ca și la lecții îl întîmpinase murmurul nedumerit al întregii clase : „Cum, dar Spoială învață de dimineață pînă seara și știe, dom'director...” Așa crezuse în primii doi ani Niculae. Dar el descoperi la un moment dat adevărul și îi spuse acestuia : „Mă, tu nu știi nimic, cumiei tu note de trecut ?”. Era prima oară cînd un coleg îi spunea un astfel de lucru. Spoială se uitase înnebunit la Niculae, văzuse pesemne infirmîndu-se credința în care clasa îl încuraja și cu o expresie sălbatică se repezise în gîtul colegului său, pe care începuse să-l sugrume. Niculae scăpase de ghearele care îl ștrangulau, dar apoi se bătuseră, Spoială lovind literalmente ca un orb, sfișiindu-și cămășile, rupîndu-și nasturii de la haine, sub privirile nedumerite ale celorlalți. Îi despărțiseră. Spoială gîfîia și tremura. Încercaseră să-i împace, dar Niculae strigase că nu mai vroia să aibă de-a face cu el, și se mutase în altă bancă. Umil, Spoială revenise după cîteva zile și îl întrebase ce să-i dea ca să se mute la loc. Se apropiau tezele... Aici amintirea lui Niculae se rupea, nu mai știa dacă se împăcase sau nu cu el, știa doar atît, că nu mai avea încredere în sinceritatea umilinței lui, sub care se ascundea o ranchiună extremă. Aflase apoi de la alții că în anii următori maică-sa nu-l mai putuse ține totuși la internat, dar că fiul ei trecuse la liceu, îl terminase în particular,

urmase dreptul și ajunsese prin o mie nouă sute cincizeci și doi procuror militar... Când se revăzuseră în acei ani prin București din întâmplare și luaseră masa împreună, Niculae era încă activist. Era uimit... Cum izbutise, cum reușise Spoială ? Cum putuse să înșele atîția ani profesorii ? Și pe urmă cum de alesese el tocmai magistratura militară ? De ce se îndreptase el tocmai într-acolo, unde trebuia să ceară și apoi să asiste la condamnări ?... El, care trăise mii de ceasuri senzațiile celui amenințat cu condamnarea ? „Sînt dușmani ai poporului, răspunsese Spoială cu un fanatism rece și întunecat, să nu vorbim de asta, Niculae, tu, ca activist, mă mir că pui asemenea întrebări.“ Masa decursese fără alte dezvăluiri, se vedea doar atît că magistratului îi făcea plăcere să-i arate fostului său coleg că umilul și torturatul Spoială de odinioară e acum un bărbat liniștit și calm, stăpîn pe sine și îndeplinind o funcție unde sînt necesare curajul și conștiința... Niculae însă își amintea cum se pomenise cu ghearele lui în gît, și aversiunea profundă care se născuse în clipa aceea împotriva lui nu se ștergea nici azi...

„N-a vrut să mă mai recunoască, gîndi el, ieșind din casa din fund a complexului, în timp ce colonelul Spoială rămăsese acolo cu Florica Damian. Înseamnă că înainte de a veni aici l-o fi interogat pe barcagiu și ăla o fi spus că sînt încurcat cu soră-sa. M-a și găsit la ea ! Și asta l-a făcut să-mi sugereze că pot face parte dintre cei bănuți... Formidabil ce putere poate să aibă asupra noastră o idee care ne trece prin cap... Fiindcă nu mai am unde da înapoi, pot încăpea foarte ușor pe mîna lui Spoială, care mă

poate foarte bine trimite la ocnă. Asta bineînțeles e o pură idee, fiindcă nu eu sînt criminalul, dar o pură idee se poate transforma în pur fapt, care să continue să n-aibă legătură cu mine, dar care să mă antreneze în mod fatal pe un drum al vinei, care e dat totdeauna oamenilor, pentru crime săvîrșite de ei. Ce-o fi vrînd la urma urmei colonelul Spoială să mai declar ? Nu mai am nimic de declarat. Și totuși el mi-a spus : nu vi se va cere să repețați ceea ce ați declarat mai înainte.“

Încît, a doua zi, dimineța, după o noapte în care dormi puțin, Niculae intră cu o înfățișare îndîrjită în biroul colonelului. Acesta însă nu era acolo și un personaj care îl înlocuia îi spuse că era rugat să revină a doua zi după masă, la ora cinci, cînd colonelul va fi aici în mod sigur.

Intr-adevăr, a doua zi acesta era la postul lui, la ora fixată, și îi ieși lui Niculae înainte pe după birou și îi strînse mîna foarte politicoș și în același timp familiar, spunîndu-i pe nume, și nemaivorbindu-i la plural. Niculae însă nu observă schimbarea, și se așeză foarte ostil într-unul din cele două fotolii din fața biroului în care fusese invitat.

— Acuma, că nu mai e nimeni de față, zise Niculae sarcastic, pot să te întreb cum de-ai trecut de la militari la civili ? Nu ți-au dat niște ochelari ? Era mai lesne dacă îți dădeau niște ochelari negri !

— Vrei să spui ochelari de cal ? zise colonelul cu politețea sa, din care afectarea nu pierise și care dădea glasului său ceva în mod involuntar comic, aproape caraghios.

— Nu, zise Niculae, știu la ce te referi, asta ar fi ceva blind... E omul mărginit, nu vede decît înainte, ce poți

să-i faci ! ? Nu, la unii ca tine li s-au dat niște ochelari negri, puteau să-ți dea și ție o pereche și să nu fie nevoie să te mute de-acolo !

— Ce rol, zise colonelul, cu același umor involuntar, ar juca acești ochelari speciali ?

Niculae se mai luminează.

— Am, față de tine, dreptul să-ți spun, te-am lăsat să copiezi la teze doi ani și jumătate, fără mine cine știe ce-ai fi ajuns...

— Sînt chiar curios, afirmă colonelul. Fumezi ?

— Nu, mulțumesc... Acum cîteva luni m-am întîlnit pe stradă cu un fost coleg de generație ca și tine, eram noi și prieteni, dar ne vedeam rar, zise Niculae, el era la sfatul popular, specialist, eu la raion, în activul de partid. Într-o zi a fost arestat. A stat el cît a stat, vreo cîțiva ani, și pe urmă i s-a dat drumul. Și peste un timp, adică acum recent, i s-a redeschis dosarul și a fost reabilitat. Și la proces pe cine crezi că vede ? Cine era în completul de judecată pentru reabilitare ? Tot același judecător care îl condamnase. E drept că nu mai era chiar președinte, dar era unul din judecători. Singura schimbare la el era că își pusese niște ochelari negri la ochi, să nu fie recunoscut. Ei, ce să-i faci, ai zice tu, a primit și el un ordin, dosarul venise de la securitate cu condamnarea gata pregătită, judecătorul nu era decît un *manochin*, cum zicea frati-meu, și nu numai judecătorul, ci și procurorul, și avocații apărării și acuzării... O tristă comedie pe care au trăit-o și alții, să uităm și să nu mai vorbim despre asta. Ei, nu e chiar așa ! Judecătorul acela nu s-a mulțumit să-și

joace rușinosul rol, ci a dovedit o mare ingeniozitate în a-l chinui și batjocori pe acuzat cu mult peste ceea ce chiar bruma de lege de care se folosea îi permitea să facă. Acolo în pușcărie acuzatului i-a trebuit mult timp să uite înjosirile la care a fost supus pînă să fie condamnat... În sfîrșit, a reușit să găsească în el puterea și să depună o pojghită peste rana primită. Și cînd colo, la reabilitare, pe cine vede în completul de judecată ? Tot pe același ! „Mai bine nu m-ar mai fi reabilitat, mi-a spus prietenu ăsta, care a trebuit din pricina șocului primit să se interneze în spital. Vezi, mi-a spus el, în pușcărie rezistasem, în libertate rana mi s-a redeschis...” De-aia te-am întrebat, reluă Niculae, nu cră mai bine să-ți fi dat și ție astfel de ochelari ? Nu trebuia să te ostenești să treci la civili !

— Nu, Niculae, zise colonelul care ascultase cu o înfățișare de nepătruns scurta istorisire. Am avut noroc, ca și tine ! Eu am fost specialist în legionari și teroriști. Da' nu dintre cei care au comis fărădelegi înainte, sub vechiul regim, ci dintre cei care le comiteau atunci, în prezent, în regimul nostru. În ce privește vinovăția lor, mă convin-geam pe concret, mergînd la cimitir cu familia și rudele comuniștilor asasinați mișelește de acești bandiți ! Încît, după cîte vezi, n-am avut și nu am nevoie de ochelari negri, după cum nici la reabilitări nu iau parte ! Rolul meu de-atunci s-a încheiat demult, ca și al tău, dacă nu mă înșel...

— Da, văd că ești foarte prevenitor, zise Niculae, spui că ai avut noroc, ca și mine... Vrei să spui că dacă am fi

primit și noi doi ordin să facem ca acel judecător, am fi făcut...

— Poate că tu n-ai fi făcut, retractă colonelul, dacă tu zici eu te cred... În ce mă privește, eu știu ? ! Poate că n-ași fi făcut nici eu, în orice caz nu i-ași fi agravat acuzatului soarta... Asta e cert ! E cazul însă să te informez că mulți dintre acei judecători și securiști care s-au datat la astfel de ignominii, o parte, datorită mecanismului simplu al represiunilor, când acuzatorul devine repede acuzat, a nimerit repede printre victime, iar altă parte a suferit mai târziu rigorile legii pe care o călcaseră în picioare. E de mirare că judecătorul tău cu ochelari de cal a scăpat nepedepsit.

— Nu de cal, zise Niculae, ci negri.

— Mă rog, conveni colonelul, de astă dată cu un umor voluntar. Niculae, adăugă el familiar, uite ce e, îți spun, nu-mi place nici acum subiectul ăsta ! Să-l părăsim.

— Bine ! zise Niculae. De ce m-ai invitat aici ?

— Fii liniștit, răspunse colonelul, nu mai e nevoie de nici-o declarație... Dosarul e încheiat !

— Adică ? Ați descoperit criminalul ? Cine e ? întrebă Niculae abia stăpînindu-și curiozitatea și lăsînd să-i scape și un sentiment de ușurare.

— Ai dreptate să te simți ușurat, zise colonelul. Din pricina prostiei unor lucrători ai miliției, puteai s-o pățești foarte urît..

Și se făcu deodată foarte posac. Pe urmă se uită la Niculae.

— Dacă ești curios să știi cine e criminalul, n-o să-ți inchipui că o să-ți spun : e cutare, și cu asta basta. Avem

și noi orgoliul nostru. Față de cine să ne mîndrim, în afară de superiorii noștri ? Față de prieteni, de oameni pe care îi prețuim... foști colegi față de care păstrăm o amintire frumoasă... Așa că, dacă n-ai alt program azi, sau dacă vrei mâine, te invit la mine la masă, mai stăm de vorbă despre adolescența noastră și pe urmă îți povestesc și cum am descoperit noi criminalul. E o istorie întunecată... Ai zice că noi, aici, știm multe... E adevărat, dar, uite, crima asta am descoperit-o, dar de înțeles, tot n-o înțelegem...

— Cine e ? repetă Niculae nerăbdător.

Dar colonelul parcă se supără : adică drept cine era luat ? Chiar așa de ușor i se puteau smulge secretele profesiei lui ? ! Cum le-a fost vorba ?

— În orice caz nu e cine crezi tu, zise el ridicîndu-se. Apoi îi reaminti : Nu mi-ai spus : accepti invitația mea ?

— Bineînțeles, îți mulțumesc, zise Niculae tresărînd. Ești foarte gentil. Trebuie doar să dau unei prietene un telefon...

VII

Soția colonelului era profesoară de franceză și, fără să fie cu mult mai tânără decât bărbatul ei, deși născuse de două ori, își păstrase pe chip expresia de vioiciune și intensitate a privirii, pe care soțul ei nu le mai avea. Unul din soți, însă, dacă e mai tânăr, datorează adesea acest fapt celuilalt. Nu anii, ci grijile îmbătrănesc. În familia colonelului aceste griji le avea el, Spoială, cu toate că soția lui își îngrijea singură copiii și, ca în toate casele de condiția lor, doar curățenia și spălatul le făcea altcineva, o femeie care venea la ei de două ori pe săptămână. Niculae petrecu la ei o seară care îl încântă, înainte ca fostul său coleg să-i povestească despre crunta istorie din lumea de jos a castelului. În ziua aceea chiar, doamna Spoială avu norocul să-i vină femeia și lăsă în grija ei să strângă masa, care fusese foarte plăcută, și ea putu astfel să rămână cu bărbatii în biroul soțului; aveau trei camere și un hol, nu erau mari odăile, dar erau bine împărțite. Copiii fuseseră cuminți, mîncarea gătită, crap cu sos de

untdelemn și lămâie, smulsese musafirului exclamații de plăcere, iar după masă, la cafea, soția colonelului puse mîna pe o chitară, și cu privirea ei licărind de poftă de viață, începu să cînte cu o voce voalată cîntece vechi, subliniindu-le prin apăsări pline de un discret umor caracterul lor excesiv sentimental dar nu lipsit de o frumusețe pe care o au totdeauna cîntecele demodate cînd sînt bine zise.

Colonelul fuma acum din pipă, și tăcea, tot posac, dar liniștit, în timp ce își trimitea ciinele din cînd în cînd (un ciobănesc german) să-i aducă din hol ba chibriturile, ba ziarul, ba o scrumieră... Și ciinele i le aducea și se așeza apoi atent lîngă stăpînul său.

— Doamnă, nû vă supărați, zise Niculae din fotoliul său, dăr mie mi se pare că ăsta e cel mai frumos cîntec pe care l-am auzit eu vreodată, care l-ați cîntat acum. Nu vreți să-l mai cîntați o dată ?

— Și mie îmi place, zise colonelul, dar ca să nu-și tocească farmecul n-o las pe nevastă-mea să-l cînte des. Nu l-am mai auzit de vreo șase luni.

Ea zîmbi și repetă cîntecul, însoțindu-l la întreruperi, prin reluări de chitară. Era un cîntec în care chiar chitara acumulasă în amintirea cuiva care se îndrăgostise sub vraja strunelor ei, dar și a unui glas, fericirea zilelor cînd iubitul era încă al ei și n-o părăsise... Tot ce mai ținea ea acum la piept era instrumentul acesta cu corp rotund care îi plîngea în brațe cu o melancolie ucigătoare :

*Spune-i, spune-i, chitară,
Că îl iubesc și îl voi aștepta...*

Cele mai reușite întâlniri sînt cele în care oamenii vorbesc puțin, dar au găsit totuși o modalitate de a se exprima, și care nu se lungesc prea mult. Doamna Spoială, deși cei doi bărbați ar mai fi ascultat-o încă și o rugară chiar să mai cînte ceva, depuse cu un surîs hotărît chitara la locul ei și se retrase spunînd că e tirziu și a doua zi avea un program greu la liceul unde predă.

— Ce program greu ? zise soțul dînd din umeri. E abia ora nouă. Mai stai.

— Nu mai stau, răspunse ea.

— Mai am un motiv pentru care vreau să-ți povestesc ce-am descoperit noi, acolo în lumea de care în mod direct ești legat, zise colonelul după ce soția lui închise ușa și urmă o tăcere între cei doi foști colegi de bancă. O crimă poate fi și semnul unei maladii sociale, cînd nu e expresia unei maladii a criminalului. În crimele descrise de Dostoievski, criminalul nu e nebun, și e foarte interesant așa, pentru că nebunii sînt iresponsabili. În acest punct interesul e nul, ce poți să-i faci și la ce concluzii poți ajunge studiind crima unui nebun ? La nici una.

Colonelul se opri și îi ceru ciinelui :

— Rex, du-te și adu-mi servieta mea de pe birou.

Ciinele se duse, se urcă cu picioarele pe scaun, apucă servieta de mîner și apoi sări cu ea în gură și i-o aduse colonelului, care o deschise și scoase un mic dosar pe care îl răsfoi cîțva timp. Ciinele se uita la el, și cînd vorbi Niculae, se uită la Niculae, și cînd stăpînul său reluă, se uită la el. Ai fi zis că înțelege ce se spune și că urmărește conversația în cunoștință de cauză.

— Spune-mi, zise Niculae, criminalul e arestat ?

— Da, răspunse colonelul.

— E responsabil ?

— Aici e toată problema. Este responsabil. Va fi condamnat. Și totuși... După cum știi, începu colonelul, în ultima vreme, Damian Gheorghe credea că dorește să-și lase definitiv nevasta și s-o ia pe concubină. Asta se zice că ar fi fost pricina pentru care s-a mutat din sat în „Casa grădinii“. Cine știe cât era de hotărât ? Fapt e că și-a trimis concubina în același timp să-și aducă certificatul de divorț și să-și schimbe buletinul, fiindcă și asta fusese căsătorită. Concubina tocmai în acest timp lipsea. Din acei puțini oameni care i-au frecventat casa pe vremea când locuia în sat, se remarcă barcagiul castelului, Pecingine, pe care îl cunoști. Relație strînsă cu drama care s-a consumat are și muncitorul Anghel Savu, pe care de asemeni îl cunoști foarte bine. Ceea ce nu știi tu că e acest ins nu era sigur de nici unul din copiii lui, trăia ca într-un infern al lui Dante al geloziei, încît mă mir că nu și-a omorît pînă atunci propria nevastă și pe cele două fete, de care nu era sigur... Ce s-a petrecut cu opt-zece ore înainte cu Damian Gheorghe și cu cei care îl cunoșteau ? Cînd s-a terminat ziua de muncă, adică după prînz, Damian Gheorghe a plecat către dormitorul comun de lîngă lacul castelului unde călca rufe soția sa legitimă, cu toate că din primăvară n-o mai căutase niciodată. Explicația faptului consta în aceea că vroia să-i aducă un pachet de jucării pe care îl cumpărase pentru copilul lor, care împlinea cinci ani.

— Da, zise Niculae, mi s-a povestit această scenă.

— După acest incident, continuă colonelul, Damian Gheorghe s-a luat după soția lui, întârziind după ce l-a fugărit mai întâi pe omul cu care o prinsese lângă acel copac. Care însă, știind cu cine are de-a face, n-a stat mult pe gînduri dacă să-l înfrunte sau nu și a întins-o mîncînd pămîntul... Căutînd-o la dormitorul unde ea călca de obicei rufe și negăsind-o, Damian Gheorghe a rugat pe una din muieri, care tocmai aducea lenjeria de la castel, să-i dea soției lui jucăriile și i-a propus lui Tudor Emil, bărbatul uneia care locuia în același dormitor, să meargă cu el la bufet. Fiind refuzat de Tudor Emil, care i-a spus că s-ar putea totuși să meargă mai tîrziu, l-a invitat atunci pe fratele soției, pe Pecingine, care tocmai picase... Împreună cu Pecingine, iar mai tîrziu în compania lui Tudor Emil, au consumat bere la bufet pînă în jurul orelor optsprezece. La orele șase a părăsit bufetul, probabil excitat, ca să revină după o tentativă de viol, știi și acest lucru, și nu-ți mai redau detalii, precum și restul, ni s-a povestit că ai fost de față cînd domnul Anghel a venit peste el să-i ceară socoteală și cu ce s-a soldat această pretenție a lui... În dimineața zilei următoare, pe la orele șapte, este găsit de tine mort pe studioul din locuința sa. La fața locului au venit procurorul criminalist de la regiune, medicul judiciar și alți criminaliști. Nu-ți spun care dintre aceștia eram eu și dacă am fost prezent în prima fază a cercetărilor. Fiindcă au fost două faze, după cum ai să-ți dai seama... Cercetarea a stabilit că ușa de la intrare în locuință a fost întredeschisă și nu prezenta urme de forțare. Damian Gheorghe, care era un om căruia nu-i era frică de nimeri, obișnuia să doarmă cu ea

descuiată. Îmbrăcămintea lui, cu excepția pantalonilor, care s-au găsit pe speteaza unui scaun din dormitor, era așezată în ordine pe patul din mica bucatărie ; în buzunarele pantalonilor și hainei s-au descoperit urme de sînge cu aspect de ștersătură ; într-o cutie de pe șifonier s-au găsit o sută douăzeci și cinci de lei, care îi aparțineau ; și urme digitale peste tot... Pe studio era o baltă mare de sînge ; de asemeni s-au găsit numeroase pete roșietice pe pereții dormitorului ; alte pete similare pe zărele de pe dușumea și pe lada studioului. Omul a fost găsit mort culcat pe spate, cu capul înclinat spre dreapta, avînd o mină cu palma și degetele pline de sînge... Trec peste alte detalii... S-a admis în primele momente ipoteza crimei din gelozie, prin faptul că muncitorul Anghel a recunoscut imediat că el ar fi autorul. Dar nu s-au eliminat concomitent și alte ipoteze, fiindcă recunoașterea simplă a unei crime nu înseamnă pentru noi mare lucru, dacă nu ni se administrează și probele necesare justiției. Acest Anghel a fost imediat arestat și cercetat. I s-a găsit sînge, după cum ai auzit, pe guler, pe ciorap și sub unghii. În același timp s-au efectuat cercetări dacă nu cumva autorul ar putea fi unul din nenumărații oameni pe care Damian Gheorghe îi lovise sau îi dăduse cu capul de copaci, mobilul fiind răzbunarea. De ce nu ne-am mulțumit cu Anghel Savu ? Ai să vezi îndată de ce. Recunoașterea lui a trezit unele suspiciuni care s-au dovedit întemeiate : comportarea lui s-a modificat curînd după arestarea sa, și ai să vezi în ce sens... Ipoteza unei crime cu eventualul mobil de jaf a fost lăsată în suspensie, cu toate că s-au depistat urme din care rezultă că îmbră-

căminteaa lui Damian Gheorghe a fost percheziționată de asasin. De ce ? Acest detaliu, datorită faptului că alte indicii eliminau cert mobilul jafului, ni s-a părut straniu și l-am reținut ca pe un lucru inexplicabil. Din moment ce nu lipseau lucruri și bani din locuință, iar ucigașul nu folosisese un instrument pregătit dinainte, nu erau argumente pentru susținerea unei crime cu mobil de jaf. S-a pornit ca de obicei de la premisa că autorul trebuie să facă parte din rîndul persoanelor cunoscute de cel ucis. Investigațiile efectuate au stabilit că toporul aparținea domnului Anghel. Doamna Anghel a susținut că l-a avut încuiat în cămară și nu-și putea explica modul cum a ajuns în cîmpul crimei, pînă ce a venit bărbatul ei, care ne-a explicat cum l-a luat de-acolo, l-a pus afară rezemat de zid, ca să-l aibă mai tîrziu, cînd familia lui avea să adoarmă, la îndemînă, în vederea comiterii crimei. Înainte de a o comite, a admonestat-o pe nevastă-sa că a lăsat becul aprins pe coridor, ca să vadă să se ducă la el și să-l înșele, iar mai tîrziu, enervat că de ce nu se culcă, i-a spus : „Așa cum ți-am stîrpit eu din rădăcină, muncind vreo două ore, liliacul în care te piteai cu hîndrălăii din sat, tot așa o să ți-l stîrlesc și pe ăsta de pe suprafața pămîntului, mult mai ușor, fără să depun pentru aceasta o muncă apreciabilă“. Propriile lui cuvinte. În al doilea rînd, dimineața devreme domnul Anghel a plecat la București, lucru cu totul neobișnuit la el, cînd putea să facă același lucru foarte ușor după masă. Domnul Anghel era un puturos, ce-i venise tocmai în dimineața aceea să se scoale cu noaptea în cap și să plece de-acasă ?

În al treilea rînd, poziția locuinței bănuțului, cu ușa pe același coridor, permitea acestuia să acționeze foarte ușor fără a fi auzit sau văzut de nimeni, cu excepția ta, care te încuia în cameră și nu mai ieșai pînă dimineata. În al patrulea rînd, doamna Anghel singură a declarat că tîrziu, după ce a adormit, l-a auzit prin semisomn pe soțul ei cum se ridică din pat și iese. Cît a lipsit nu mai știe. În acest punct vroiam să mai aflu de la tine dacă la ora aproximativă cînd ai sosit acasă cu prietena ta, unsprezece-unsprezece și jumătate, ați văzut sau nu toporul pe coridor, pentru a stabili cît mai exact cînd anume s-a comis crima, dar evenimentele s-au precipitat și n-a mai fost nevoie de această precizare... Revenind la indiciile acumulate împotriva lui Anghel, în baza lor, cum ți-am mai spus, individul a fost arestat. Dar paralel cu verificarea acestei ipoteze, după ce au apărut suspiciuni în comportarea lui Anghel, au fost verificate celelalte. Referitor la a doua versiune, și anume că omorîtorul s-ar putea să fie unul care s-a răzbunat dintre cei umiliți sau loviți de Damian Gheorghe, s-au făcut investigații pentru a se stabili ora plecării acestuia din bufet și a se constata dacă a plecat singur sau însoțit de vreo persoană. Verificările privind justificarea timpului lui Pecingine și Radu Emil, cu care Damian Gheorghe a stat la masă în bufet, au stabilit că ultimul, adică Radu Emil, a ajuns acasă numai în jurul orelor douăzeci și trei în stare de beție totală, frecventînd consecutiv mai multe localuri, iar primul, adică Pecingine, după a doua plecare din bufet, a ajuns la dormitorul sorei lui pe la orele douăzeci și două, împrejurare confirmată de cinci mar-

tori. Pecingine s-a dus deci în dormitorul lui și a dormit pînă dimineața, cînd a plecat la servici. În funcție de această situație s-a apreciat că relatările martorilor, care confirmau susținerile lui Pecingine, îl exclud pe acesta definitiv din cercul bănuților, fiindcă el își justifica riguros modul cum și-a petrecut timpul în perioada comiterii crimei. În consecință, a fost ignorată declarația ta, precum și indiciul care apăruse împotriva lui, rezultat din expertiza dactiloscopică a fragmentelor de urme digitale depistate pe comutatoarele electrice și mînerul ușii șifonierului din locuința victimei. Este adevărat că expertiza nu putea fi considerată ca o probă absolută, întrucît nu era rezultatul examinării unor urme digitale complete, dar această împrejurare trebuia totuși reținută, deoarece îl indica drept bănuît și pe Pecingine, mai ales că se întărea și cu declarația ta, chiar dacă era contrazisă de cinci martori. Referitor la cea de a treia ipoteză, a crimei din răzbunare, aici ne-am încurcat într-o mare de presupuneri : mulți ar fi putut să-l omoare, puțini scăpa-seră de violențele lui... Ne-am întors repede la prima ipoteză, prin care bănuitul Anghel ne întărea concluzia că autorul crimei ar putea fi el. Numai că, deodată, în fața probelor de laborator, Anghel a început să nege orice relație cu comiterea omorului. Asta nu m-a mirat... Bănuitul a cunoscut precis locurile în care au fost depistate petele de sînge. Reținînd, din pricina unei greșeli a anchetatorului, că pentru sîngele de pe cămașă nu s-a putut determina grupa sanguină, a afirmat că acesta poate proveni de la el ; la fel pentru sîngele de sub unghii, a susținut că a ajutat cu cîteva zile înainte pe un coleg

de la grădină, care s-a lovit la cap. În ceea ce privește sîngele de pe ciorap, a cărui grupă coincidea cu a victimei, a arătat că putea să provină de la soția lui, care avea aceeași grupă cu victima... În momentul cînd cercetările se aflau în acest stadiu, colectivul ofițerilor din D.M.R. a primit și sprijinul meu. S-a conchis că se ridică semne de îndoială cu privire la situația acestui bănuît, care era și arestat, cu atît mai mult cu cît apăruse depozitia ta împotriva lui Pecingine. S-a apreciat că verificările referitoare la modul de justificare a timpului privind-l pe acesta din urmă nu sînt suficient de temeinice. În ciuda dovezilor clare existente în apărarea sa, am elaborat versiunea că martorii care i-au consolidat alibiul ar fi mincinoși. În momentul respectiv, această toză a mea apărea pentru unii neconvingătoare datorită numărului mare al martorilor și al concordanței depline a depozitiilor. Ea a fost totuși admisă fiindcă simultan a ieșit la iveală importanța deosebită ce trebuie atribuită urmelor materiale, respectiv celor digitale, chiar atunci cînd acestora se opun probe de altă natură, care creează aparența unei certitudini. În consecință, s-a acordat o mare atenție interpretării rezultatului celor două expertize dactiloscopice contradictorii privind fragmentele de urme digitale de pe comutatoare. În baza acestor concluzii ale analizei, prima măsură inițiată a constat în redeplasarea la locul crimei. Aici am constatat că urmele digitale care au rămas pe ușa șifonierului provin de la mîna stîngă și că sînt fixate imediat sub butonul ușii din dreapta, în locul unde în mod obișnuit se apasă pentru a se închide ușa. Această

poziție a urmelor a determinat concluzia că ele sînt recente, eventual produse odată cu cele de pe comutatoare, deoarece într-o altă ipoteză ar fi trebuit să se șteargă prin suprapunerea peste ele a altor urme ale lui Damian Gheorghe, care zilnic umbla în șifonier. Prin această considerație, ni s-a confirmat concluzia că cele două expertize dactiloscopice efectuate de miliție sînt realiste și ne-am hotărît să ne sprijinim pe ele... După modul de împrăștiere a picăturilor de sînge, în formă de evantai, pe doi pereți și pe dușumea, s-a conchis că era obligatoriu ca autorul să se păteze de sînge. Or, pe îmbrăcămintea bănuیتului Pecingine, studiată la aparatul de raze ultraviolete, nu au fost depistate asemenea pete. În schimb s-a găsit sînge pe îmbrăcămintea lui Anghel. Care dintre ei era criminalul ? Aceasta era întrebarea-cheie la care trebuia să se răspundă. Nu cumva erau amîndoi ? Sau cel puțin unul din ei a fost surprins de celălalt și tănuiește fapta ? Această presupunere se baza pe interpretarea probelor existente concomitent în acuzarea celor doi bănuїți și pe sollicitudinea insistentă și ciudată a bănuیتului Anghel, care spunea mereu : „Trebuie să fi rămas urme acolo în locuință !” făcînd parcă trimitere indirectă la urmele ridicate cu ocazia cercetărilor. Menționîndu-se dubiul semnalat mai înainte cu privire la justificarea timpului de către Pecingine, acțiunea s-a deplasat deci în această direcție. Cei cinci martori ai lui, am gîndit noi, chiar dacă nu au fost corupți prin mijloace materiale, l-ar fi putut susține din motive de compasiune, sau complicitate psihologică, încercînd să-l apere de o eventuală arestare, din cauza necunoașterii fondului problemei, sau, dimpotrivă,

fiindcă știau prea bine despre ce era vorba. Am trecut deci la reaudierea tuturor martorilor ce locuiau împreună cu sora bănuितului. Toți și-au menținut vechile declarații, dar din depoziția lui Radu Emil, care a fost la local cu Damian Gheorghe și cu Pecingine, am reținut un aspect care, deși nu era cert, putea permite o concluzie, anume că victima a plecat din local cu bănuitul, fapt nou, care nu coincidea iarăși cu declarațiile celorlalți. Un alt martor care l-a cunoscut pe Pecingine numai în seara zilei de paisprezece iunie, când acesta a venit spre dormitorul surorii sale, locuind întâmplător în acel pavilion, ne-a relatat o împrejurare iarăși necunoscută pînă atunci, anume că acesta și-a schimbat la sora sa cămașa și maieul. Cum bănuitul, ca dealtfel și sora sa, împreună cu colegele de cameră, negau acest fapt, s-a apreciat că acest aspect reprezintă în continuare un mijloc eficace de verificare a adevărului depozițiilor acestor martori, verosimilitatea celor declarate de acest ultim martor stînd în faptul că el susținea cu tărie, în ciuda afirmațiilor tuturor celorlalți, momentul schimbării lingeriei, precizînd că s-a dezbrăcat de o cămașă albă și un maieu bleumarin și a îmbrăcat un maieu alb și o cămașă în carouri... Întrebat ca din întâmplare asupra culorii maieurilor sale, Pecingine a confirmat indirect declarația martorului, arătînd că are numai două : unul alb și unul bleumarin, cu care dealtfel era și îmbrăcat. Am considerat că nu era firesc ca bănuitul să-și schimbe lingeria seara, ci dimineața, și am acordat și mai mare atenție acestui aspect. Dealtfel, martorul a revelat și un alt lucru deosebit de important, anume că bănuitul ar fi sosit la sora sa numai în jurul orelor două-

zeci și patru și nu la orele douăzeci și două, cum susținea el împreună cu sora și colegile de cameră. Aceste două elemente au constituit pîrghiile forte ale demascării martorilor.

Colonelul se opri și turnă coniac în pahare. Apoi continuă :

— În timpul cercetării surorii bănuितului, printr-o confruntare abil realizată cū martorul care văzuse maieul, numai cu privire la momentul schimbării lingeriei și al orei sosirii fratelui la dormitor, s-a obținut din partea ei recunoașterea faptului. În acel moment psihologic i s-a spus în treacăt să nu vorbească despre petele de sînge de care era murdară cămașa, ci să spună doar cînd a spălat-o, întrebare la care, involuntar, ea a răspuns : „Cămașa n-a avut decît o pată de sînge pe piept, nu cum spuneți dumneavoastră, că era murdară de sînge“, uifînd de fapt să răspundă la întrebarea pusă. Ca și cînd reacția ei n-ar fi fost înțeleasă, s-a discutat cu naturalețe dacă a avut apă caldă toată ziua și a spălat sau a călcat lingerie, revenind doar mai tîrziu la chestiunea petei de sînge, deși aceasta era problema-cheie... Martora a rămas cu convingerea că ancheta cunoștea dinainte acest aspect și a dat în continuare relații precise, arătînd că pata era plasată pe piept, în partea stîngă, la zece centimetri sub guler. Așadar, am ajuns în situația cînd și împotriva acestui bănuит ne apărea în mod cert elementul sînge... Prin confruntări repetate între martorul ultim, și ceilalți martori, precum și între aceștia și sora bănuितului, s-a izbutit cu foarte mari dificultăți, datorită atitudinii deosebit de refractare a martorilor, să se obțină depoziții care confirmau

faptul schimbării lingeriei și ora reală la care bănuitul a sosit la dormitor. Fără a mai indica toate sinuozitățile procesului de cercetare a surorii bănuितului, îți mai spun doar atât: Faptul remarcat mai sus al schimbării cămășii și al prezenței petei de sînge, completat cu explicația că față de ea bănuitul a susținut că s-a tăiat cu ocazia bărbieritului și i-a căzut o picătură de sînge pe cămașă; stabilirea orei reale a sosirii bănuितului la dormitorul ei, aproximativ orele douăzeci și patru, cu justificarea ce i-a făcut-o Pecingine și că după despărțirea de victimă, în fața bufetului, a mers la dormitorul său, unde a mîncat și s-a spălat; împrejurarea că după ce a fost chemată la procuratură, împreună cu bănuitul, ocazie cu care a aflat că fratele ei a lăsat urme digitale la locuința bărbatului ei, a discutat cu el asupra crimei, insistînd să-i spună dacă nu a fost cu soțul ei acasă și dacă nu cumva a făcut vreo prostie; faptul că personal l-a bănuित... „Mă, ce-ai făcut tu acolo? l-a întrebat ea prinsă parcă de un sentiment de teroare, că adică acum nu mai era nimic de îndreptat, el, fratele ei, i-a omorît bărbatul, și de ce l-o fi omorît?! De ce mi-ai spus tu mie să spun că ai venit la ora zece și nu mi-ai spus că ai fost acasă la Gheorghe? Ce era cu sîngele acela de pe cămașă? La mine te-ai gîndit tu, Ioane? Din pricină că se purta urît cu mine? O, Doamne, ce-ai făcut?!“ Toate acestea mi-au format convingerea că Pecingine e autorul principal al crimei. S-a considerat deci ca absolut necesară reținerea lui, măsură cu care anchetatorul penal n-a fost de acord apreciînd-o ca prematură și insuficient motivată. Cu toate

că am înțeles justificarea de ordin formal a acestuia, în sensul că nu putea dispune reținerea bănuțului atîta timp cît avea pe altul arestat, împotriva căruia exista un lanț de probe indirecte, relativ bine conturat, fiind imperios necesară cercetarea temeinică a noului bănuț, am realizat acest lucru chiar alaltăieri, reținîndu-l timp de douăzeci și patru de ore, în baza dreptului ce-l au în această materie organele de miliție. Văzînd că însăși sora lui și, împreună cu ea, ceilalți martori arată că a ajuns numai la orele douăzeci și patru, rămînînd astfel nejustificat timpul de la plecarea din local, și cum explicația cu trecerea pe la dormitorul propriu n-a rezistat, fiind combătută de cei din dormitorul său, Pecingine s-a văzut dintr-o dată în fața perspectivei de neîmplătit de a arăta : ce a făcut timp de două ore, de la douăzeci și două la miezul nopții ? N-a mai știut ce să răspundă ! Prins între zidurile de fier ale faptelor prin care nu se zărea nici o ușă, îndîrjit dar neputincios, a recunoscut erima. Ce se întîplase ? De ce ucisese ? Iată acum, povestit de el, filmul exact al deznodămîntului... La invitația lui Damian Gheorghe, de la bufet Pecingine s-a dus cu el la „Casa grădinii“. În timp ce Damian Gheorghe se dezbrăca și-și așeza hainele, au fumat amîndoi tot timpul țigări, discutînd în bucătărie... Că el, Damian Gheorghe, a ținut totdeauna la soția lui și că dacă a gonit-o de-acasă, e tot din vina ei... Că în cutare zi i-a cerut cutare lucru și ea n-a vrut să-l asculte... Și în altă zi tot așa, știu toți vecinii... Și atunci cum dracu să n-o gonești de-acasă ?... Nemaivînd ce fuma, Damian Gheorghe i-a spus lui

Pecingine să ia țigări din șifonier. Pecingine s-a dus și a luat de acolo un pachet, ocazie cu care și-a lăsat urmele digitale pe ușa șifonierului, și au fumat în continuare, aruncând mucurile pe jos... Acceptînd rugămintea cumnatului să rămînă la el, Pecingine s-a dezbrăcat și s-a așezat pe studio. Au continuat să discute... Că așa și pe dincolo, de ce adică să-i facă lui nevastă-sa o astfel de figură... Că el s-a dus ieri în București și i-a cumpărat fetei jucării de la „Magazinul copiilor“... Și le-a păstrat cu el pînă a doua zi să i le dea, și, în loc de asta, ea le aruncă pe jos... iar el, fratele ei, o aprobă... Nu zice nimic... de azi de cînd îi tot spune, și el nu scoate o vorbă... știe el Gheorghe de ce... Și-a dat el seama... Chiar azi a înțeles cauza... Și Damian Gheorghe, care era în stare de ebrietate, i-a dezvăluit-o deodată : El, Pecingine, trăia cu soția lui, adică cu propria soră... Și că pentru acest fapt îi va omori în noaptea asta pe amîndoi... Cît de hotărît era Damian Gheorghe nu se știe, dar cîtă putere mai avea în el, da : a adormit imediat. Afirmînd că i-a fost teamă ca Damian Gheorghe să nu se trezească și să-l omoare, Pecingine, după ce a stat întins în pat vreme îndelungată, s-a dat jos și s-a îmbrăcat cu grijă, cu intenția să plece. A stins lumina în dormitor, lăsîndu-și pe comutator urmele degetelor, iar cînd să iasă din bucătărie a observat pe hol, rezemat de perete, lingă o bancă, toporul lui Anghel. N-a mai stins lumina din bucătărie, fiindcă în acel moment i-a încolțit gîndul crimei. A luat toporul, s-a întors în dormitor, și i-a aplicat lui Damian Gheorghe trei lovituri puternice în cap. În timpul consumării faptei, n-a

mai aprins lumina în dormitor, fiindcă se vedea destul de bine cu cea din bucătărie. Dându-și seama că nu mai poate scoate toporul, l-a lăsat acolo înfipt în capul celui ucis și a început să-i caute prin buzunarele hainelor să găsească cuțitul cu care credea că Damian Gheorghe ar fi vrut să-l omoare. Cert este că cu acest prilej au rămas pe căptușeala buzunarelor mînjituri de sînge.

— Cum, strigă Niculae, s-a dovedit așadar că într-adevăr a ucis fiindcă a crezut că celălalt o să-l omoare ?

— Da, zise colonelul. I-a căutat în haine lui Damian Gheorghe să găsească cuțitul pe care presupunea că-l are în buzunare. Urmele de sînge de pe căptușeala lor e o probă că omul a acționat sub imperiul acestei idei cu o forță năprasnică... De aceea ți-am vorbit atît de amănunțit despre ele... Recunoașterea cu lux de amănunte a lui Pecingine, care a indicat și regiunea capului unde a aplicat cele trei lovituri, arătînd că Damian Gheorghe dormea cu capul întors spre perete (astfel cum a fost văzut la cercetare) a lămurit definitiv și situația celui bănuît, care era arestat, Anghel. Pecingine a declarat că a luat toporul de pe coridor, fără cunoștința aceluia... În final s-a hotărît punerea în libertate a celui nevinovat reușind să convingem anchetatorul penal de eroarea făcută... Dar merită să fie subliniat și aspectul că Anghel, deși nevinovat, a susținut cu tărie un fapt neadevărat și deosebit de grav în acuzarea sa, anume că toporul l-a ținut încuiat în cămară, neizbutind să explice cum a ajuns să fie instrument al crimei. Mai mult chiar, încercînd ulterior să scape de învinuire, a mers pînă acolo încît a afirmat că din mo-

ment ce toporul l-a ținut mereu încuiat, înseamnă că autoarea crimei ar fi nevestă-sa, altfel neputîndu-se explica cum a ajuns toporul acolo, în timp ce lacătul cămării nu prezenta urme de violență. Prin conduita sa stranie și nesinceră, el a încurcat mult ancheta, negînd cu încăpăținare fapte cert stabilite... Era clar pentru noi că el pusese toporul acolo, cine altcineva ! ? Că îl pusese împins de o inspirație sinistă, și anume, că cineva s-ar putea să aibă nevoie de el în noaptea aceea, e o ipoteză care se poate susține, dar care nu intră sub rigorile legii, din moment ce nu s-a acționat prin complicitate...

— Un lucru nu înțeleg, zise Niculae imediat, de ce, dîndu-și seama că eu s-ar putea să depun împotriva lui mărturia cea mai grea, Pecingine nu m-a omorît și pe mine. Pedepsa pentru două crime e aceeași ca și pentru una singură.

Și-i povesti colonelului vizita piticului care era foarte liniștit și sigur pe sine știindu-l pe Anghel înfundat pînă în gît de propriile lui declarații și de sîngele care i se găsisse pe haine...

— N-avea o idee, zise colonelul după cîteva clipe de gîndire. Îi lipsea o a doua idee a crimei.

— Cum, dar ideea că îl voi spune nu era suficientă ?

— Parcă cea pe care i-o dăduse Damian Gheorghe era ? se miră colonelul. Aici e misterul ! Sînt delicvenți care nu pot săvîrși decît o singură crimă, sînt, adică, un anumit tip de oameni normali, și nu criminali înnașcuți, cum era Raskolnikof, care ucide imediat a doua ființă umană, pe care nu premeditase s-o ucidă, pe sora bătrînei,

și fără să se mai gîndească. Pecingine însă nu mai era capabil de o a doua. Dar de ce a comis-o pe prima ? Ce i s-a năzărit ?

— Trăia cu soră-sa ? mai zise Niculae ridicîndu-se. Colonelul se ridică și odată cu el și ciinele.

— Nu, zise el hotărît. Scena care a avut loc în grădină, cu jucăriile, și care putea sugera fratelui că soțul sorei lui se va întoarce la ea, ar fi un argument, dacă am admite ipoteza incestului. Dar cercetările mele, duse cu multă discreție (fiindcă uneori e suficient să-i sugerezi martorului o idee plauzibilă ca el să și-o însușească), nu admit această ipoteză. Florica Damian e o femeie cu simț moral și foarte naivă, n-ar fi rezistat mult să nu declare faptul, cum s-a și petrecut, cu istoria cu maieul, cînd noi nici măcar n-am încolțit-o cu ceva, deși fratele ei o rugase să nu spună...

— O ultimă întrebare, zise Niculae, de ce mi-ai precizat la început că ucigașul nu e cel la care mă gîndeam eu ? Mă gîndeam chiar la Pecingine.

Colonelul avu un fel de suris, care însă nu-i lumina chipul său posac.

— Știam că te gîndești la el, dar dacă ți-aș fi confirmat că el era, l-ai fi pierdut repede din vedere pe Anghel... Așa, din povestirea mea, recunoaște că în timp ce o ascultai te gîndeai că Anghel trebuie să fie măcar complice sau coautor... Ori, nu ! Nu era ! Și-a asumat la început crima din satisfacția smintită pe care a simțit-o că omul care credea el că i-a violat nevasta și l-a călărit pe urmă la bufet a fost omorît... Pe urmă, cînd și-a dat seama ce-l

așteaptă, adică atunci cînd s-a trezit din beția răzbunării, l-a apucat groaza. Dar tot n-a ales calea cea dreaptă ca să ne ajute... Un individ strîmb...

— Și noi sîntem strîmbi, zise Niculae luînd-o spre ușă. Cum ai promovat tu primele clase, cînd eram colegi, și cum am ieșit eu inginer, n-a fost deloc ceva drept... Dar bine că ai reușit... Văd că ai acum o memorie excepțională, în timp ce atunci, hm... Mă bucur sincer...

VIII

În acest timp Simina, culcată în pat și citind, îl aștepta pe Niculae, care îi spusese unde era invitat și că în noaptea aceea va dormi iarăși la ea. După cele trei săptămîni, în seara cînd el se întoarse la „Casa grădinii“, Simina nu putuse să închidă ochii decît spre ziuă. „Mă simt ca și cînd n-ași fi fost măritată niciodată, gîndise ca în timpul acelei insomnii. Asta e din pricina felului cum doarme el cu mine : Mă ia în brațe ! Și gestul acesta e cu atît mai tulburător cu cît vine de la un om care, el, n-a fost niciodată însurat. Atunci de unde știe ? Din instinct ? Fiindcă nu văd cine l-o fi învățat... Pătrașcu dormea lîngă mine ca un buștean, lîngă el aveam nu o dată coșmaruri, visuri urite care prefigurau sfîrșitul și inutilitatea acestei căsnicii, de care nu-mi dădeam încă seama... De mult, de pe la treisprezece ani, n-am mai visat că zbor... Iată, acum visez iar... Puține schimbări aduce în viața noastră exterioară prezența unui bărbat pe care îl iubim, totuși clipele se acoperă parcă de o pulbere de aur... Mesele noastre în

doi parcă sînt o sărbătoare... Nu pot să uit cum mi-a luat el cuțitul de pictat, în seara cînd l-am găsit dormind în atelierul meu, și a tăiat roșiile cu el... Roșiile acelea... Și cafeaua pe care i-am făcut-o pe urmă aici, cînd mi-a povestit istoria sa cu șopîrla... Doamne sfinte, dacă ași trăi într-o iluzie, n-ași fi atît de fericită ! După plecarea lui, cînd ași rămîne singură, iluzia s-ar atenua, mi-ași regăsi viața și gesturile mele dinainte de a-l cunoaște, și care sînt reazimul nostru cînd ne pierdem libertatea, și dragostea mea mi-ar aduce fericirea comună tuturor femeilor, care nu pot iubi tot timpul, fiindcă mai au și treabă și le mai apasă și necazurile existenței, suferința de a nu avea ceea ce ași dori, sau ceea ce văd că altele au... Dar eu nu trăiesc în nici-o iluzie ! După plecarea lui mi-e dor de el în chiar clipa despărțirii, și mi-e dor și mai tare pe măsură ce orele trec. În acest timp știu pe deplin despre ce e vorba. Mi-e dor de ochii lui, care parcă nu mă bagă în seamă, și de surîsul lui, care îi înmoaie chipul de adolescent... Să fii bărbat matur și să-ți fi păstrat și reacțiile de adolescent, pe care el nici nu le știe... Mi-e dor de rîsul lui spontan și batjocoritor, prevestitor de reflecții necrutătoare, cînd îi fuge și sîngele din obraji și se face pentru cîteva clipe alb la față... E foarte rău că știu despre ce e vorba și că în caz de nenorocire n-o să am din ce mă trezi... Ce mă fac eu dacă, de pildă, mă înșală ? Din ce iluzie să-mi revin ? Știu că asta nu se va întîmpla, sau, mai bine zis, știu că dacă se va întîmpla el singur va rupe cu mine înainte sau imediat după, nu-l văd purtîndu-se cu mine ca un trădător, dar îl văd părăsindu-mă ca să

nu devină, iar eu nu mă văd pe mine pregătită cu aruncarea unei iluzii peste bord, ca să-mi ușurez soarta... Nu am cîmp de retragere, trebuie abia să mi-l caut... Nu pot, ca în cazul lui Pătrașcu, să-mi pun miinile la ochi, să văd un număr de fapte reprobabile în comportarea lui și să mă simt foarte liniștită la gîndul despărțirii... Dar de ce mă gîndesc eu la astfel de lucruri și de ce inima îmi bate cuprinsă de panică ? Nu e ăsta un lucru reprobabil din firea lui, că nu sînt liniștită cînd mă gîndesc la viitor ?... Din nenorocire nu, fiindcă asta îmi vine din faptul că mă simt prea fericită cînd e cu mine, și golul pe care mi-l lasă o scurtă despărțire mă sperie... Dimpotrivă, el e cu atît mai puțin vinovat cu cît de la început mi-a spus că trebuie să țin la el așa cum ține el la mine. «Îmi place să nu te văd și să te iubesc», așa mi-a spus. Da, iubirea care nu se trece, pentru că se păstrează în inimă, ferită. Așa crede el ! Noroc că în ultima vreme se uită în ochii mei și parcă mă întreabă : «Ei, nu e așa că acum te iubesc așa cum mă iubești tu ?» Da, dar pentru cît timp ? Pentru că în clipa cînd am vrut să fac cu el un program cum să ne petrecem împreună restul verii, această întrebare minunată din ochii lui s-a ascuns. «Tata e un om prea bătrîn, mi-a răspuns cînd i-am propus să mergem pe la părinții lui, pe care eram curioasă să-i cunosc. Nu mai e ce-a fost el odată, e foarte bătrîn...» N-am înțeles acest refuz, n-a vrut să-mi explice... «Să mergem la mare, i-am spus, eu verile mă duc la mare... Ai văzut marea ?» «N-am văzut-o !» «Haidem la mare !»

«Nu pot, zice, n-am bani !» Noroc că am tăcut, că nu i-am spus că am eu bani. S-a uitat la mine cu o boare de afecțiune umbrindu-i privirea. Îi plăcea că nu sînt tîmpită, că îl și înțeleg, nu numai îl iubesc. «O să string bani, zice, și mergem la anu !» Și mi-a zîmbit. «Bine, i-am spus eu, atunci hai să mergem undeva la munte, la Sinaia de pildă, unde o cameră e foarte ieftină în comparație cu marea.» «Nu, zice, am fost odată la munte și nu mi-a plăcut deloc. Stațiunile astea, în loc să fie locuri de odihnă, te scîrbesc pentru totdeauna cu megafoanele sau tranzistoarele pe care cine le are merge cu ele pe drum date la maximum... îi bag în... cu tranzistoarele și cu megafoanele lor cu tot. Mai bine stăm la București...» «Nu-ți place să urci pe munte ?» «Nu ! Îmi plac orașele ! Și cel mai frumos tot Bucureștiul mi se pare...» Avea dreptate, dar o schimbare dorește oricine, chiar dacă pleacă din odaia și cărțile lui, unde se simte bine, și se duce într-o cameră de hotel sau vilă, și trebuie să mănînce la o cantină sau restaurant, în mod obligatoriu, niște feluri de mîncare prost gătite și mizerabil servite. «Și ce să facem în București ?» l-am mai întrebat. «Cum ce să facem ? ! s-a mirat el. Mergem la cinema !» Parcă ar fi spus : mergem în lună ! Îi place cinematograful, se uită la filme cu o expresie de parcă ar uita complet că istoria aceea de pe pînză e făcută de cineva. Își revine greu din iluzia în care e prins și nu știe să discute despre filme, care e bun, care e idiot. Lui aproape toate îi spun ceva... «Bun, zic, și în afară de cinema, ce mai facem ?» «Cum, zice. Ne distrăm !

Ne plimbăm pe străzi...» Ce distracție grozavă, noroc că vederea lui, mergînd pe străzi cu atîta încîntare, mă încîntă și pe mine, parcă mă întinerește, deși eu sînt cea care am cincisprezece ani mai puțin, și nu el... «Bun, zic, și după ce mergem și pe străzi, ce mai facem?» «Cum, ce mai facem?! Mergem la restaurant! Ne distrăm!» M-am uitat să văd dacă nu cumva mă lua la vale. Mă cam lua... Dar în același timp îmi dădea de înțeles că acest formidabil program i se părea foarte atrăgător. N-avea grijă, ghiceam eu din surîsul lui ironic, orașul și timpul, așa cum le văd eu, sînt încărcate de mistere. Lasă-le așa, nu încerca să le storci dinainte surprizele... Iată, cu genul acesta de sugestii îmi scapă el mie din mîini... Și mă lasă pe urmă singură să mă gîndesc la el, să doresc cu inima bătînd să-l văd întorcîndu-se cît mai repede, prinsă parcă în jocul unei intrigi palpitante...”

Soneria zbîrnîi scurt. Așa suna Niculae, fără să mai reia apăsarea. Simina lăsă la o parte cartea pe care o citea și se dădu jos să-i deschidă.

— Ei, zise ea, ai petrecut bine cu fostul tău coleg de școală?

— Excelent, zise Niculae. A cîntat nevestă-sa la chitară cîntece excepționale. Pe urmă el mi-a povestit cum l-au prins ei pe omul care l-a omorît pe Damian Gheorghe.

— Ei, cine l-a omorît? zise ea nu prea curioasă.

— Barcagiul, cumnatu-său, așa cum am bănuț... răs-punse Niculae așezîndu-se pe pat. N-am înțeles ce-a avut cu el... Adică am înțeles, dar...

Dădu din umeri, cu un aer puțin absent, cu gândurile fugindu-i în altă parte, dar într-un fel liniștit, contemplându-le detașat, cum ai contempla zborul unui cârd de păsări dintr-un salcâm în altul, fără să se îndepărteze prea mult de un anumit loc.

— Nu mai știi, continuă el, are, sau nu, omul mintea puternică?... Pecingine o avea, era inteligent și calculat și a știut în timpul anchetei să se apere foarte îndrăgostit și cu multă abilitate, și totuși vizita lui la cumnatu-său n-a avut, pînă în ultima clipă, nimic anormal. N-a premeditat uciderea...

Și Niculac îi povestește Siminei tot ceea ce se mai întîmplase și felul cum Pecingine omorîse...

— Presiunea, zise el la sfîrșit, la care Damian Gheorghe supusese conștiințele celorlalți fusese respinsă de toți... Pecingine, mai slab, n-o mai suportase? Și tocmai el, cel mai slab, îl omorîse! Și din ce? Se acumulaseră și la el umiliri mortale? Tratatamentul la care îi era supusă sora? Istoria cu cratița pe care el, Pecingine, urma s-o pună pe capul unei femei dacă ar vrea să ajungă la ea, cum își bătea Damian Gheorghe joc de el?

— Toate la un loc, sau poate nici una, zise Simina. Fiindcă tu mi-ai povestit și felul cum s-a purtat el cu fata aceea de la restaurant, cu care urma să se însoare. A bătut-o foarte urît și violent... Ea era gata să-l ierte, dar să-i spună ce i-a venit, ce-a avut cu ea. N-a vrut să spună. În cazul de față, văd că a spus, speculațiile tale sînt după mine străine de subiect: i-a fost, așa cum a declarat, pur și simplu frică să nu se trezească ăla și să-l

omoare cu cuțitul. Cuțitul ăsta singur e rodul imaginației lui, restul a pornit de la relațiile lui reale cu Damian Gheorghe, n-a inventat, adică, nimic...

— Ai dreptate, zise Niculae. Cine știe ce-o fi văzut... Noi am luat ca o distracție scena călăririi lui Anghel... Când din această călărire a apărut pe scenă un topor...

— Întii că eu n-am luat-o deloc ca o distracție și al doilea cred că și aici exagerezi, zise Simina. Există astfel de coincidențe. Simțem tentați să le acordăm o semnificație fiindcă prea par rezultatul unei intuiții sau inspirații. Cred că mai degrabă scoaterea toporului afară a fost singurul mod al lui Anghel de a se răzbuna, dar într-un sens stupid... Ce și-o fi zis el, lasă, că-ți arăt eu !... Fiind în același timp foarte departe chiar de a se gândi să pună ceva în practică... Doar atît, ăla să treacă pe-acolo și văzînd toporul să se sperie... Uite că a trecut și nu s-a speriat... Mai bine s-ar fi speriat...

— Îmi place cum vezi tu lucrurile, zise Niculae deodată vesel. Le vezi într-un fel liniștitor... Ai dreptate ! Într-o zi a ieșit de-acolo, de la biserica de lingă castel, un mort... Nu prea mi-a căzut bine vederea lui, mai ales cortegiul, cu patru țigani care țipau din goarne atît de tare în urma lui încît voiau parcă să alunge în felul ăsta moartea care luase unul dintre noi și îl ducea la groapă. M-am apropiat de o muiere de pe uliță, simțind nevoia să aflu cine era mortul. „Ciți ani avea ?” am întrebat. „Șaizeci de ani !” zice. „Și de ce a murit ?” „Păi, zice ea fără nici-o șovăire că alta ar fi cauza morții, era gras și a murit sufocat de grăsime !” Foarte clar, nu moare nimeni degeaba. Ești

gras, mori, s-a terminat. „Și, zic, cît de gras era ?“ „Păi, zice ea, uite așa avea o burtă !“ Și mi-a arătat cu miinile întinse în fața propriei ei burți : nu mai era îndoială, cu o astfel de burtă cum să trăiești ? Fatalitățile mici te împing spre cele mari... Au dat peste tine, te-ai aranjat... Așa și tu... Mai bine s-ar fi speriat ăla și ar fi scăpat...

— Păi nu ? ! zise Simina. Mie totdeauna mi-e frică să nu trec chiar eu pe sub acea streășină de pe care urmează să se desprindă și să-mi cadă în cap o cărămidă. Se zice că sîntem vinovați. Nu trebuia să fim în acel moment în acel loc...

IX

Dar anumite cuvinte de ce le spunem, contrar voinței noastre, cînd nu au, ca în cazul unei astfel de cărămizi, un caracter imprevizibil ? Vin de la noi, și am putea să le controlăm...

— Ești tu chiar atît de liniștit, Niculae, pe cît pari ? zise Simina a doua zi la masă, cînd Niculae se arăta parcă prea nepăsător, nu numai cu ea, dar parcă și cu sine.

În realitate, Niculae intrase în concediu de cîteva zile și se gîndea, dar fără să-i spună ei, dacă într-adevăr n-ar fi mai bine să se ducă cîteva zile pe-acasă, pe la țară. Tatăl său, după cum îi scria Ilinca, începuse să se miște mai greu, deși nu suferea de nimic. Acest gînd îl dusea. „Am să mă duc în septembrie să-l văd, hotărî el. Dar n-o iau și pe Simina, m-ar întreba cine e, cînd ei știu că eu Marioara am eu un copil... O consideră nevasta mea...”

— Ce spui tu ? se adresă el Simonei.

— La ce te gîndeşti ? zise ea. Şi să nu-mi spui istoria cu măgarul şi cu orătăniile din curte, asta m-a amuzat anul trecut...

— Văd eu că mă iubeşti mai puţin ca anul trecut, răspunse Niculae.

— Te gîndeşti tu chiar la mine ? reluă ea parcă prinsă de o surzenie ciudată. În zilele noastre oamenii nu mai găsesc în dragoste o soluţie a ambiţiilor lor, fiindcă ei nu mai aleargă acum după fericire, ci după altceva...

— Ei, după ce ? ! zise Niculae.

— De pildă tu, care zici că mă iubeşti, şi eu ştiu că mă iubeşti, te împaci tu cu gîndul că te-ai născut să cultivi o grădină ? Chiar ? !

— Hm ! făcu Niculae. De ce nu ? Crezi că e puţin lucru ? Nu spunea Voltaire că fiecare să-şi îngrijească grădina ?

— Unde spune Voltaire chestia asta ?

— Nu mai ştiu, că nu ţin minte romanele pe care le citesc. Într-un roman, la sfîrşit, după ce croul trece prin tot felul de peripeţii, ajunge la concluzia asta.

— Eşti foarte şmecher, zise ea. Nu mai ştiu ce să-ţi spun. Ar trebui să mă bucur... Aşa este, mi-aduc şi eu aminte că Voltaire îl împinge pe un erou de-al său la concluzia asta. Şi Faust, în partea a doua, seacă o mlaştină şi te pomeneşti cu el că spune aceeaşi prostie : clipă, opreşte-te ! Sînt fericit ! De ce, mă rog, era fericit ?

— De ce să nu fie ? ! zise Niculae.

— De ce să nu fie ? Cîţi inşi nu seacă mlaştini şi nu-şi îngrijesc grădinile ? Ei bine, sînt fericiţi ? În realitate, conştiinţa le e mîncată de gîrgăriţe...

— Ce e cu tine ? zise Niculae rîzînd. Cum poţi să pui problema atît de simplist ?

— De ce ? se miră Simina. Te simţi strivit de autorităţi ?

— Eu mai puţin decît tine, fiindcă le cunosc mai puţin. Dar nu văd de ce n-ar avea dreptate Voltaire şi Goethe ! Ce dracu caută în conştiinţa mea gîrgăriţele ? Fiindcă faci aluzie şi la mine, şi eu lucrez într-o grădină... Ce gîrgăriţe ? Care gîrgăriţe ? Ai vrut să spui gîrgăuni ?

— Nu, am vrut să mă refer la ceva care roade... Îi roade ceva !

— Ce să-i roadă ! protestă Niculae total nedumerit. O grădină la care lucrezi e un lucru cert şi frumos, iar un lac secat e o ispravă care nu se poate compara cu nimic. E vorba, probabil, de o mlaştină dăunătoare, fiindcă seacărea unui lac în zilele noastre, prin preajma Dunării, s-a dovedit o catastrofă... Erau bălţi care dădeau peşte şi cineva s-a gîndit că e mai rentabil să fie redat agriculturii. Le-au redat, dar apa continuă să mustească pe dedesubt şi nu mai sînt bune acum nici de agricultură, nici de peşte...

— De pildă, zise Simina, chiar exemplul ăsta arată că un astfel de lucru nu e deloc atît de cert şi de frumos pe cît pare. Nu mai trăim, în idilismul agricol din secolele trecute, în care au gîndit Voltaire şi Goethe, acum te dă afară din grădină cu două picioare în spate, mi-a scris tataie că le-a luat grădina, că depăşise suprafaţa permisă şi că nu mai au dreptul la ea... Se vaită, ca şi cînd noi am putea face ceva... Nici măcar nu mai ai timp, ca în *Livada cu vişini*, să te lamentezi şi să-ţi pui speranţa în viitor...

— Chiar gîndești asta ? Ești tu așa de pesimistă ? zise el parcă indiferent, totuși curios.

— Eu știu ?... răspunse ea reflectînd. Poate că da... Nu uita că m-am născut și am copilarit sub bombe. Mama spune că presimțeam cu cel puțin o oră apropierea avioanelor și cînd sunau sirenele noi eram demult în adăpost. Se mirau toți de unde știam... Aveam patru ani... Dar să nu ne îndepărtăm de la subiect... Nu, Niculae, de cînd oamenii au descoperit că puterea nu e de origine divină, de-atunci nu mai au stare... Nu le mai arde nici de grădini, nici de secarea mlaștinilor. Vroiam să spun că activitatea asta, care altfel vorbind e mai eficace decît în secolele trecute, o fac cu gîndul aiurea, demult nu le mai ajunge să simtă, cum zici tu, că ceea ce fac ei e mare ispravă... Părerea mea e că nu se explică altfel miturile primitive și barbare din secolul nostru, pe care ei le-au sprijinit și care au dus pe urmă, împotriva voinței lor, bineînțeles, cînd era prea tîrziu, la ucideri pe scară uriașă, decît prin faptul că oamenii în general s-au săturat să culeagă omizile de prin pomi și au adulmecat vînturile aspre ale istoriei care le-a trezit apetituri ameteitoare... Mi-a povestit cineva ieri la telefon despre unul care a fost ținut ani de zile prin închisori și torturat să spună ce nu știa... A rezistat, adică n-a murit, și în cele din urmă a fost scos de-acolo și reabilitat. A fost chemat de un șef mare... C-o fi, c-o păți, că n-au vrut, a încercat acest șef să-i explice, dar asta îi pune așa mîna pe picior, și rîzînd zice : „Lasă, mă Ghiță, nu e nimic, așa e politica, ce-a fost a trecut“... „Ei și, zice acel șef bucuros că omul nu-și pierduse firea după atîția ani de închisoare, să-ți dăm

acum și ție o slujbă... Ce vrei să te facem ?“... „Mă. Ghiță, zice, mie mi-au plăcut totdeauna sporturile. Faceți-mă președinte al Federației sportive...” L-au făcut. Asta era rapidist și n-a trecut mult și a avut loc un meci de competiție între această echipă și alta ; din primele minute echipa lui favorită a și încasat un gol. Infuriat la culme, președintele Federației, care asista bineînțeles la meci, a sărit jos din tribună, s-a repezit la arbitru cu pumnii, l-a bătut pînă l-a lăsat lat, pe urmă i-a luat fluierul din mînă și a început să arbitreze el meciul... Bineînțeles că Ghiță ăla a auzit și l-a dat afară...

— Colosal, zise el. Ei, și ce găsești tu rău aici ? Oameni ca ăștia te fac nu pesimist, ci dimpotrivă, îți mai descrețesc fruntea... Am citit și eu de una care tot așa a stat ani de zile închisă, și pe urmă cînd a ieșit, ce crezi c-a făcut ? A scris o carte, *Tinerețea lui Karl Marx*... Asta te mai reconfortează ! Bem o cafea ?

— Bem, zise Simina, hai în bucătărie.

Dar nu se părea că ei îi descrețeau fruntea sau o reconfortau astfel de oameni. „Lasă, că te scot eu pe tine din starea ta“, parcă spunea expresia chipului ei, al cărei înțeles nu era știut nici de ea.

— Asfințiturile tale de pe cîmp, reluă Simina, nu ți-au mai plăcut nici ție, singur le-ai nimicit, și acuma nu mai știi ce să mai faci și rătăcești în grădina ta în care ai nimerit din întîmplare, de la un pom la altul, și te legeni în iluzia că viața ta e în ordine și că activitatea ta are un sens. Ce sens ? Să-l fi împiedicat pe Damian Gheorghe s-o violeze pe doamna Anghel ? În realitate cineva trebuie

să plătească pentru excluderea ta, și atunci, da, sensul întrerupt ar fi reluat. Faptul că tu întorci spatele acestui sens să știi că nu duce nicăieri... Unde duce ? Că intră peste tine un ucigaș cu toporișca în mână ?

— Te contrazici, zise Niculae. Are sau n-are sens îngrijirea unei grădini din punctul de vedere al importanței ei pentru ceilalți ? Trebuie să-mi răspunzi prin da sau nu.

— Nu mai are, Niculae. Tu trebuie să întrevezi soluția care să-ți explice pentru ce visul tău s-a spulberat. Grădina nu-ți va da răspuns la această întrebare.

— La ce vis te referi ? Era o eroare, zise Niculae începînd să fie atent la discuție. Acel vis urmărea să dea oamenilor fericirea cu sila... Nu-mi pare rău după el, cu toate că întrevăd ce vrei să spui, că oamenilor nu numai că le displace acest lucru, dar fiecare visează cum să-i silească pe ceilalți să fie fericiți... Și că acest adevăr e deziluzia mea, de care n-o să pot să scap decît dacă intru iarăși în luptă, cu scopul să-i dezvăț de acest nărav... Și de ce ar trebui să fac eu pe profetul ? Fiindcă odată o șopîrlă mi-a confirmat că m-am născut să aduc oamenilor o nouă religie ? Am văzut unde m-a dus această credință.

— Da, dar ești un om al timpului pe care îl trăiești, zise Simina. Ai fost atins. Crezi că ai scăpat, că nu le semeni ? Ca să redevii normal și viața ta să aibă un sens ar trebui să învingi decepția și să revii asupra credinței. Nu credința a fost rea, ci faptul că ai fost silit din pricina unei înfrîngerii s-o părăsești. Revino la ceea ce ai gîndit tu atunci cînd erai mic și pe urmă ai să vezi tu ce-ai să faci !

— Știi ce ? ! exclamă el deodată. Ce-ai spus tu acum nu e rău deloc. M-ai prins. Am încercat cît am putut să te împiedic să dai de acest secret al vieții mele. Așa gîndesc și eu, nu grădina îmi dă vreun sens, ci această amintire fără moarte. Nu știu dacă o să ajung sau nu să întemeiez o nouă religie, dar mi-e totdeauna atît de plăcut să mă gîndesc ! Totdeauna, cînd merg, cînd mă duc cu tine la cinematograf sau ne plimbăm pe străzi, cînd sînt singur printre oameni, cînd sînt singur în odaia mea, înainte de a adormi... E un vis, o lumină... Acuma înțelegi ? Activitatea la care faci tu aluzie că m-ar obseda e ceva brutal, care nu atît că mă sperie, că nu sînt fricos din fire, dar eșecul în ea zdruncină foarte tare și greu îți revii... Mi-ar trebui o credință de șoc, care să mă apere... Îmi lipsește această a doua credință... Am căutat-o cu toată bunăvoința, fiindcă trebuie să știi că mi s-a propus îndată ce mi-am luat examenul final să încep să activez din nou într-un activ de partid regional, dar n-am găsit în mine plătoșa unei credințe mai puțin intime decît cea pe care o păstrez din copilărie și pe care trebuie să știi că cu greu mi-am regăsit-o în acei ani de început cînd munceam pămîntul ca simplu zilier... Numai tu ai reușit să faci să rămînă în urmă, undeva într-o amintire, care, deși nu se șterge, nu mai joacă în viața mea nici un rol, prima mea iubire, pe care de asemeni o păstram în mine ca pe unica iubire, și alta nu mai îmi trebuia. Tu ești ceva deosebit. Ești una din ființele cele mai sincere pe care le-am cunoscut eu vreodată... Ileana m-a iubit, dar nu era sinceră, mă iubea pe mine, dar repede s-a dus după un popă cînd între noi a apărut un obstacol... Presupun că îl cunoștea

mai dinainte pe acest popă... Eu n-am fost decît ultima ei dragoste înainte de măritiş, care e drept că s-a dovedit şi singura, dar ea n-a descoperit acest lucru decît cînd era prea tîrziu, fiindcă gîndul ei cînd ne iubeam noi doi nu era întreg lîngă mine... Vezi, unul din adevărurile vieţii mele s-a modificat... Nu mai cred că mi-ajunge o singură iubire... Dar despre credinţa pe care am avut-o eu cînd am cunoscut odată un notar, rămîn neschimbat, mi-ajunge o singură încercare de a schimba lumea...

— Te înţeleg mai bine, zise Simina, îţi văd mai clar harta ta interioară... Şi totuşi... O umbră a unui gînd al tău stă între noi... treci tu cu vederea pe deplin conştient peste faptul că te-au exclus ?

— Asta e mai degrabă o obsesie a ta decît a mea.

— Da, pentru că nu eşti omul obişnuit care te crezi. Acum ai reuşit ceva, eşti inginer... Ei bine, şi pe urmă ? Singur spui că îţi lipseşte o credinţă de şoc... Înseamnă că dorinţa de a-ţi juca rolul există... Ți-e așa de frică de un nou eșec ? Nu uita că acum eşti ceea ce eşti şi un nou eșec nu te-ar mai trimite în patru labe să dai cu tîrnă-copul...

— Conştiinţa asta n-am avut-o niciodată, că eşecul ar consta în a munci pămîntul, zise Niculae semet, cu privirea mereu sticlind de nepăsare. Dar ai dreptate, un nou eșec poate că nu m-ar mai zdruncina așa rău...

— Înţelegi, Niculae, reluă ea cu o patimă stranie, nu-mi place să cred că iubesc un bărbat care nu luptă cu destinul !

În clipa următoare ea gîndi : „Doamne-Dumnezeule, ce prostie am spus... Acelaşi lucru i l-am reproşat şi lui Pă-

traşcu, de-aia m-am despărţit de el... Acum trebuie să mă stăpînesc, să nu retractez nimic, să nu-i atrag atenţia asupra catastrofei care mi-a ieşit din gură... El e de vină... Mi-a spus că sînt o fiinţă deosebită, cea mai sinceră pe care a cunoscut-o vreodată... Sinceră... Sinceră... Vai de mine, dacă o să înţeleagă din ce-am spus că e un bărbat laş... Biata de mine, am păţit-o, iată-l că chiar a şi înţeles... S-a făcut palid...”

Aşa cra... Şi după cîteva clipe lungi de tăcere el avu deodată un surîs... Pe paloarea trăsăturilor surîsul acesta semăna cu al unui mort, care din racla sa deodată ar rinji la ceilalţi, care l-ar jeli convenţional...

— Mîine trebuie să plec la Sinaia, la sera de-acolo, şopti el. Am treabă mai multe zile... Aşa că n-o să ne mai vedem...

Cuvinte nefireşti, în firescul lor, spuse fără să se mai uite la ea, confirmîndu-i astfel că ea nu se înşela, că îl lovise şi că el avea acum să se despartă de ea... „N-o să ne mai vedem”, zisese el, fără să adauge : „pînă mă întorc”... Nu, n-o să ne mai vedem, pur şi simplu. Ce prăpăstii în care poţi să cazi ascund cuvintele ! Ce curse ! „Şi ar fi trebuit să-mi dau seama că tot discutînd despre lipsa de sens a grădinilor, îl jignesc şi că de la jignire ajung la negarea fiinţei lui... Dacă eu o să încerc acum să dreg ceva, va fi şi mai rău... Dar trebuie să încerc...”

— Niculae, şopti ea, pe deplin liniştită, ferindu-se însă şi ea să se uite la el, ai dreptate să te simţi acuma străin de mine... Cuvintele nu sînt o glumă. Dar oricît de atent ai fi poţi cădea în plasa lor şi să spui lucruri pe care

în realitate nici nu le gîndeşti. Aşa am căzut eu acum, dar să ştii că am şi sărit alături. Mi-a trecut ameţeala pe care mi-a provocat-o afirmaţia ta că aş fi cea mai sinceră dintre fiinţele pe care le-ai cunoscut tu... Numai marii piraţi ai cuvintelor simt primejdia care te paşte după ce ţi se spun astfel de lucruri. Ei nu cad în plasă... Nu sînt decît o biată artistă care nu ştie să se exprime decît cu ajutorul culorilor... Nu lua în seamă ceea ce îmi iase la un moment dat din gură.

El nu răspunse nimic. Da, era adevărat ceea ce spunea ea, se ghicea parcă sub paloarea sa meditativă, dar ea trebuia să aibă acum la îndemînă un adevăr al fiinţei lui contrariu celui descoperit de ea mai înainte şi mai puternic, pentru ca el să poată trece peste ceea ce i se spusese. Or, exista un astfel de adevăr ?

— Totul e să nu uităm impresia dintîi pe care ne-o face viaţa unui om, zise ea. Acolo e adevărul. Speculaţiile pe care sîntem ispitiţi să le facem pe urmă în tot felul de discuţii n-au nici o valoare. Am uitat pur şi simplu că unui om care se află într-o situaţie tragică, prin condiţia şi nu prin actele sale, abia dacă îi ajung puterile să se ţină în viaţă, şi că n-are nici un sens să-l facem responsabil pe el de această condiţie, din moment ce datele care îl ţin astfel prizonier nu sînt ale lui, ci ale lumii, care e mai puternică decît el... Ori, nefiind eu în situaţia ta, m-am pomenit deodată că am înţeles-o greşit. Ce prostie ! Din lupta ta cu destinul ai şi ieşit învingător, n-am să mai uit niciodată : ai fost lovit, te-ai ridicat şi ai reuşit să nu urăşti pe nimeni, adică să nu fii mic, aşa cum păraai în ochii altora. Acum eşti un om liber, sau mai bine zis

eliberat, ai dreptul să iubești și să fii fericit chiar dacă între trecutul și viitorul tău e un joc, cum mi-ai spus... Ți-amintești ? „Îmi dau seama că viața mea înseamnă chiar acest joc între trecut și viitor, care e anormal la vîrsta mea...” Situația ta grea constă în faptul că tu eviți să te gîndești la viitor, și atunci apare în tine, prea devreme pentru ănnii tăi, trecutul, ca un mare semn de întrebare, pe care eu n-aș zice că te prefaci că nu-l vezi, dar ce răspuns să-i dai ? ! Tu ești un om care cunoaște două lumi, le cunoști bine, în amîndouă ai trăit experiențe decisive... Prezența acestor două lumi în conștiința ta trebuie ținută în echilibru, căutînd însă să te pregătești pentru momentul cînd acest echilibru ar fi amenințat... Asta m-a făcut să spun adineauri o prostie... Nu mi-am dat seama că tocmai de la tine, și nu de la mine, știu că ești pe deplin conștient de ceea ce îți poate amenința acest echilibru !

Puterea unei idei se aseamănă însă uneori cu aceea a unui virus cînd pune primul stăpînire pe un centru vital... A ocupat tot locul și nu mai poate fi clintit de acolo de nici un fel de antidot... Se vedea că Niculae o asculta pe Simina cu toată atenția, dar n-o mai putea urmări, în timp ce înstrăinarea cîștiga pe chipul lui tot mai mult teren. Cînd ea termină, el se ridică hotărît în picioare, se îndreptă spre ușă și plecă fără să-și ia la revedere, să dea bună ziua... Ea însă nu acceptă această comportare, se luă după el, îi ieși înainte și îi tăie drumul, încleștîndu-și brațul de bara mică de metal care însoțea treptele pînă jos.

— Pentru tine nu e demn să pleci în felul ăsta, îi șopti ea. Nu m-ai iubit destul ca să nu mă chinuiești despărțîndu-te astfel de mine ?

— Iartă-mă, murmură Niculae. Dar ți-am spus, n-o să ne mai vedem.

— Ce e asta, n-o să ne mai vedem ? N-o să ne mai vedem deloc ?

— Da.

— Și numai atât ai să-mi spui ? Te rog să te întorci. Am eu să-ți spun ceva.

— Ai spus... Te-am ascultat... E o iluzie ! Cu cât vorbim mai mult, cu atât e mai rău, ne înstrăinăm mai tare ! Eu nu doresc acest lucru.

— Nu dorești să fim străini ?

— Nu.

— Și totuși mă părăsești ?

— Tocmai de aceea.

Ea se înfrigură brusc :

— Stai puțin să te însoțesc, zise ea cu o afecțiune intensă și smintită în glas, pe care o au toți cei părăsiți, de spaima care i-a cuprins și pe care n-o pot suporta.

Dar întorcându-se îmbrăcată și mergînd alături de el, își mai veni în fire și făcu exact ce era necesar să facă, adică tăcu luînd acum cunoștință în liniște de ceea ce i se întimpla. „Credeam că îl cunosc, gîndi ea, și uite ce reacție are. Dacă mie mi-ar fi spus cineva ceea ce i-am spus eu lui după, ași fi înțeles, fiindcă am fost inspirată, i-am arătat cum poate fi luminată pieziș o idee și făcută să arate catastrofică, în timp ce înfățișarea ei adevărată e alta. Dar eu am uitat că nu mă aflu printre artiști, și că la ei, la oamenii neartiști, o anumită idee care privește persoana lor poate da naștere la o reacție cu totul ne-

așteptată. Și așa și este, ideile sîntem noi și viața noastră, lovim în ele, lovim în carne vie... Ce să fac eu cu el ? Cum să-l conving... Adică ce să-l conving... Poți să-l omori, și nu-l convingi că în dragoste o idee e inferioară unui sentiment, că mi-e drag și că n-ar trebui să se creadă regele Angliei, că i-am spus o prostie, că nu luptă cu destinul... La urma urmei, ia stai puțin, nu e adevărat ? ! Ba e chiar adevărat, drumurile lui sînt altele decît cele pe care calcă acuma, și atunci de ce această figură palidă și cruntă, ca și cînd Alteța-sa Serenisimă, Niculae Moromete, a fost jignită de moarte și își repudiază pentru totdeauna iubita nedemnă ! ? Ei, nu mai spune ! Chiar așa, nedemnă ? Nedemn ești tu și află că îmi pun bucuroasă iscălitura pe această despărțire dacă după un sfert de oră de mers cu mine alături nu dai nici un semn că ți-ai adus aminte că mă iubești și să-ți ceri scuze pentru purtarea ta...”

Și Simina se uită la ceas. Sfertul de oră însă trecu zadarnic ; se opri în mijlocul trotuarului luminat de soare.

— Adio ! îi spuse ea.

— Adio, Simina, răspunse Niculae răgușit de atîta tăcere, dar parcă mirat că ea mai era încă acolo și îi mai vorbise

X

Întoarsă acasă, însă, Simina nu mai avea deloc înfățișarea celei care gîndise cu cîteva minute mai înainte, foarte sigură pe ea, că își pune bucuroasă iscălitura pe această despărțire. Arăta uimită, o uimire extremă. Stătea pe pat, se uita afară pe fereastră și nu-și revenea din această uluire care, dimpotrivă, pe măsură ce timpul se scurgea, o copleșea în loc s-o părăsească. „N-ași zice, gîndea ea, că s-a despărțit el de mine, ci mai degrabă mă împinge pe mine să mă despart de el, fără ca totuși să-mi lase o speranță că va reveni dacă îl aștept. Atunci ce să fac ? Să-l aștept așa, fără speranță ? Sau să mă despart de el ? Fiindcă de mă despart de el, despărțită rămîn, chiar dacă el se mai întoarce. Pentru că el n-are știința să treacă peste un astfel de obstacol, cum ar fi o hotărîre de-a mea de a rupe cu el pentru totdeauna. Și, cu toate astea, cum să aflu eu dacă mă iubește sau nu, dacă nu în acest fel, adică scoțîndu-l din inima mea ? N-are

decît pe urmă să lupte să intre iar, dacă mă iubeşte şi, dacă nu poate, cu atît mai bine ! Înseamnă că am pornit-o greşit şi că nu trebuie să suport eu povara acestei iubiri ! De ce s-o suport ? Ca să întretin o flacăra mai mică ?... Şi dacă nu flacăra e mică, ci vanitatea lui e mare ? E adevărat că i-am spus ceva grav, şi nenorocirea e că în astfel de afirmaţii e pe urmă foarte greu să mai separi ceea ce e real de ceea ce e o prostie din partea celui dus de sinceritate prea departe, ei şi ? E foarte greu, dar nu imposibil, nu trebuia să stea prea aproape de mine pînă într-atît încît să acorde o importanţă exagerată spuselor mele şi să plece... Mai bine îmi cîrpea una şi rămînea ! Aşa, ce să fac ? ! Nu pot să mă despart de el ! Nu pot decît să sufăr şi să aştept !... Şi dacă nu mai vine ? Sau dacă mă face să-l aştept un an ?... Ştiu eu de ce i-am spus să iasă din grădină, de ce l-am lovit aşa tare ! A învăţat să-i placă singurătatea cu care mă ameninţă pe mine tot timpul... Trebuie să fiu atentă la fiecare mişcare a sprîncenelor lui : Ei ? Nu cumva ? Ce s-a întîmplat ? Ce nu merge ?... E drept că în ultimele săptămîni, de cînd i-a fost omorît un om, parcă a renunţat la această singurătate, dar iată cît de tare m-am înşelat ! Dacă n-ar avea acest refugiu... Dacă singurul lui refugiu aşi fi eu... Ce-aşi mai vedea ! Ce spectacole fascinante, de încercări de fugă, care ar eşua prin întoarceri... L-aşi învăţa eu minte să mai mă facă să tremur ieşindu-i înaintea pe scări şi barîndu-i drumul... Săraca de mine... N-aşi fi în stare să-l fac să sufere... Nu e genul meu... Prefer să sufăr decît să fac din dragostea mea un cîmp plin de

curse pentru omul pe care îl iubesc... Ce plăcere ar fi să-l văd căzînd în ele ? Femeia care savurează astfel de suferințe nu iubește... În afară de cazul cînd e vorba de răzbunări împotriva unuia care și el procedează la fel... Dragoste de țigani... Nu mă interesează !... Niculae nu e dintre ei... Totuși, singurătatea care îi place în adîncul sufletului îl face fără voia lui intratabil... Nu știe că dragostea e supusă încercărilor, care e adevărat că îi turbură din puritate, dar în schimb o întărește prin adaosul de suferință pe care păcatele noastre, prostia, trădarea, minciuna, le provoacă celui alt... Nu poți păstra neatins primul sentiment și să trăiești pe socoteala lui o viață... Recunosc că el e în stare să se despartă numai să-l păstreze așa cum a fost... Și eu mă gîndesc dacă îmi va mai bate vreodată inima așa tare ca în seara aceea cînd am știut sigur că îl voi găsi în atelier și cum am intrat și l-am și găsit, dormind cu fața în jos și cu capul pe brațe... S-ar putea să nu-mi mai bată, dar chiar dacă restul n-ăr mai fi decît o ispășire a acelei clipe, și tot ași sfida această ispășire pe care viitorul hapsîn mi-ar pune-o deoparte. Suferința are uneori dulceața fericirii... Cu condiția să nu ispășesc singură. Fiindcă atunci resping totul... Nu voi păstra din ceea ce m-a făcut fericită nimic ! Ca o răzbunare împotriva lașității celui care m-ar părăsi, chiar păstrîndu-mă în inimă ! Mă păstrează în inima lui ! Ei na ! Și întrucît chestia asta îmi schimbă mie steaua mea părăsită ? Trebuie să-i spun asta lui Niculae, să știe, și în singurătatea lui să nu-și facă nici o iluzie că inima mea va mai bate vreodată pentru el...

*Căci chipul tău îl văd în orice floare
Și-mi amintesc de prima sărutare...*

Ei bine, nu-mi amintesc ! Nu voi veni la tine, cum mi-ai povestit tu de acea Ileană măritată cu acel popă, care se urca pe ea cu izmenele pe el, în timp ce ea își amintea că un băiat îi sărutase odată, pe cîmp, într-o covergă, și mîinile și picioarele, și să mă rog de tine să mă iei, părăsindu-mi casa și copiii. Nu la tine ași veni dacă mi-ar fi atît de rău, ași ști la fel de bine ca tine, dacă nu mai bine, ce să fac cu singurătatea... E bizar, cu cît mai puternice îmi sînt argumentele, cu atît mai tare mi se înmoaie inima. Mi-e dor de el... Înseamnă că sînt blestemată, trebuie să mă duc să-l caut... Dar dacă sînt atît de legată de el, înseamnă că nici el nu mai e liber !... E sigură această gîndire a mea ? Fiindcă atunci de ce ași alerga eu ca o oarbă pe urmele lui ? Nu știu... trebuie să alerg..."

Dar cît de încrezători sînt cei care urmează să fie din nou loviți ! Simina ajunsese la castel înaintea lui Niculae, luă un taxi și îl așteptă aproape două ore pe aleea de la intrare pînă cînd îl văzu apărînd pe poartă. El o zări, dar nu-i dădu nici un semn, în timp ce pe chip îi apăruse o expresie pe care nu i-o cunoștea : era o răutate batjocoritoare și mărginită, însoțită de un soi de jubilațiune pe care o observăm adesea la proști, cînd cred ei că au descoperit ceva de care alții i-ar socoti incapabili, în timp ce ei, vezi, ei sînt capabili ! Era clar că pe drum se întîmplase ceva cu el... Intrigată dar și cu o umbră de neliniște în priviri, care se adăuga la cea cu care pornise de acasă,

Simina intră după el în odaie și se așează pe scaun. Niculae avea aerul că lui nu-i spune nimic această venire a ei după el față de ceea ce descoperise el între timp.

— Așa deci, zise sarcastic și cu privirea aproape înverzită de acea jubilațiune a lui interioară, a cărei cauză se pare că ștersese cu buretele ca pe ceva copilăresc motivul dinainte al despărțirii de ea. Eu o iubesc și gândul meu e numai la ea, și în timpul ăsta ea se consolează cu fostul ei bărbat. Dar puteai cu oricare altul, la urma urmei erai liberă, nici cu nu mai știam atunci când te-am gonit chiar de-acolo de pe scaunul pe care stai dacă între noi va mai fi vreodată ceva în viitor. De-aia și când mi-ai spus că ești măritată, nici nu m-am mirat. Dar să vii și să-mi spui mie că așa și pe dincolo, de, vezi, mă persecută unul, geniul meu cel rău, un pictor foaaarte talentat... Și plîngi... Și pe urmă iar plîngi... Și din nou i se schimonosește fața și iar varsă lacrimi de crocodil peste un trecut nedemn... Cu fostul bărbat... Asta e ceva, așa, de neînchipuit... Și eu, care mă întrebam : Mă, ce-o fi avînd ? !

Și zicînd acestea își izbi fruntea cu palma, ca și cînd ideea aceasta l-ar fi trăsînit de uluire că putuse fi atît de nătărău... Rămase apoi mut, ca și cînd i-ar fi pierit și graiul de la Dumnezeu...

— Neghiobule, zise atunci Simina cu un soi de deznadejde neînfricată, plină de hotărîre, chiar dacă ar fi adevărat că  i-a tr s nit  ie prin cap,  i tot nu trebuie să ai aerul ăsta de satisfac ie neroadă că  i-ai prins iubita cu o minciună. Nu  i-e ru ine ?  n primul r nd iubita nu trebuie prinsă, fiindcă altfel de ce o mai iube ti ? Ce-a făcut ea înainte, dacă a făcut, ce te privește ?

— Pleacă, mîrîi Niculae. Pleacă imediat ! Nici să nu te mai văd ! Intre noi totul s-a sfîrşit, pentru totdeauna... Şi eu, continuă el ca în faţa cuiva care i-ar fi ascultat pe amîndoi, care am crezut că eşti fiinţa cea mai sinceră din cîte am cunoscut... Puteai să-mi spui, nu să mă faci să cred că acele lacrimi erau din dragoste pentru mine, de fericire că ne-am regăsit... Da' puteai să nu plîngi, că nu te învinuia nimeni ! nu să pui la baza unei iubiri o minciună urîtă, care pătează totul...

— Pătează numai prostia care a pus stăpînire pe tine, prostie pe care nici eu n-am putut să-mi imaginez că o să joace un rol atît de mare în viaţa ta. Ți-nchipui, m-ași fi ferit și eu de tine... Și acum să vedem ce minciună ași fi pus eu la baza acestei iubiri. Ce ? Că am plîns ? Am să-ți spun de ce. Felul cum m-ai oprit tu pe alee, cu totul nesperios în primele clipe (am crezut că ai pur și simplu nevoie de o femeie, sub imperiul unei stări trecătoare), a avut pe urmă pentru mine, în ceasurile care au urmat, efecte foarte rele. Am văzut că cu adevărat tu ai lăsat să treacă un an între noi ca să uiți întîmplarea aceea cu scriitorul pe care credeai totuși în sinea ta că n-ai să poți s-o uiți, și ai descoperit deodată, văzîndu-mă, că ai uitat-o. Cum poți să fii atît de mic și să crezi că în clipele acelea nu m-a copleșit bucuria ? Dacă așa gîndești tu cu adevărat, atunci ai dreptate, totul s-a terminat între noi...

— Ce să cred, Simina ? zise el de astă dată liniștit. Știu totul. Anul trecut, după ce ne-am despărțit noi, te-ai întors la fostul tău bărbat, la Pătrașcu. El e pictorul care te persecuta, care îți spunea că n-ai talent... Știu totul. Nu vezi ?

— Nu văd nimic, zise Simina, dînd din umeri. Mă mir cum a putut să mijească așa ceva în capul tău. Cînd s-a întîmplat ?

— Cînd s-a întîmplat ! ? mîrii Niculae. Simplu : pe drum ! Mi-a căzut fișa ! E dată în p... mă-si fișa asta, stă acolo în creier ani de zile și pe urmă deodată clic ! a picat...

— Și ești foarte mîndru de chestia asta ! Ești stupid, e o fișă falsă, ești mai bătrîn ca mine și ar trebui să știi asta : există și false revelații !

— Simina, ce să mai vorbim, nu mai avem ce ne spune, zise Niculae cu o convingere cu atît mai mare cu cît agresivitatea care îi ascuțise într-adevăr la început cuvintele cu care o întîmpinase pe Simina acum se înprăștiase, și glasul lui era foarte firesc, asemeni celui căruia i s-a dezvăluit fără putința de a se înșela un adevăr crud și suficient de clar ca să te liniștească de tot... De la indignare ajunsese la nepăsarea calmă. Te rog să mă ierți, adăugă el, trecînd parcă acum la detalii lipsite de importanță, dar necesare de pus la punct, că nu te-am primit cum se cuvine la poartă. Ai fost totuși iubita mea, și gestul de-a nu te lăsa pe tine s-o iei prima înainte e nedemn...

— Bine, văd și eu că nu mai e nimic de făcut cu tine, zise Simina, mai liniștită în acea clipă, cînd lucrurile luaseră o întorsătură gravă, decît înainte, cînd nu se pusese între ei decît o simplă jignire.

XI

Așadar, ceea ce aflase el era grav. Era pentru el, nu pentru ea... Trei bărbați cunoscuse, unul cu care se măritase, o bătea și o desconsidera ca pictoriță, al doilea o iubise, dar într-un anumit moment o trăsese cu banul, un golan, iar al treilea, cel din fața ei, rîsese de ea... pentru ceea ce i se întîmplase ei, după ce el rîsese... Ce stîpid ! Dacă ar fi doar gelos ! Dar e și nătărău. Oricum, dragostea ei se încheia, el o părăsea, de astă dată de tot, nu mai era nici o îndoială... Așa era, de aceea plînsese, fiindcă i se întîmplase între timp ceva urît, dar nu fiindcă s-ar fi simțit vinovată... „Ce-ar fi să-i spun cum s-au petrecut lucrurile și pe urmă să plec ? gîndi ea. Am o idee : Așa cum am revenit la el, deși a rîs de mine, așa am revenit atunci pentru o clipă la Pătrașcu. E adevărat că e foarte urît să te întorci fără convingere la fostul tău bărbat, fie și numai pentru o clipă, dar asta e urît în raport cu ceva, cu o prezentă sau viitoare dragoste. Ori eu, atunci, cînd a intrat Pătrașcu în camera mea de

la castel, și m-a găsit singură, eram foarte deprimată și atenția mea slăbise, nu mai vedeam în viața mea, pentru mine, nici o dragoste... În asemenea împrejurări o femeie plătește aproape conștient prostia sau nenorocirea de-a fi avut în trecutul ei un astfel de bărbat, și nu altul, pune întâmplarea în contul relelor dinainte, cedează, pe urmă se îngreșează și uită... Unde are, însă, Niculae dreptate e că pe urmă am rămas legată de Pătrașcu prin ranchiună și ură. Aici m-a prins, nu trebuia să-i povestesc eu lui că există în viața mea un pictor care mă persecută și mă înjosește. Bincînțeles, sinceritatea, adică prostia, trebuia să se adauge la slăbiciune și trădare... Nu puteam să tac din gură? La ce-mi folosește mie acum că el a crezut cîțva timp despre mine că sînt cea mai sinceră ființă pe care a cunoscut-o? Dar de ce să-i fac eu lui mărturisiri complete? Iată o nouă prostie care îmi trece prin cap. În realitate, totul se poate nega din moment ce sînt nevinovată... E clar, Pătrașcu l-a întîlnit probabil în drum, după ce a plecat de la mine și, ca un mizerabil, cine știe ce i-a povestit... Ce coincidență nenorocită, a căzut tocmai cînd el vroia deja, sau în orice caz era sub imperiul unei idei de despărțire, dar așa se întîmplă totdeauna, ca împrejurările să nu te cruțe, ci să te apese ca și cînd ar fi în mod diabolic aranjate de cineva... Ei și? Ar înțelege Niculae că el mă lovise prea tare ca să mai sper într-o întoarcere a lui? Și atunci ce rost au destăinuirile? Dimpotrivă, trebuie să-i strecor în suflet îndoiala unei intrigi în care a căzut și s-o fac atît de bine înçît să simtă și el pentru prima dată în viață că singurătatea nu

e pentru el un refugiu, ci un loc otrăvit... Cum mă știe sinceră, o să creadă măcar jumătate, dacă nu tot ce-am să-i spun. Dacă în prima clipă va rinji și nu va crede, o să-l roadă după ce o să plec...”

— Uite, Niculae, ultimele mele cuvinte și hotărîrea mea de a mă despărți de tine, care coincide cu a ta, zise Simina. Văd că îți vine să sari într-un picior fiindcă îți închipui tu că ai descoperit nu știu ce pată în trecutul meu... N-ai descoperit nimic... Dar acum nu te mai iert eu, ai căzut prea jos în ochii ei... Am plîns și am tremurat pentru tine și iată cum sînt judecată. Ți-a șoptit la ureche cine știe ce ticălos ceva josnic... Nu mă mir, fostul meu bărbat chiar e un astfel de netrebnic și văd că zadarnic te-am prevenit din prima zi cînd ne-am cunoscut noi că țeșe intrigi împotriva mea... Ți-am spus, îți amintești... Dar ce, tu ești un bărbat întreg?... Halal bărbat, care e astfel prevenit, și-și pleacă totuși urechea la ceea ce i se spune și își jignește femeia iubită exact în punctul în care e ea mai slabă și cere protecție...

Simina era deja întoarsă spre ușă cînd îi spusese lui Niculae ultima frază și nu se uită la el în cele cîteva clipe cît mai stătu pînă ieși afară... Tocmai trecea o mașină pe alee și alergă și îi făcu semn... Erau de la castel?... O luau și pe ea la București?...

Simina se duse fără șovăire la fosta ei locuință în care trăise cu Pătrașcu și care se afla în cartierul învecinat cu Piața Victoriei. Îi deschise ușa chiar Pătrașcu, care se arătă uimit văzînd-o. Era adevărat că o persecuta pe fosta lui soție, dar în ultima vreme o mai slăbise și acum o întîmpină cu simpatie.

— Ce faci tu, lucrezi ? îl întrebă ea după ce el o conduse în holul apartamentului, unde pictorul avea ca și înainte obiceiul să lucreze.

Holul era mare și ferestrele luminoase.

— Da, confirmă el, lucrez.

— Ia spune-mi, zise ea cu o tandrețe rece și absentă, ești treaz sau beat ?

— Nu, zise el, sînt complet treaz. Vrei o cafea ?

— Nu, zise ea. Am venit să-mi spui cum ai putut tu să decazi atît de tare în proprii tăi ochi încît să-i povestești bărbatului pe care eu îl iubesc ce s-a întîmplat între noi, la un moment dat, la castel, anul trecut !

El se uită la ea cu o atenție posomorită și uluită.

— Și tu cum ai putea să decazi pînă într-atît, zise el, încît să iubești un bărbat care-ți inventează că eu i-ași fi spus așa ceva ?

Simina avu o mișcare înapoi, ca și cînd s-ar fi ars fulgerător la un foc invizibil.

— Nu mi-a inventat că i-ai fi spus tu. Dar știe ! De unde știe ? Ai povestit altcuiva ?

— Tu știi, Simină, cauza pentru care te-am vorbit de rău și ți-am făcut zile amare. Știi că te iubesc ! Atunci cum poți să-ți închipui că îmi pun sufletul pe masă, să scuipe toți bețivii în el ? Obiceiul ăsta mai degrabă îl ai tu. Gîndește-te dacă nu cumva i-ai spus tu ceea ce zici că pretinde că știe de la alții. Nu uita un lucru, că eu nu te-am desconsiderat și nu te-am înjosit pe tine decît în talentul tău, în care nu cred și care ne-a despărțit, fiindcă rar am mai văzut om mai ambițios și mai obsedat

să se afirme ca tine. Sînt convins că pictura ți-a strîmbat viața. Ai călcat din pricina asta peste un bărbat care te adora. Dar nu ți-am făcut niciodată nici un rău ca femeie. Știu că ai născocit asta singură despre mine și ai povestit în oraș că mă leg de viața ta intimă ! N-am zis nimic, am zîmbit, am simțit că mă urăști foarte tare și te-am iertat. Dar acum să nu vii să-mi spui chiar mie în față o asemenea prostie ! Sînt prea drăguț că te aduc în felul acesta la ordine, ar fi trebuit să te dau afară și să te descurci cum poți cu băiatu ăla care pretinde că te iubește băgîndu-și nasul unde nu-i fierbe oala... Știu eu de ce te băteam, simțeam cît ești de toantă... Dar mă rog... Dragoste cu sila nu se poate, nu poți să mă acuzi că n-am înțeles perfect acest dicton...

Simina se ridică în picioare, încheiînd brusc, aproape brutal, acest dialog, luă cîteva tablouri de pe lîngă pereți și se duse mai la lumină și se uită la ele. Nu se uită mult, le puse la loc aproape ca și cînd le-ar fi aruncat, și luă altele. Se strîmbă atît de tare, încît chipul i se făcu parcă negru.

— Ce este ? zise Pătrașcu. Nu-ți plac ?

Ea nu răspunse, luă altele, se uită la ele, le răsuci și le învîrti cum ai face cu o marfă care nu merită nici doi bani, și le puse pe urmă și pe-astea la loc... Se gîndea acum, parcă scîrbită, dacă să mai ia sau nu altele. Luă. Nu-i adresă în acest timp nici un cuvînt fostului ei bărbat.

— Dă-mi și mie unul, zise ea în cele din urmă. Dă-mi-l pe ăsta.

Și arătă unul mai mic, un portret de femeie văzută din profil.

— Cu plăcere, zise el. Stai să ți-l împachetez. Și, în timp ce îl lega cu o sfoară : Chiar nu-ți mai place ce pictez eu ?

— Mulțumesc, zise ea ocolind hotărâtă întrebarea. Și te rog să mă scuzi că te-am deranjat.

Ieși cu tabloul subsuoară. Pătrașcu o conduse pînă jos în stradă, unde ea îi mulțumi din nou cu aceeași răceală și se îndepărtă. „Dacă mai îmi place cum pictezi ? mirii în sinea ei. Mai îmi place ! Lua-te-ar dracu cu talentul tău de-acasă... Mă mir că nu mi-ai scos iar ochii cu flaaacăra și cu deemonul tău.“

Cînd ajunse în odaia ei Simina rezemă tabloul de perete, se uită la el cîteva minute, apoi se duse într-o debara, scoase de-acolo un geamantan, și începu să împacheteze rochii și lucruri femeiești necesare unei plecări... „Și pe deasupra, gîndi ea din nou, mai are și dreptate... Și totuși, nu m-am prostit într-atît încît să spun cuiva și ceea ce nu vreau să spun, cu toate că nu văd cine altcineva să-i fi spus... Dar acum ce importanță mai are ?“

XII

„Ce-ar fi făcut grădinarul Miciurin în clipa cînd și-ar fi dat seama că a încăput pe mîna unei muieri ? se întrebă Niculae după ce rămase singur în odaia lui. Și-ar fi văzut el mai departe liniștit de pătlăgelele lui de prin copaci și puțin i-ar fi păsat că s-ar fi despărțit de ea ? Sau s-ar fi grăbit să treacă peste cele întîmplate, să alerge și să-și vîre bucuros gîtul sub jug ? Ia să mă gîndesc, să-mi imaginez ce s-ar fi petrecut în mintea lui creatoare... Dar nu pot să-mi închipui cum ar fi luat lucrurile decît dacă admit că ar fi dat peste el o fată ca ea atît de dezarmată încît nu vezi ce să mai faci cu dorința care se naște în tine să n-o părăsești și s-o protejezi... Fiindcă afli cu cea mai ușoară stratagemă tot ce crede ea că îți va rămîne ascuns pentru totdeauna... Și atunci cum s-o mai învinuiești ? O iertasem pe drum că m-a făcut laș, am înțeles după ce ne-am despărțit cît de speriată era, de mi-a ieșit înainte pe scări să mă oprească... Și ce

ochi frumoși îi făcea spaima... Dar dacă n-ași fi plecat, s-ar fi întins la cașcaval și ar fi continuat pe urmă să-mi dea sfaturi cum să mă port în viață și la serviciu... Nu mai puteam însă să-i reproșez ceva după ce am văzut-o cum mă așteaptă pe alee, era atât de îngrijorat și de frumos chipul ei ! Și ca să nu mă împac cu ea mi-a trecut atunci prin cap s-o învinuiesc că ar mai fi avut de-a face cu bărbatu-său după ce ne-am despărțit noi anul trecut... Amintirea plinsului acela mi-a dat ideea... Suspect... Sentimentul de vinovăție care i se citea în ochi (totul i se citește în ochi !) și care pe urmă a pierit, n-am mai văzut-o după aceea deloc plingînd, deși nu mai rău, ci mai bine ne-am simțit... Nu e atât de slabă pe cît pare... Numai în fața mea se face praf... Și iată că e adevărat, avansează singură ipoteza că fostul ei bărbat s-ar putea să fi spus despre ea că ar mai fi fost ceva între ei doi... Dar asta înseamnă că chiar a și fost... Altfel cum să-i treacă prin cap că acela ar fi în stare ? Cum să-i treacă ?... Cum ! ? Așa cum mi-a trecut și mie... Fără motiv, sau din nevoia de a găsi o explicație la acuzația mea... Numai că la mine nu e fără motiv ! Intr-adevăr, de ce a plîns ea atunci ? Săraca, o fi făcut ceva care i se părea în clipele acelea urît... Trebuie s-o iert, era atât de fericită că am oprit-o pe alee, cînd într-adevăr eu nu simțisem decît nevoia de a avea o muiere... În timp ce ea mă aștepta afară pe treptele morîntului prinților, eu eram gata s-o înșel cu Florica Damian... Trebuie uitate aceste momente de cădere, și ale mele, și ale ei... Pur și simplu rase din amintirea noastră... Da, continuă Niculae ridicîndu-se de pe pat și

ieșind afară, o iert, dar de dus după ea nu mă duc. S-a dat la mine, la viața mea, așa cum mi-am aranjat-o eu, fără alt motiv decât cel care îndeamnă pe oricine să te jignească, să te micșoreze sau pur și simplu să-ți zdruncine viața și să te facă s-o slujești pe-a lui, să te învîrtești în jurul lui ca un titirez, să-i servești interesele, și el, reușind, să-ți arunce și ție un os din succesele lui și să te arate prietenilor bătîndu-te protector pe spinare... Iată, ăsta e cutare, băiat bun, adică bun pentru el, și eventual să te și însoare cu vreo nepoată sau soră de-a lui cam bătrînă și cu nasul cam mare... Asta în ce privește prietenii... În ce privește femeile, problema e mai simplă, dar la fel de nemiloasă, nu te lasă așa cum ești, dacă ești un bărbat cu merite, te împinge de la spate să urci sus, iar dacă nu ești, încearcă să urce ea și tu s-o ajuți... În cel mai fericit caz, începe ea să-ți poarte pantalonii și căciula. Mi-aduc aminte că nea Matei, un prieten al lui tata, avea o muiere... Uite-așa îi mergea gura cînd veneau și pe la bărbatul ei în casă oameni... Și nea Matei o asculta cu ochii lucind de un fel de încîntare înghesuită, nici nu clipea, și cînd venea un moment de îi tăcea ăleia gura și se făcea liniște, își înghesuia capul între umeri și zicea uimit singur : «Așa e, mă ! Așa e, cum zice muierea asta a mea !»... Așa ar vrea și Simina... Cu toate că ea e atît de departe de a dori în mod conștient să mă pună de pildă în situația lui nea Matei ăla... Dar să-ți închipui... Că nu mai au rost grădinile... Voltaire... Goethe... A se slăbi... Din mîinile mele ies flori și fructe, punct !...”

Niculae ieși la șosea, urcă într-un autobuz, din care coborî la intrarea în București. De-acolo luă altul, care îl

ducea spre Ploiești. La stația Săftica, după o jumătate de oră de mers, se dădu jos și intră în sat. Nu era mare suma pe care trebuia să i-o dea mamei copilului său, dar, așa mică, ei îi trebuia, băiatul avca să înceapă în anul acesta chiar să meargă la școală și avea nevoie de haine și de încălțăminte...

Marioara Fîntînă era acasă, spăla ceva și cînd îl văzu pe Niculae pe drum, apropiindu-se, ascunse ligheanul sub pat, se șterse repede pe mîini și își dresă părul în oglindă. Era desculță; scoase de undeva niște pantofi și și-i trase în picioare.

În cei șapte ani de cînd plecase din sat, Marioara nu mai era ușor de recunoscut. Legată prin fire nevăzute de băiatul lui Moromete, îl urmase nu numai imitîndu-l, învățînd din greu să ajungă asistentă medicală, dar trăind singură și păstrîndu-și parcă intactă frumusețea ei de la douăzeci de ani (cu care nu reușise să-l cucerească pe Niculae), vrusese parcă asemeni lui să țină anii pe loc, atît cît va trebui pînă în ziua cînd el se va uita la ea, o va vedea și își va da seama că ea îi era dată... Și pentru ca acest lucru să se întîmple trebuie să trăiești cu credință, gîndea ea, altfel toate sînt zadarnice pe lume, și iubire, și frumusețe, și chiar așteptarea ei, care îi lua pe dedesubt cei mai frumoși ani, ca o apă, chiar, dacă se vedea mereu în oglindă tinăără...

— Unde e Cioroșbulingă ăla? o întrebă Niculae după ce ea îl primi și se așezară la mică măsută de lîngă fereastră.

— L-am trimis eu să-mi cumpere niște untdelemn. Vine aceluși, răspunse Marioara cu un glas din care ai fi zis

că se înțelege : l-am trimis eu să facă o năzbitie ; se întoarce îndată și o să vezi ce fericit e că a făcut-o !

Cuvintele cu care își începea Niculae vorba cînd venea la ea erau de obicei acestea, botezîndu-l pe fiul său, de fiecare dată, cu alte nume, și uneori într-o vizită cu mai multe deodată. Pe băiat îl chema Ilie, după numele bunicului. Niculae îi spunea Beșleagă ! Sau Tănase ! Sau Bizdo-veică ! Astăzi îi spusese Cioroșbulingă, fiindcă își amîntise pe drum cum îi spunea lui cînd era mic unul Sandu, de cîte ori venea pe la ei să joace tabinet cu taică-său și îi băga și un deget în burtă. Acest Sandu avea să se însoare cu Tita după război și să moară strivit de căruță, într-o dimineață cu ceață groasă, din pricina unui cîine care mîncea o cioară. „Uite la ea cum se potrivește cu mine, gîndi el, uitîndu-se la Marioara, cum mă iubește fără să aibă nevoie să-i stau în casă sau în pat, sau să mă vadă mai mult de o dată pe lună. Dacă mi-ar fi milă de ea și ea ar simți, nu m-ar mai iubi din clipa aceea... Fiindcă mila naște în dragoste ură, nu alinare. Iat-o, dragostea neîmpărtășită o ține parcă fată mare, în timp ce dacă ar trăi cu mine, cine știe, s-ar ofili repede ca un trandafir la soare... Totuși, mi-ar părea mai bine dacă s-ar mărita, băiatul e acuma mare și ea ar putea să-și facă alți copii și pe Iliuță să mi-l dea mie...”

— Unde umbli, mă Zdroncane ? îl întîmpină Niculae pe fiul său, care tocmai intra în odaie cu sticla cu undelemn.

Copilul, aprins brusc la față la vederea tatălui, îi răspunse că maică-sa i-a spus așa și pe dincolo și el a făcut

și a dres... Niculae îi puse mîna pe cap și îl mîngîie. Băiatul nu mai era de mult gelos de venirea lui, dimpotrivă, parcă îi bătea inima în ochi cînd taică-său îl apuca de umerii lui mici și îl strîngea lîngă el. În sat Marioara spusese că e măritată cu tatăl copilului, dar că nu puteau trăi împreună din pricina slujbei lui. Bineînțeles că ea știa că nimeni nu credea, dar credea el, băiatul, fiindcă pentru el spunea ea minciuna asta... Ghicind parcă aceste realități la care totuși nu-i era gîndul, Niculae își întîrzie astăzi vizita și în cele din urmă îi spuse Marioarei să se îmbrace și să iasă toți trei în sat la plimbare... Îeșiră ținîndu-și copilul între ei și merseră pe urmă la restaurantul mare de lîngă șosea, unde mîncară fripturi și băură bere... Iar la sfîrșit Niculae o rugă ceva : el nu putea ! Să se ducă ea într-o duminică pe-acasă pe la țară, să-l mai vadă bunicii pe băiat...

— Ilinca mi-a scris că tata a început să se miște greu, spuse el, și o să-i pară bine dacă te duci pe la el cu Iluță. Știi ce mult a ținut el totdeauna la tine !

Ea avu un zîmbet fulgerător care îi lumină intens chipul. Se uită la el și dădu din cap. Așa va face. Văzută de un străin, Marioara arăta ca și cum ar fi fost cea mai fericită dintre soții lîngă copilul și bărbatul ei. Ceea ce mai păstra în ea din fosta țărancă se ghicea din fermitatea privirii... Dacă ai pus ochii pe-un bărbat și ai făcut cu el un copil, cum ar mai putea fi bun altul, cu cel la care ții în gînd ? O încurcătură... Cum ar fi mai rău ! Cel puțin așa, iubirea și durerea sînt limpezi și, privindu-le în față multă vreme, se fac una, un soi anumit de iubire care nu e lipsit de speranță chiar dacă acest om ar lua pe alta.

Și dacă o ia, ce ? Înseamnă că o să și rămână ? Cine poate să știe... Posomorît în cele din urmă, intuind parcă și aceste realități, Niculac plăti, se ridicară de pe scaune și se despărțiră...

A doua zi îi dăduse Siminei un telefon. Se liniștise, trufia i se potolise. Oricum, își zise, îi lăsase destul timp să se gîndească și să-și dea seama că nu trebuie să mai repete vreodată ceea ce făcuse ieri. Și vroia să-i spună acum că nici el nu va mai repeta... Îi răspunse mama ei. Simina, zise ea, și-a făcut bagajele și a plecat la mare. Avea în glas ceva care arăta că se simțea scandalizată de ceea ce făcuse fata ei : refuzase să-i spună în ce loc anume s-a dus la mare și la ce hotel ! Se îmbolnăvește cumva pe-acolo, unde s-o caute ? Dar li se poate întîmpla ceva lor, aici, părinților, unde să dea de ea ?

— Credeam că știi dumneata! mai zise doamna Golea cu umor, parcă s-ar fi bucurat că fiica ei nu și-a menajat nici prietenul... Dar nu-i nimic, mai adăugă ea, o s-o găsești dumneata, dacă s-a dus că de obicei la Eforie... Caut-o pe plajă... Și fii atît de amabil și roag-o să ne dea un telefon, să ne spună și nouă ce e cu ea și unde o putem găsi...

XIII

Niculae închise telefonul și din clipa aceea simți fără să fi gîndit nimic cum inima îi bate mai tare și nu-și mai revine. Tot ceea ce făcu după aceea parcă nu mai erau acte hotărîte de el, ci de un altul, străin, a cărui voință nu numai că anula voința lui proprie, dar și puterea gîndirii. „Eu nu mai ascult acum decît de această bătaie a inimii, care nu vrea să mai coboare la ritmul ei obișnuit, își spuse intrînd pe peronul Gării de Nord și luînd-o spre un ghișeu. Nu mai pot să-mi dau seama nici ce vreau. Să mă duc s-o văd, ei și ? Și dacă ea, așa cum mi-a spus, s-a despărțit de mine în gîndul ei ? Dacă e adevărat că am căzut prea jos gonind-o în felul cum am făcut-o și nu mă iartă ?... Cum e posibil ? Am lăsat-o să vină după mine, am umilit-o în dragostea ei, ar fi trebuit să... în ziua cînd... în după-amiaza aceea...”

Găsi bilet abia pentru a doua zi dimineța. Se plimbă toată ziua prin oraș, nu mîncă nimic, iar noaptea nici nu încercă să adoarmă ; inima nu înceta cu bătaia ei

înalță, iar gîndul rămînea mereu pironit la amintirea ultimelor clipe petrecute cu ea... Pe la patru dimineța se sculă din pat, se rase cu grijă, își luă haina pe braț (era foarte cald) și plecă... Trenul alerga și Niculae se uita absorbit peste miriștile galbene... Rămîneau neclintite în depărtări, în timp ce pe-aproape ieșeau vertiginos înaintea ochiului său nemișcat de la fereastră... Cu toate că drumul pînă la Eforie ținu peste patru ore, cînd ajunse și se opri, Niculae tresări de la locul său cu o expresie ca și cînd abia s-ar fi urcat. Se dădu repede jos și, după ce întrebă unde e plaja, de unde începea și unde sfîrșea, ieși din gară cu un mers proaspăt, străbătu stațiunea fără să se uite nicăieri, și în curînd ajunse pe plajă. Avea ochii deschiși, dar parcă nu vedea cu ei, ci cu alții care îl călăuzeau fără greș printre trupurile întinse pe nisipul alb și mărunț direct către ea, tras parcă cu ața... Se uita foarte puțin în părți, numai înainte, și nu avea deloc ezitări, fără ca în același timp să se grăbească să cîștige printr-un mers mai rapid ceea ce privirea sa parcă oarbă nu reușea să descopere... Dar nu după multă vreme o zări... Stătea singură pe un cearceaf întins, ferindu-și cu brațele fața de soarele puternic sau poate gîndindu-se în acest fel al ei care îi era și lui familiar. Se așeză lîngă ea și în clipa aceea chipul i se desfigură parcă de o copleșitoare tristețe. Privirea își pierdu orbirea care îl călăuzise pînă aici și se închise doborîtă de oboseală. Își luă o clipă fața în mîini, apoi își puse brațele pe genunchi cu un gest care amintea pe acela al unui bătrîn țaran și care

se uită să vadă și el, într-un moment de răgaz, întinderea câmpului peste care pînă atunci trudise... Numai că aici era apă care sosea neîncetat din depărtare și spăla plaja cu valuri verzi și înspumate. Foșnetul lor de pădure bătută de vînt aducea liniște peste mulțimea de trupuri omenești, ale căror cuvinte, strigăte de veselie, chemări sau exclamații de plăcere pe care le-o pricinuia celor din apă izbătura valurilor se auzeau parcă din depărtări, ca într-un vis din care te-ai trezit și nu s-ar împrăstia... Era atît de luminos soarele și strălucitor văzduhul, și atît de ireale țipetele pescărușilor, încît tînărul fără costum de plajă care se așezase lîngă acea femeie care continua să stea cu brațele la ochi uită parcă unde se află, de ce venise și ce căuta el acolo pe cearceaful unei necunoscute, căreia întîrzia să-i spună ce dorește, se ridică în picioare cu chipul inundat de o bucurie parcă eliberatoare și începu să se uite în zarea mării răpit de întinderea și mișcarea ei neîncetată. După cîtva timp se reazăză și atunci Simina își desfăcu brusc brațele. Se ridică în capul oaselor.

— Niculae, zise ea.

Dar parcă printr-un șoc el devenise timid. Îi surîse, dar nu-i răspunse în prima clipă și nu avu nici un gest.

— Niculae, repetă ea, și atunci el își veni în fire și se îmbrățișară.

Începură să se sărute pe toată fața, ca acei soți desperați pe care un război i-a ținut departe unul de altul și acum el s-a întors și ea scoate un țipăt de spaimă că ar fi putut să nu fie teafăr, să-i lipsească o mîină sau un picior sau chiar o parte întreagă a trupului. Dar nu-i lipsea nimic, se întorsese și era viu și întreg.

— Niculae ! Iubitul meu !...

Abia își reținea strigătul dar nu-i scăpă îngrijorarea care se putea citi pe chipul lui, care în inima lui dispăruse, dar reflexul îi rămăsese încă întipărit pe față.

— Ce e cu tine ?... Niculae ! Dragul meu... S-a întâmplat ceva ?

Nu-l scăpa din ochi și fiecare întrebare era însoțită de căutarea privirii în a cărei limpezime se puteau vedea valurile unei mări răsturnate și albastrul unui cer plin de grămezi de nori albi...

— Da, murmură el, s-a întâmplat...

— Spune-mi !

— Te iubesc...

Ea se uită într-o parte și primi cu o liniște plină de neîncredere veselă această declarație. Da, era grav... Nu era glumă... Băiatul era îndrăgostit... Dealtfel el nici nu se uita la ea, se întinsese pe burtă pe cearceaf și-și ascunsese fața cu brațele parcă cu nepăsare sau cu deznădejde : nici el nu mai știa ce să mai facă și ai fi zis că suferea fiindcă dragostea lui nu era împărtășită.

— De ! zise ea. În sfârșit, iată o declarație totală, dar parcă îmi bătea inima mai tare anul trecut când îmi spuneai : te iubesc în clipa asta !

Se lăsă o lungă tăcere. Ea reluă, șoptindu-i cu o melancolie fără tristețe, liniștită în sentimentul ei pedep-sitor care o stăpînea :

— Mai ți-amintești ? Nu vreau să-ți spun că ești mai puțin sincer ca atunci, dar te iubesc eu prea mult ca să mai fiu atât de surprinsă de iubirea ta. O să-ți explic amănuntul ăsta mai târziu... Dacă va mai fi nevoie... Acuma

hai să mergem colea unde e un magazin să-ți cumperi ce-ți trebuie pentru plajă. Ești obosit ! Nu e nimic, mai stăm pe urmă un sfert de oră și plecăm, fiindcă nici n-avem voie mai mult, intrăm în mare și apoi luăm masa și ai să te odihnești... Nici eu n-am dormit în noaptea în care ne-am despărțit... noaptea asta a fost foarte grea... Dar tu mă ai pe mine după ea, în timp ce eu n-am avut a doua zi pe nimeni...

— Nici eu n-am avut, fiindcă ți-am dat telefon imediat dimineața, dar n-am găsit bilete să vin după tine...

— Și de-atunci n-ai dormit ? Eu am dormit azi-noapte și când am ieșit pe plajă eram cu liniștită, dar mă simteam ca moartă...

Ea strânse în acest timp într-un sac tot ceea ce adușese cu ea pe plajă. Își îmbrăcase rochia peste costumul de baie. Se ridicară și plecară. Niculae nu arăta bine. Venise după ea, dar parcă dăduse peste altcineva. Nici ea nu mai arăta mirată. Ceea ce se întâmplase între ei se petrecuse într-un loc. Aici era altul... Totuși, când unul din ei doi părea mai părăsit, celălalt îl vedea, și privirile care li se întâlneau le smulgeau un zîmbet : era adevărat, erau din nou împreună ?

Pe drum treceau agale bărbați și femei în costume de plajă. Fără briza mării îi apăsa parcă soarele, dîndu-le o expresie de părăsire și abandon care apropia vîrstele făcînd din tineri și bătrîni oameni egali, atîta vreme cît mai erau vii nu se mai deosebeau mult între ei... Căutarea instinctivă, care îi făcea atît de sălbatici prin orașele lor, aici parcă înceta... Era de mirare să vezi cum o fată

aproape goală care înapoia acestui țărâm putea naște legende aici nu atrăgea privirea nimănui...

— Niculae, zise Simina după ce se reîntoarseră pe plajă, noi o să zăcem acuma timp de vreo săptămână fără să fim în stare de nimic... din pricina soarelui. Pe urmă o să ne simțim așa de bine că n-o să mai vrem să mai plecăm... Nici n-o să plecăm... pînă în septembrie... Atunci începe să se răcească apa... Și briza începe să facă diminețile frumoase scurte și serile să te simți ca Ovidiu, exilat... așa de frig se lasă la apusul soarelui. E bine să-ți iei adio de la mare mai înainte, să te urci în tren cînd soarele mai e încă dulce... Te uiți pe urmă la el tot anul cu amintirea mării și nici nu-ți dai seama ce ușor trece iarna și primăvara, și te întorci iar ca și cînd aici e adevărata ta viață...

Niculae asculta acum cu un surîs de neîncredere. Se întinsese pe cearceaf cu fața în jos și nu spunea nimic. Pentru un om din cîmpie nici soarele, nici marea nu erau la urma urmei o surpriză totală. Văzuse, chinuit de sete, întinderea miriștilor, în mijlocul verii, în pînze parcă de ape suspendate între cer și pămînt.... Deosebirea era că aici acest foșnet al valurilor și aceste țipete de păsări albe făceau halucinația adevărată și stăteau în mijlocul ei treaz, fericit și însingurat...

XIV

Hotelul în care Simina găsisese o cameră era foarte aproape de mare și fiecare etaj avea câte o terasă care da chiar spre plajă. Peste aceste terase zburau neîncetat lăstunii, să-i atingi cu mîna, în timp ce jos pescărușii luaseră în stăpînire plaja golită acum; după-amiaza, de trupuri omenești... Nu se sinchiseau de cei cîțiva oameni care curățau nisipul și îl greblau...

— Cine o fi inventat toată chestia asta ? zise Niculae.

— Ce importanță are ? răspunse ea. Inși care au vrut să cîștige bani.

— Vorba mamei, reluă Niculae. Muream, și asta n-o mai vedeam. La noi soarele era considerat stricător al pielii albe, frumoase, și fetele se fereau de el... Aici se răstignesc dezbrăcate și stau ceasuri întregi să se facă negre.

Simina aprinse o spirtieră pe care o aduse din odaie pe masa de metal de pe terasă și puse ibricul cu cafea în el deasupra. Erau singuri... Luaseră masa la restauran-

tul hotelului, care servea menu fix, și ieșiseră după aceea să bea cafea în fața mării.

— Nu înnegritul îmi place mie, zise Simina. După o săptămână ți se îngroașă pielea și soarele nu te mai frige, și nu te mai ferești de el... Să vezi atunci... Și soarele și apa te trimit parcă înapoi cu milioane de ani... Parcă te sălbăticești, știind în același timp că ești totuși deasupra timpului.

— În secolul trecut venea cineva aici ?

— Nu cred. Cucoanele de pe vremea aceea gîndeau ca și țărăncile tale, că soarele e stricător... Văd că ți-ai revenit... Nu mai arăți deloc obosit...

— Nu mai simt nici pic de oboseală ! exclamă Niculae.

— Nu e minunat ?

— Cum să-ți spun... Îmi simt gura sărăță... Și vîntul care bate mereu și frînge parcă aripile la păsările astea... Și ce miros aduce, parcă de pucioasă, dar nu e neplăcut... Și ție îți zboară păru... Îmi vine să plec...

— De ce ? se miră ea.

— Nu știu, șopti Niculae învăluit parcă într-un abur de regrete, și în clipa aceea un surîs pierdut de beatitudine îi înflori pe chip.

— Cum să nu, zise ea, ești ca un animal de pădure care se retrage în singurătate și cînd, vrea să moară dar și cînd e fericit... Numai că eu am cu tine de lămurit ceva și n-o să pleci nicăieri. Vrei să mă asculți puțin ?

— Da, te ascult, răspunse el.

— Întîi, începu ea, să-mi explici ce e cu acuzația pe care mi-ai adus-o și în același timp să-mi spui dacă ai de

gînd să mai inventezi și de-aici înainte asemenea istorii și să te porți cu mine ca un cîine !... Al doilea, să-mi spui dacă te menții în continuare la privilegiul pe care ți l-ai creat singur pentru că eu am inima atît de deschisă, de a decide singur cînd să mă iubești și cînd să mă părăsești, făcîndu-mă să alerg după tine și în loc de brațe deschise să înlînesc hohote disprețuitoare și să fiu alungată ca și cînd aș fi cine știe ce nenorocită... Niculae, eu nenorocită nu sînt, trăiesc conform secretului vieții mele, și pretind ca iubitul meu să-l descifreze, dacă nu cu înțelegerea, atunci măcar cu inima, cu intuiția lui și să mă protejeze de loviturile destinului, care pot fi foarte rele și nu să mă abandoneze în brațele propriilor mele trădări și căderi... Fiindcă atunci iubirea mea devine un blestem care mă poate pierde... Ori eu nu vreau să mă pierd, trebuie să trăiesc, am acest drept, nu ? Ce vrei tu ? Să te protejez eu pe tine ? Să presupunem că în anul în care noi doi am fost despărțiți mi s-a întîmplat ceva, a cărui amintire în clipa cînd ne-am revăzut m-a chinuit... Dar asta pentru că tu îmi apăreai atît de curat și pentru că te iubeam... Și ce faci tu ? Lovești tocmai în acele clipe în care căința și chinul au ridicat dragostea mea pentru tine sus și m-au făcut fericită ? Asta e o ticăloșie ! Am trăit asta cu Pătrașcu ! Gelozia ! Sentimentul care îl împinge pe om să dorească să distrugă ființa iubită fiindcă nu e el capabil de detașare... Mă bătea crunt fără să-i fi făcut nimic, numai pentru că mă iubea în felul acesta infam, bazat pe o neîncredere care exista în el și care l-a împins de la început la trădare. Ei bine, dacă el m-a trădat,

își spunea, înseamnă că și eu îl pot trăda la fel dacă nu cumva am și făcut-o... Și atunci, la acest gând, se punea cu pumnii pe mine și viața între noi începea să devină infernală... Începusem să simt că alunec dacă nu-l părăsesc... Nu chiar la fel, dar idcea că zadarnic alerg eu pe lume după o clipă de fericire mi-a venit în minte cînd te-am auzit cum răcnești la mine : pleacă ! Să nu te mai văd ! Așadar, nu mai există pe lume bărbați care pot iubi ? m-am întrebat. S-a stins specia ? Fiindcă tot ceea ce văd eu arată jalnic, din lumea profesiei noastre artistice am trăit două eșecuri, acum a uite-l și pe ăsta, din altă lume, băiat cu gîndirea aleasă, iată-l cum se poartă, ca un simplu mascul jignit în vanitatea lui stupidă care nu valorează doi bani față de un sentiment adevărat de grijă și atașament... Într-un fel, trebuie să-ți mulțumesc că te-ai purtat cu mine așa (fiindcă m-ai făcut să mă pun pe picioare și să te iubesc mai puțin ca înainte, mai de la distanță, și am devenit astfel mai puțin vulnerabilă...). Dar cît regret port în mine după această parte a sufletului meu pe care m-ai silit s-o sustrag iubirii, ca să nu-mi pierd capul...

Niculae nu răspunse. Expresia lui însă devenise elocventă : „Ei, așa da, gîndea el, iată o adevărată lovitură. Am crezut că n-o voi primi, n-o să mi-o dai, și în același timp eram pregătit și pentru una mai mare, adică cea mare, despărțirea. Nu e așa grav, ba chiar parcă e mai bine, tu mă iubești mai puțin, dar eu mai mult, parcă era mai bine înainte, dar parcă acum e ceva nou...” În acest timp tăcerea în care căzuse Niculae era înțeleasă și din

privirea lui se vedea că nu mai zărea nici zborul lăstunilor și nici întinderea mării, care între timp își schimbase culoarea și devenise din verde, cum fusese aproape tot timpul zilei, albă ca argintul în fierbere. Simina nu aștepta nici ea să i se răspundă de îndată. Turnă cafea în cești și se duse pînă în odaie, de unde se întoarse cu un fular alb de mohair pe umeri. Briza se întetise și se făcuse rece.

— Ți-e frig ? îl întrebă ea. Pot să-ți dau o flanelă.

— Nu, mi-e bine, răspunse Niculae.

Se uită unul la altul și privirile li se încrucișară pline de iubire, dar cutreierate de neliniște. Se vedea că pe Niculae îl împiedica ceva să răspundă, iar ea înțelegea de ce, și el își dădea seama că ea a înțeles. Așadar, ce era de făcut din moment ce și ea știa ? În clipele acelea Simina părea mai bătrînă decît el, și fiindcă tăcerea se prelungea ea se mai imblînzi.

— Ți-am spus prea multe dintr-o dată, îi zise. S-o luăm pe rînd. Ți-ai dat seama cît de jos am căzut noi amîndoi cînd tu mi-ai strigat : pleacă, să nu te mai văd ?

— Nu la asta mă gîndeam, zise Niculae. Da, bineînțeles că ai dreptate, ceea ce am făcut e nedemn ; să nu mai vorbim despre istoria asta... Mă gîndeam la altceva... Știu că ai inima deschisă, mintea ta nu e prea atentă, dar inima da, și cu toate astea secretul vieții tale îmi scapă... E prima oară cînd îmi dau seama. Secretul ăsta nu e departe de tine sau foarte ascuns, foarte adînc, dar mă uit și totuși nu-l văd... Bineînțeles că o să te protejez, la urma urmei ce știi tu despre dameni ? Ți-am mai spus, ești atît de ușor de lovit... E foarte ciudat, te-am înțeles

greșit, mi s-a părut că vrei să porți tu căciula în locul meu, cînd în realitate tu nu dorești decît s-o port eu mai bine pe cap... Mi-ai pus niște întrebări la care tu de fapt nu ceri răspunsuri, ci pretinzi o răsturnare a relațiilor între noi, pe ideea că eu mi-am creat un anumit privilegiu... Asta e adevărat, a existat, ți-am spus chiar eu de cîteva ori că ași dori să te iubesc fără să te văd, dar cred că din clipa cînd tu ai simțit că te repui pe picioare, cum ai zis, totul s-a și modificat în sensul dorit de tine. Nu e un cap de țară pentru un bărbat, am presupus, după ce ți-am dat telefon și am aflat că ai plecat, că acest privilegiu al meu s-a spulberat. Dacă am venit totuși după tine, înseamnă că puțin îmi pasă de această schimbare, cu toate că am înțeles că temerea mai există în inima ta. Să mai existe ! Nici chiar așa, să te crezi scăpată de orice amenințare, nu cred că e bine ! Te ferește să faci anumite nerozii ! Fiindcă, să știi, omul, oricît ar fi el de fericit, tot își dă în petic din motive diverse, cazul meu, care să știi că te iubeam foarte tare cînd tu îmi spuneai, halal bărbat, dar și al tău, vezi, istoria cu grădinile...

— Ce fericită ași fi fost, zise ea, dacă pe scări m-ai fi luat în brațe în loc să mă lași să merg lîngă tine minute întregi fără să-mi spui un cuvînt...

— Cum, dar uitaseși ce-ai spus ? M-ai făcut laș ! se miră Niculae.

— Bineînțeles că uitasem ! exclamă ea.

— Mi-am dat seama, zise Niculae, și cînd te-am văzut pe alee, era gata să te iert, dar m-am stăpinit și ți-am inventat istoria cu fostul tău bărbat.

— E formidabil cum ai putut să inventezi o astfel de prostie, zise ea sincer nedumerită și se uită drept în ochii lui fără să clipească.

El însă surise enigmatic și nu răspunse cîteva clipe nimic.

— O prostie e ce spui tu acuma, reluă el apoi, nu ești sinceră și nici nu trebuie să fii în acest caz, dar n-are rost să fii o mincinoasă. Repetă mai bine ce-ai spus înainte, că ai fost fericită cînd ne-am reîntîlnit și cum ai plîns toată ziua aceea, fiindcă ăsta e un lucru care ne aparține și nu ne interesează ce-am făcut fiecare în timpul cînd nu mai credeam posibilă revederea noastră.

— Da, Niculae, zise ea atunci, docilă, și deodată surise cu umiliința de-atunci și brusc îi țîșniră lacrimile. Da, iubitul meu... Hai să nu mai vorbim... Mi-e frig, ia-mă în brațe...

El veni lingă ea și se strînsesă amîndoi pe scaunul de metal. Lăstunii zburau în jurul lor parcă mai grăbiți, s-ar fi zis că apropierea asfințitului i-ar fi prins nepregătiți sau i-ar fi amenințat cu ceva. Săgetau neîncetat văzduhul, alunecau în jos și reveneau în mari spirale, ca și cînd imaterialitatea aerului i-ar fi excitat și ar fi vrut prin zborul lor să-l umple de mișcare și de viață, gonind sau micșorînd puterea neantului, pe care foșnetul valurilor, prin eternitatea pe care o sugera, aducea cu sine adierile lui ascunse... Zburau atît de aproape de cei doi oameni... Scoteau mici țipete... Toate astea, la urma urmei, gîndeau cei doi acuma tăcuți și înlănțuiți, mișcarea ritmică a mării, respirația ei aspră, mirosurile ei tari, briza sărată, nisipul

alb și tăcut, făceau parte dintr-un teritoriu al morții... Și veniseră ele, aceste păsări, să zboare neconținut pe deasupra, iute și neobosit, să cucerească acest țărm sălbatic țesând o pânză vie cu spiralele lor de viață invizibilă, și ținând astfel la distanță cu micuțele lor trupuri în formă de săgeată suflul grandios dar neliniștitor al pustietăților îndepărtate ale apei...

XV

A doua zi dimineață, Niculae și Simina se treziră abia după ce dormiră aproape douăsprezece ore.

— Sus, zise ea nu prea convinsă, e ora zece, la mare n-are nici-un haz dacă pierzi dimineața în pat... Sculați, voi oropsiți ai vieții ! exclamă ea. Mai ți-aduci aminte de măturătoarea aia, cum l-a îndemnat pe ăla, cînd noi ne sărutam lingă fostul loc al grotei lui Paciurea ?

— Cum să nu-mi aduc aminte ? zise Niculae. Acolo mi-ai dat tu să înțeleg că sînt iubitul visat...

— Lasă asta, ce-a zis măturătoarea aceea !...

— Hai, nea Ioane, hai la lupta cea mare !

Simina rîse și sări jos din pat.

— Și ce serios discutăm noi atunci, zise ea ca și cînd ar fi fost vorba de întîmplări ridicule din adolescență. Că, să vezi, ia uite, noi nu ne fanatizăm, dar întrebarea e, așa, în general, dacă o idee poate intra în mintea cuiva fără ca această minte să nu se smîntească cu această ocazie...

— Nu se poate, zise Niculae. Minteă omului nu e făcută pentru idei...

— Nu mai spune ! Dar pentru ce e făcută ?

— Nu știu ! Gîndirea mea la ora actuală ia forma unei cești de cafea cu lapte și cu pîine și unt și brînză pe care le văd așa înaintea ochilor și mă întreb unde le-am putea găsi...

— Dacă te grăbești, s-ar putea să găsim ceva asemănător chiar jos la restaurant.

— Adică ? Ce înțelegi tu prin asemănător ?

— Niște șuncă, sau crenvurști fierbinți cu muștar...

La auzul acestor cuvinte Niculae sări numaidecît din pat. Era foarte frumoasă odaia, se zărea prin ea o parte din mare și soarele care se urcase sus deasupra valurilor... Nu mai găsiră jos nimic de mîncare, dar găsiră în orăș și se grăbiră pe urmă să ajungă pe plajă.

— Cum stăteai tu ieri singură-singurică și mă miram că nu s-a găsit vreunul să-ți țină de urît, zise Niculae cînd ea se întinse pe cearceaf și-și duse brațele la ochi. Cum a fost în ziua aia la castel cînd te-ai consolată repede cu un prieten chemat în pripă din București...

— Tu ce crezi ? zise ea. Sînt capabilă să învăț ceva din cele ce mi se întîmplă ?

— Aur ! exclamă el. Dar să știi că tot îți port pică.

— De ce ?

— Am să-ți spun de ce, zise Niculae după cîtva timp. Cînd eram mic venea pe la noi unul Cîrstache al lui Dumitrache cu cite-o carte sub braț, seara se așeza lângă lampă și ne citea la toți, și toată lumea îl asculta, și tata și mama și frații mei vitregi, care erau prieteni cu el...

Nimeni nu mi-a stîrnit mai tîrziu, în materie de carte, rai multă admirație decît Cîrstache ăsta... Mi se părea un mare învățat, cum sta el cu cojocul pe el lîngă lampă și ne dezvăluia formidabile peripeții dintr-o lume fantastică, în care caii aveau glas ca oamenii, și vulturul cerea viteazului pe care îl scăpa de pe tărîmul celălalt să-i dea carne așa cum se înțeleșeseră, și cum ăsta nu mai avea, și atunci și-a scos sabia și și-a tăiat din pulpă și i-a dat... Dar stai să vezi că pe urmă Cîrstache închidea cartea ! Gata ! Altădată, ne spunea, cu toate că îl rugam toți să ne mai citească măcar una... Nu vrea deloc, al dracului, și mi-a rămas în minte ca un personaj ciudat, cu purtări inexplicabile, pentru că, să vezi, cînd am început eu să citesc, mă duceam la el și îl rugam să-mi împrumute din cărțile lui... Îmi dădea cite una, sălta capacul cufărului, ca pe-un sipet cu pietre prețioase, alegea el cartea și uite-așa mă amenința cu ea, să bag de seamă să nu i-o rup, să i-o murdăresc, s-o pună tața Catrina pe vreo oală sau s-o împrumut la altul. „Hai, nea Cîrstache, îi spuneam, n-ai nici-o grijă, o s-o învelesc și n-o s-o citesc decît eu“. Și ați așa, mîine așa, tot dîndu-mi cărți, într-o zi deodată Cîrstache lipi capacul cufărului la loc și îmi spuse : „Nu-ți mai dau !“ „De ce, nea Cîrstache ?“ Și atunci în privirea lui a sticlit o lumină misterioasă. „Da' ce, bă, a zis, tu vrei să-mi citești toate cărțile ?“ Am rămas foarte nedumerit. Nu mi-a mai dat, și mulți ani, ce zic eu mulți ani, abia după douăzeci de ani am înțeles de ce, adică abia acum...

— Ei, de ce ? zise ea, și-și luă brațele de la ochi și se răsuci spre el foarte intrigată.

— Păi uite de ce, în cărțile lui stătea acolo ascuns în cufăr sufletul lui... Și cum să mă lase el să-i cunosc tot sufletul ?

— De ce nu ? se miră ea. De ce să nu te lase ?

— Ei, uite-așa ! Tu îl lași pe-al tău ?

— Bineînțeles !

— Ei, dacă e așa, spune-mi care e secretul vieții tale ? zise el atunci foarte hotărît, dar parcă cu gândurile în altă parte. Ai să-mi răspunzi ? Bineînțeles că nu ! Și de-aia îți port pică...

Ea izbucni în hohote lungi de râs. Niculae rămase liniștit cu o expresie care arăta că prevăzuse această reacție a ei și continua să-și urmărească gândurile sale îndepărtate. Simina se opri, dar uitîndu-se la el reizbucni cu o expresie fericită parcă de triumf. „Iată, parcă spunea, de ce iubesc eu acest băiat plin de candoare !...”

— Degeaba rîzi ! zise Niculae, pe mine m-ai pus ba să-ți spun cum e aia, ba să-ți povestesc cum e aialtă și ai aflat încetul cu încetul aproape tot despre viața mea și ce-am mîncat acasă... În timp ce tu, în afară de faptul că ai confundat mugetul unei vaci cu o sonerie, nu mi-ai spus nimic. Nici măcar n-ai făcut cum mi-a făcut Cîrstache ăla al lui Dumitrache, să-mi povestești despre tine ba una, ba alta și pe urmă, mă rog, la un moment dat, să nu mai îmi dezvălui nimic, dacă ți-ar fi fost frică să nu-ți aflu toate secretele.

Ea se uita la el, ca și cînd nu i-ar fi venit să-și creadă ochilor că el era acolo lingă ea și îi spunea astfel de lucruri. Privirile li se întîlniră. El se feri, întoarse capul și

și-l rezemă pe brațe. Atunci Simina întinse mina și începu să-l mîngîie pe gît, pe ceafă, pe umerii goi...

— Nu mă convingi cîtuși de puțin, reluă el, întorcîndu-se și ridicîndu-se în capul oaselor. Am dreptate, asta mi-ai făcut, m-ai tras pe sfoară...

— De ! exclamă ea. Trebuie să mă înțelegi. Eu nu pot să-ți spun nimic.

— De ce nu poți ?

— Nu știu...

— Bine, zise el. Te înțeleg... Vezi cît de înțelegător sînt ? ! Mai rar găsești... Intrăm în mare ?

— Cum să nu, tresări Simina, hai să intrăm...

Și se ridicară și porniră unul lîngă altul spre valurile care spălau neîncetat nisipul plajei. Niculae știa să înoate, dar într-o gîrlă, nu într-o mare, și ieri cînd intrase prima dată înghițise apă pe nas. Acum ezită cîteva clipe înainte de a se arunca într-un val în care Simina și dispăruse... Erau mari valurile, dar dedesubt apa era mică și nisipul ferm. Mai încolo, însă, marea devenea amenințătoare, și nimeni nu îndrăznea să se îndepărteze... Nu se putea înota, această izbitură a valurilor era totul, împreună cu mirosul apei, care te îneca...

Apoi zilele începură să se scurgă și se adeveri ceea ce spusese Simina : se înnegriră și nu mai simțiră arsura soarelui. Stăteau ore întregi și se prăjeau într-o totală uitare de sine, amintindu-și de ei înșiși abia cînd le venea gîndul apei. Atunci tresăreau, ridicau capetele ca două vietăți care se înțelegeau după semnale știute numai de ei doi și fără să rostească un cuvînt, o luau spre mare și se aruncau în valuri. Apa sărată fi trezea, el o lua în

brațe ca și cînd atunci ar fi regăsit-o, o ridica în sus și se uita în ochii ei parcă vrăjit... Îi puneă mîna pe față, gest pe care ea învățase să-l înțeleagă că era la el semnul unei tandreți totale și tăcute, dincolo de sărutări și cuvinte, care o emoționa parcă mai mult decît orice altă manifestare a iubirii lui, ca și cînd el ar fi fost orb și ar fi încercat astfel să-i cunoască chipul, cît e de bun sau frumos, pe această cale la care o nenorocire îl adusese, dar care nu era mai puțin legată de adîncul ființei sale cum erau privirile, cuvintele, sărutările... O strîngea la piept și mergea cu ea așa în întîmpinarea valurilor, ca și cînd ar fi mers în întîmpinarea soartei : el trebuia să primească izbitura, ea trebuia să fie ferită. Apa îi îneca pe amîndoi, dar numai pentru cîteva clipe, pînă venea valul următor, aveau timp să-și tragă răsufllarea. Și atunci cînd vedea cum se apropia zidul înalt ea scotea un țipăt ca și cînd s-ar fi speriat și îl strîngea pe el și mai tare... Valul le cădea în cap, și uneori îi doboră... Atunci ea se desprindea... Stătea mult la fund și cutreiera apa prin preajma lui cu o frenezie de vietate care brusc își descoperea plămîni cu care putea trăi și respira în adîncuri ca orice ființă a apelor... Reveneau istoviți pe nisipul alb și mărunt, și se întîndeau la soare gifiind...

După-amiezile dormeau... Spre seară ieșeau pe terasă, făceau cafea și stăteau de vorbă înconjurați de zborul și țipetele lăstunilor. Seara se îmbrăcau cu grijă, o luau pe faleză și se duceau undeva la marginea stațiunii, unde Simiña știa din anii trecuți că era un fel de mic restaurant care nu servea decît pește și un vin alb, cu dop de cocean, și nu orice fel de pește, ci numai un anume soi,

și anume calcan, la grătar... Cui îi plăcea... Dimineața se sculau devreme, să vadă răsăritul în mare, de pe plajă, și „podul de aur” pe care îl făcea soarele din cer peste ape... Desigur, dacă răsăritul era senin și valurile liniștite. Aveau noroc. Cerul era mereu senin, dar marea foarte rar se întâmpla să fie complet liniștită. Și când se întâmpla, atunci într-adevăr după ce ieșea roșu din valuri și începea să urce și să se facă auriu, soarele începea să verse asupra mării raze galbene, pe care apele parcă le dădeau foc legîndu-le pe o diră fantastică de țărm și de înaltul cerului. Ei, îi spusese Simina lui Niculae, prima dată, nu avea dreptate Cîrstache ăla ? Ce ascundeau cărțile lui ? Lucruri niciodată văzute de el, dar nu adevărate ? Nu se spunea în ele că cutare Ileană Cosînzeană locuia într-un palat în întregime de aur ? Ei ! Iată aici un pod de aur pe care Făt-Frumos poate apărea pe calul său cu aripi.

Niculae luase obiceiul să-i răspundă la tot ceea ce ea îi spunea prin tăcere și nemișcare, întins cu fața în jos și stînd așa minute nesfîrșite. Pe urmă se întorcea cu fața în sus și ai fi zis că acum va vorbi, dar nu spunea nimic. Totuși, era atît de elocventă prezența lui, părăsirea nu numai față de soare, și de apă, ci și față de ea... Te ascult, parcă îi spunea, vorbește, într-o bună zi am să-ți înapoiez bucuria pe care o simt auzindu-ți glasul, dar acum nu pot, sînt prea fericit... Simina se făcu atentă. Nici ea nu vorbea prea mult, dar tăcerea ei deveni parcă mai încărcată și de la o vreme începu să arate preocupată, parcă ar fi așteptat ceva. Se uita uneori ținută la el multă vreme cu o privire pe jumătate închisă, dar trează și

imobilă, prinsă de puterea unei simțiri al cărei înțeles urma să i se dezvăluie. Niculae nu-i surprindea această privire, ci parcă i-o știa, și nu părea să-l mire... Nu-i spunea nimic, n-o întreba ce are... S-ar fi zis că înțelegea...

Un suflet turbure, instabil, nu suportă ore și cu atât mai puțin zile sau săptămâni fără să urce sau coboare stîrnind în jurul lui conflicte și confuzie. Pe ceea ce există apar destule sminteli, jignirea, gelozia, vanitatea rănită... Iar dacă ceea ce există e prea tocit, atunci pe ceea ce a fost, sau pe ceea ce va fi. Astfel gîndea Simina uitîndu-se la Niculae... De cîteva zile prinsese obiceiul, stînd tăcută la masă, sau în capul oaselor pe plajă, sau chiar pe marginea patului cu capul cu bărbia în piept, obsedată de un gînd sau de o simțire fără nume, să lovească ușor cu pumnul în podul palmei, ea și cînd ar fi fost chinuită de o nehotărîre gravă, care îi dădea tircoale să se transforme în act de voință. Dar nu voința îi lipsea ei, ci simțirea îi era neclară. Și într-o dimineată deodată rosti :

— Gata, Niculae. Plecăm.

— Ce e cu tine ? zise el.

Arăta uimit nu atât de ideea plecării, cît de hotărîrea ei bruscă... Glasul Siminei fusese imperios și marca parcă o schimbare dramatică, i se întimplase ceva. Mai aveau de stat cel puțin o săptămînă, cînd se termina concediul lui. Iar pe ea n-o împiedica nimeni să stea cît vrea.

— Nimic, răspunse ea enigmatică. Plecăm, iubitul meu ! Șederea aici mi se pare acum un nonsens.

O abia perceptibilă încordare îi răzbătea în glas. Era totuși liniștită, dar foarte hotărîtă... În clipa aceea o mînge de volei scăpă din cercul unor bărbați care dădeau

mai încolo cu mâinile în ea și o lovi pe Simina peste picioare. Ea se uită la jucători cu dispreț, care, prinși de entuziasmul lor sportiv, așteptau, cu expresii stupide, ca femeia să le arunce mingea. Niculae o luă și o păstră și atunci se apropie un bărbat și își ceru scuze.

— Tu ești de vină, surise ea cu infinită tandrețe. O să-ți spun, dar nu acum, și nici mai târziu, ci abia mult mai târziu... Mergem la București și te muți la mine, Niculae. O să faci în fiecare dimineață o oră cu autobuzul pînă la castel, dar ai să vezi că merită... Te asigur... Nu pentru asta plecăm, vreau să spun nu din pricina asta, dar e bine să ți-o spun dinainte, ca să-ți iei gîndul de la singurătatea ta. Gustul tău pentru singurătate, care e un viciu de nevindecat pentru cel care îl capătă, va suferi un șoc și va trebui să faci o excepție și să te vindeci de el... asta e o consecință, fiindcă nu din pricina asta plecăm... Totuși, din pricina ta plecăm, tu ești de vină...

— Mai bine spune tu decît să te înțeleg eu greșit, zise Niculae. De ce trebuie să plecăm ? !...

— Nu-ți spun, zise Simina. Ași vrea să descoperi singur și să-ți dai seama ce m-a apucat așa deodată. Dacă n-o să descoperi, o să-ți spun eu, totuși, dar foarte târziu... Așa că străduiește-te, dacă vrei să afli secretul vieții mele...

XVI

În timp ce își făcea bagajul, Niculae se uita la ea tăcut. „Gata, mi-a scăpat din mîini, gîndi el, bineînțeles că n-o să pot să aflu ce e cu ea, oricît m-aș strădui... Dacă ar fi fost ceva ușor de aflat, mi-ar fi spus singură... Într-adevăr, de ce pleacă ? Unde i-o fi gîndul ?“

— Nu fi copil, zise ea, observîndu-l. Chiar ai luat în serios enigma pe care ți-am dat-o s-o dezlegi ? E foarte simplă, spuse ea cu naturalețe. Am simțit pur și simplu că mi s-a terminat vacanța, adică toate mi s-au părut la locul lor afară de mine, marea cu valuri la locul ei, nisipul plajei la locul lui, soarele de pe cer la treaba lui, numai pe oameni nu i-am mai văzut la locul lor, și nici pe mine. Veselia și nepăsarea lor mi s-au părut stupide. Niculae, omul fără treabă în mijlocul naturii nu se justifică, nu crezi ?

— Ba da, zise Niculae șovăind. Și ce-ai vrea tu atunci, să fugim din mijlocul naturii ?

— Nu, dar să nu stăm mai mult decît ne ține un sentiment de părăsire în brațele ei.

— Să zicem. Și de ce trebuie să mă mut la tine ?

— Cum, n-ai înțeles ? zise ea prefăcîndu-se foarte surprinsă. Pentru că singurătatea ta îți crea mereu acel privilegiu despre care am vorbit și care aici, la mare, trăind împreună, a dispărut atît de ușor...

— Asta e adevărat, răspunse Niculae, odată întors în odaia mea din „Casa grădinii“, m-ași fi îndepărtat iarăși de tine, continuînd să te iubesc la fel de tare. Dar nu ți-e frică de ceva ?

— Nu văd de ce, spuse ea cu aceea tonalitate a celor care înțeleg ceea ce afirmă că nu înțeleg.

Niculae se gîndea : Să-i mai spună ? Ea știa ! Și nu-i era frică.

— Ar trebui să mă tem de ceva, Niculae, dacă nu m-ași cunoaște. Nu mă cunosc, de pildă, în reacțiile mele, cînd sînt slabă și derutată. Și în alte împrejurări. Dar mă cunosc bine în două împrejurări fundamentale. Cînd iubesc și cînd pictez. N-am de ce mă teme. Nu trebuie să vii la mine pentru că te iubesc nu din cînd în cînd, cum ai prins tu obiceiul, ci în fiecare ceas, dacă nu în fiecare clipă. Ești naiv cînd îți închipui că la tine ar fi vorba de ceva profund, cînd în realitate e vorba de un simplu viciu. Îți voi dovedi.

El rîse.

— Bine ! Nu e un cap de țară !

După această decizie ea simți nevoia de ocrotire, și în vagonul care avea toate locurile pline își trase fără jenă picioarele sub ea și se făcu mică la pieptul lui, unde

după cîteva minute și adormi. Dar și Niculae se simțea covîrșit. „Zgomotul ritmic al roților parcă îmi apasă inima ca un cîntec greu. Iată deci cum se decide soarta unei iubiri, de la sine, prin ea însăși, ca un foc care odată aprins se consumă, și se consumă pe sine odată cu ceea ce îl întreține. Am vrut să evit acest lucru, sustrăgîndu-mă, dar am luat și eu foc, și acum e prea tîrziu să mă mai retrag. Acum sînt smuls din locul unde am suferit și m-am vindecat în orgoliul meu, pămîntul grădinii și serei de care mă simt legat, și expus iarăși loviturilor despre care experiența îmi spune că pot veni de oriunde, chiar de la ființa cea mai apropiată împotriva zbaterii ei de a te feri. Fiindcă cele mai rele lovituri nu sînt oare tocmai cele pe care, implorîndu-te în genunchi de disperare și neputință ți le dă tocmai ființa de care te-ai legat ? Ei și ? Se pare că nu ne putem sustrage și că un lucru bun tot cîștigăm : cînd va veni ea la căpățîiul nostru sau dacă pe stradă va dori să ne sufle în ureche șoapta ei rece, sau în toiul unei petreceri, nu vom fi nici mirați, nici speriați. Am trăit, vom zice atunci, lucruri mult mai rele, mai rușinoase și mai penibile, de ce ne-am speria de încă unul ?“

Zilele se scurgeau însă și nici una din acele lovituri la care se gîndise Niculae în tren ținînd-o în brațe pe Simina nu-i erau date. Se mută la ea chiar a doua zi și în săptămîna de concediu care îi mai rămăsese stătură tot timpul împreună, așa cum dorise ea la mare, nu numai ceas de ceas, ci clipă de clipă. „Da, vedeți să nu vă pierdeți“, spuse doamna Golea cu ironie, văzînd că el n-o

părăsea nici cînd picta. Fiindcă îndată ce sosiseră și el se mută, ea începu să picteze. Îi făcu lui, pentru înția oară, portretul. Pe urmă pictă flori, numeroase pinze... Mina ei era foarte sigură și parcă mai mult timp îi lua pregătirea paletelor decît terminarea tabloului. Era neobosită și un regret intens apărea în luminile ochilor ei mari și castanii cînd trebuia să pună totul deoparte și să se așeze la masă sau să iasă la plimbare.

— Tot ceea ce am pictat eu pînă acuma, Niculae, cu excepția cîtorva tablouri, nu are nici o valoare, spuse ea într-o zi. Fii atent, văd ceva. Vrei, nu vrei, aranjează-te cu horticultorul tău bătrîn și vino cu mine la țară. Adică, du-mă la țară ! Dar nu oriunde, ci chiar în satul tău.

Devenise tiranică și intratabilă. Nici nu-i trecuse prin cap că s-ar putea ca el să nu vrea sau să nu poată să facă ceea ce îi ceruse. Își însoți însă cuvintele cu una din acele priviri ale ei, imperioase și pure, în care Niculae citea mai multă dragoste decît în orice gînd sau gest care ar fi încercat s-o exprime, și împotrivirea sa se topi. Avea treabă la grădină și pe urmă nu vroia s-o ducă în satul lui, din pricina Marioarei Fîntînă, care... Dar abia acum își dădu seama că Marioara Fîntînă nu mai exista pentru el, și că abia așa, aflînd cu cine venise băiatul lui Moromete în sat la părinții lui, o să-și ia gîndul de la el și o să-și facă alt rost...

— Bine, îi spuse Siminei, și cînd vrei să plecăm ?

— Imediat, chiar azi.

— Nu plecăm decît cu o condiție, zise Niculae pe gînduri. Te-am prins, te-ai dat de gol. Ai spus : văd ceva. Ce anume ?

Așadar el nu uitase ce-i spusese ea atunci pe plajă, cu toate că mai pe urmă îi explicase limpede despre ce e vorba. O urmărea atent, gândul la viața ei nu-l părăsea, cu toate că, se vedea, acest gând nu era pentru el o obsesie, cu care s-o sîcîie. Acum era prima oară cînd îi reamintea.

— Da, m-ai prins, recunosc eu. În toamnă sînt programată cu a doua mea expoziție. În noiembrie. Acum sîntem la începutul lui august... Am trei luni să mi-o pregătesc, adică... s-o pictez... Dacă nu sînt gata, mă omor.

— Dar de ce ?

— Eu știu de ce ? ! Crezi că știu ?

— De ce doar trei luni ? zise el atunci, liniștit și practic. De ce neapărat noiembrie ? Aranjează-ți-o în decembrie sau ianuarie, și păstrează-ți viața, adăugă el cu o ușoară ironie, dar nu fără o expresie de preocupare pe chip, care arăta că își dădea seama că la mijloc era altceva și nu o chestiune de dată.

Dealtfel ea și tăcu, ca și cînd n-ar fi auzit ceea ce i se spusese. În cele din urmă îi răspunse grăbită, parcă brusc trezită din somn :

— Da, bineînțeles, ai dreptate. Totuși, să ne grăbim... Adică nu să ne grăbim, am spus o prostie, să nu pierdem timpul. Și adăugă zîmbind : știi, graba nu e bună, nu faci nimic cînd te grăbești. dar pierderea timpului e fatală !

El se posomorî. Nu înțelegea : Fatală ? În legătură cu ce ? Poți să pierzi foarte bine timpul dacă asta îți face plăcere... Unde scrie că timpul nu trebuie pierdut ? !

— De ce crezi tu, îi spuse, că aproape tot ce-ai pictat tu pînă acum nu e bun ? Ce ți-a venit ?

— De unde știu ? Îmi vine să mă sinucid cînd mă uit la vechile mele tablouri.

— Așa de mare e diferența între ceea ce ai pictat pînă acum și ceea ce pictezi astăzi ?

— Ai să rîzi, zise ea, nu e o așa de mare diferență... Am mai făcut și pînă acum flori și portrete...

— Atunci ?

— Totuși e una.

— Care ar fi ?

— Cum să-ți explic ? Uită-te de pildă la un om bătrîn sau foarte bătrîn. Totul pe chipul lui poartă deja prezența morții, pielea și-a pierdut culoarea, s-a pătat și s-a zbîrcit, gura, deși se mișcă, are în ea ceva țeapăn, cum ar arăta ea cînd va tăcea definitiv. Ceva totuși alungă această grea impresie... Ochii, care trăiesc, și fac ca bătrînul să arate viu. Bătrînul devine simpatic îndată ce stai de vorbă cu el, deși corpul e o ruină pe care abia și-o mai ține adunată la un loc... Ei bine, Niculae, tablourile mele dinainte n-aveau ochi, nu vedeau nimic... Nu spun că nu erau reușite, unele erau chiar și sînt și acuma bune, dar privitorul nu simte că cel ce le-a pictat, ființe sau lucruri, colțuri de natură, au fost *văzute* de el, de pictor... De-aia ți-am spus că acuma *văd* ceva... Să ne uităm la aceste flori pe care le-am făcut acum...

Și Simina luă de pe lîngă pereți cîteva tablouri și le puse în lumină.

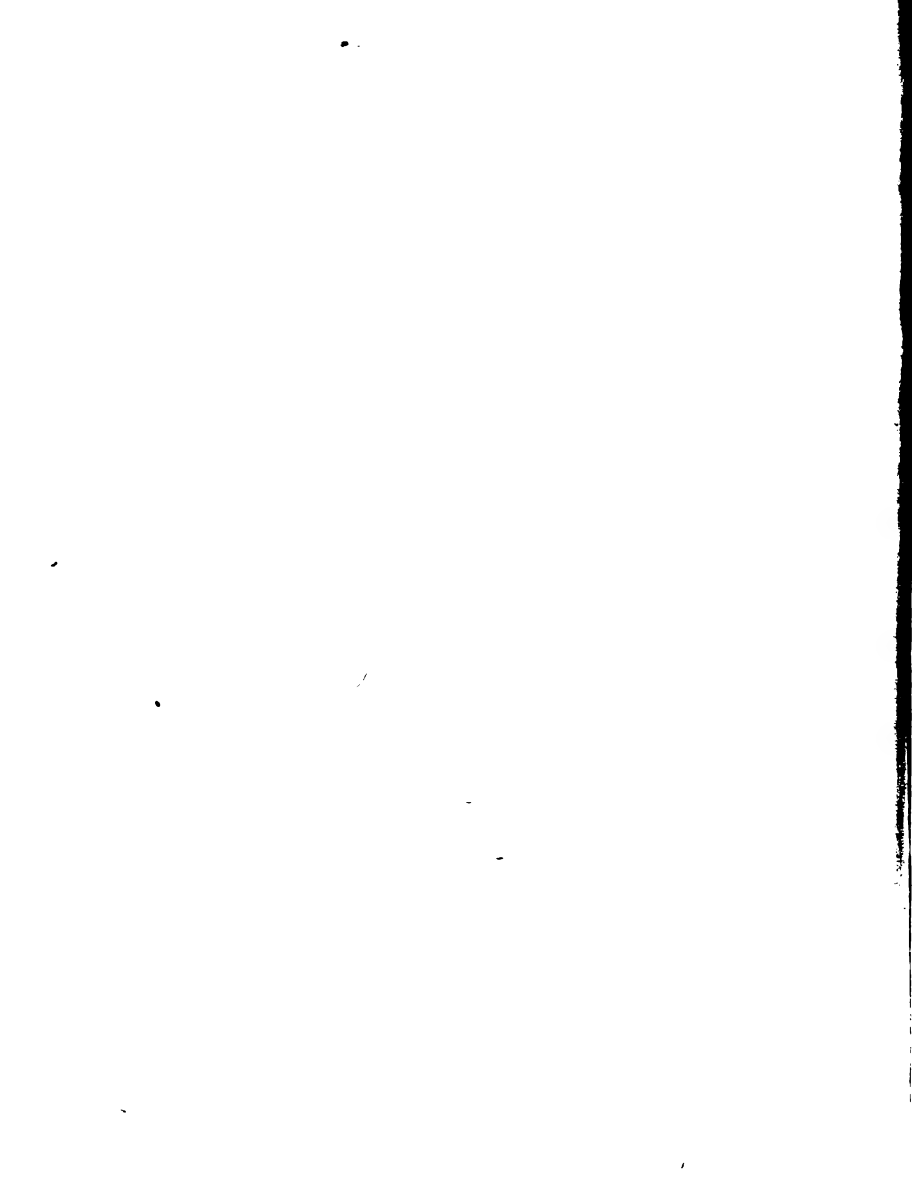
— Îmi plac, aproape că strigă ea, dar cu o mare liniște și certitudine în glas. Ai înțeles ?

— N-am înțeles ceea ce vrei tu să ascunzi, zise Niculae, am înțeles numai ceea ce ai spus, care, oricît de nepregătît

ași fi eu în materie, tot îmi dau seama că e o mare banalitate. Sigur că ceea ce pictezi trebuie văzut, că doar nu ești oarbă... Tabloul tău cu ciinele continuă să-mi placă și îmi plac și portretele părinților tăi... Ai un gărgăune în cap...

Simina tresări și deodată izbucni într-un ris înalt și gilgiitor de surpriză și de încântare. Se duse la el, își încolăci brațele pe după gîtul lui și îl sărută. Își lipi foarte tare fața de a lui și nu mai vru să dea înapoi nici cînd el începu să se miște și vru s-o îndepărteze. Îl strînse și mai tare, cu siguranța pe care o au cei iubiți că nu li se va rezista, rămînînd mereu cu ochii închiși, semn de pierdere parcă a oricărui gînd pentru totdeauna... Cu o expresie de uimire, Niculae o îmbrățișă și el, dar parcă ocrotind-o, pentru ca apoi privirea lui să arate că uitarea de sine îl cuprinde și pe el...

PARTEA A PATRA

I

A doua zi, pe drum, Niculae stătea încruntat la fereastra vagonului, în timp ce pe Simina, la locul ei, n-o părăsea un suris absent și vag batjocoritor. Își ieșise din pepeni pentru că ea se îmbrăcase prea elegant... Prea tipător, spusese el. Ce era asta, nu-și dădea seama că lumea avea să se uite la ea ca la o paparudă ? Și se și fardase în felul ei bizar, care o făcea să arate ca o fantomă... Ce credea, se ducea la bal la castel, sau printre niște țărani care se bărbieresc o dată pe săptămână, și anume duminică dimineața ? Acuma era și miercuri ! Bine, înțelegea că are nevoie de atâtea cartoane, pînze și vopseluri, or să se spetească amîndoi urcînd și dînd jos din tren atîtea geamantane, dar peste astea mai înțesase încă alte două-cu boarfe... Era foarte supărat, fără însă s-o clinească pe ea din starea ei...

— Crezi că mai e ca pe vremuri cînd te dădeai jos din tren într-o gară să te-aștepte în poiana din spate

șapte căruțe ? Poftim poiana, spuse el arătându-i cu mîna un loc viran pustiu, în coasta gării, după ce se dăduseră jos din tren, într-adevăr chinuindu-se amîndoi cu atîtea bagaje.

Timp de trei ore aproape că nu-și vorbiseră, dar fiindcă se sculaseră foarte de dimineată și nu dormiseră bine noaptea, Simina își strînsese ca și data trecută venind de la mare picioarele pe banchetă și se culcă pe genunchii lui parcă drept răspuns la starea lui de furie reținută. „Oi, fi știind tu una, alta, parcă îi spunea, dar și eu știu așa și pe dincolo.“ Și adormi și nu se trezi decît cînd trebuiră să schimbe la Pălămida rapidul cu o cursă. Noroc că această cursă se forma și stătea în stație cîteva ore, încît avură timp să urce geamantanele în ea fără grabă. Niculae se mai adaptă, așa cum facem totdeauna cînd nu mai avem încotro. În gară însă și Simina se cam îngrijoră.

— Ce-i facem acum ? zise ea.

— Păi, îți spun eu, zise el batjocoritor. Luăm fiecare în mînă cîte-un geamantan, ajungem acasă, ne întoarcem și luăm restul. Doisprezece kilometri cu bagaje în amîndouă mîinile... !

— Perfect, îi răspunse ea. Stau eu aici și tu te duci în sat fără nimic în mînă și te întorci cu rubedeniile tale.

— Îți dau ție rubedenii ! zise el.

Dar într-adevăr așa ajunseră în sat. Niculae avea niște nepoți, băieți ai soră-sii vitrege, pe care o chema Alboaica. Veni cu doi din ei și cu tatăl lor, Albei. Și aceștia, ca și soră-sa Ilinca și părinții lui nu se mirară deloc că îl vedeau însoțit de o femeie. Nici o clipă, ca și cînd ar fi

știut demult că ei doi sînt împreună ; și nici-o privire piezișă, vreo tăcere silită sau nedumerită. Numai pentru jacheta și pantalonul ei arătau o admirație sinceră, în-trebau unde se găsesc și cît costă... Și baticul, ce frumos era, și pantofii, s-au murdărit de praf, dar nu-i nimic, dați-i încoace să-i perii eu... Și ce făceau-cu atîtea bagaje, ce-aveau în ele ? Se mutau la țară ? Întrebarea îi era adresată lui Niculae.

— Simina e pictoriță, zise el, a venit cu mine să vă facă portretele, să vadă și Bucureștiul cît sînteți de frumoși !

— Ei, ho, că te găsiși tu ăla voinic și făcut ! exclamă Ilinca fluturîndu-și brațul în aer ca pe-o vîrtelniță și cu degetele rășchirate gata să i le bage în ochi.

— A stat tot timpul supărat pe mine în tren că de ce m-am îmbrăcat așa, îl pîrî Simina.

— De ce ? zise tatăl. De ce, mă Niculae ?

— O fi vrut să vină aici desculță, zise Alboaica.

Moromete stătea pe pridvor și mîinile lui bătrîne se țineau de marginea lui cum s-ar ține un pescar de buza unei bărci pe deasupra valurilor. Într-adevăr așa era, cum spusese Ilinca, parcă numai voința de a trăi îl mai ținea în viață pe Moromete, curiozitatea lui neslăbită pentru lume și gîndirea lui rămasă vie ; picioarele însă, zise Ilinca, nu-l mai țineau să se ducă el la Rîca (și ea spunea asta fără grijă că auzea și maică-sa care știa la cine se ducea el acolo, la Fica, sora primei lui neveste !).

— Lasă, tată, zise Niculae, o să-ți cumpăr un cal să mergi călare, ca Ion al lui Ilie Iacov...

Moromete îl înjură pe acest Iacov, cu calul lui și de unde l-o fi luînd, acumă cînd nimeni nu mai are dreptul să aibă un cal în bătătură.

— Asta e scofala pe care ați făcut-o voi ! mai zise el și-și plecă jos fruntea posomorît.

Părea neîmpăcat, totuși atent la ceilalți, cu o atenție dureroasă, parcă fără ieșire... Își dădea oare seama că nu se putea trăi cu un singur gînd ? Și că el acum, în plină bătrînețe, nu mai putea avea altul ?...

Nu se știe dacă le plăcea sau nu această străină, dar era sigur că ceva le plăcea foarte tare... Să fi fost faptul că fratele și fiul lor, cu cine, cu necine, se hotărîse în sfîrșit să intre și el în rîndul lumii, acum după ce ajunsese inginer, și să se însoare ? Poate că de aceea atenția le era îndreptată asupra ei și vorbeau numai cu ea, dar fără s-o jeneze cu întrebări nelalocul lor ? Pînă și pictura le era familiară, cum să nu, aveau și ei în sat pe unul Din Vasilescu, care lucra în lemn, i se luaseră iar astă-primă-vară de-acasă cu un camion o grămadă de figuri făcute de el și duse chiar în palatul regilor...

— Așa se laudă el mereu, acumă cine știe unde le-or fi dus, mai adăugă Ilinca sceptică, nevoind parcă să creadă că un prost ca ăla n-au mai avut alții de pe la București ce face și s-or fi rezumat la bîzdîgăniile lui...

— Domnule, zise deodată Moromete cu tărie, omul trebuie să vorbească cum îi e vorba și să se poarte cum îi e portul.

Ei, nu mai spune ! Asta de unde și pînă unde ? Cuvinte fără noimă, cum spun adesea bătrînii. Dar tăcură, să vadă ce vrea totuși să zică.

— Pe vremuri, zise Moromete, mi-aduc aminte, au venit aici în sat trei deputați, dar deputați, nu... Erau deputați, nu niște...

Și se uită la Niculae așa cum ne uităm la cineva cu care am avut și avem vechi răfuieli...

— În fine, zise el parcă promișînd că va veni el și momentul redeschiderii acestor răfuieli, acum avea altceva de spus, trebuia să aibă loc alegerile și au luat cuvîntul în fața noastră deputații ăștia... Stam cu Cocoșilă și-i ascultam : Frîrhați, țerani, începu primul, hieri cînd m-am înthors de la Pahris, stam de vorbă cu ministrul Fhranței și îi spun, domnule ministru, în România țheranul e factorul cel mai principal... În fine, așa vorbea ăsta... Bine ! Ia cuvîntul al doilea. Ȃsta era liberal, om de afaceri... Săteni, ne zice el, comerțul dumneavoastră cu cereale nu se îndeplinește în cele mai fericite condiții, noi, dacă venim la putere, o să vă umplem de caș... Bine ! Ia cuvîntul al treilea. Ȃsta, om serios și el, dar ce i-o fi trecut lui prin cap că n-au vorbit bine cei dinaintea lui, că nu ne-au vorbit pe limba noastră, să înțelegem și noi... Și îl vedem că iese în față și ne zice : Bă ! Trebuie să pui boii înaintea carului, nu caru înaintea boilor... Și cine se scoală de dimineață departe ajunge... Chestii de-astea... Hm ! La sfîrșit, după ce a terminat, îl auz pe Cocoșilă că-mi spune tare : „Moromete, ascultî, din toți care vorbiră, să știi că ăsta din urmă e ăi mai prost...” Și așa și crea !

Nimeni nu înțelese nimic, nici Niculae. Simina însă izbucni în râs :

— Îți spun mai tirziu, zise ea izbucnind din nou în râs, n-ai fost atent...

— N-am fost, zise Niculae, spune-mi acuma.

— Se referă la tine, care ai fi vrut ca eu să vin aici îmbrăcată țărănește și că din noi doi eu am avut dreptate, spuse Simina. Fiecare să-și poarte portul și să vorbească pe limba lui.

— N-am vrut să te îmbraci țărănește, zise Niculae supărat, dar nici să te împopoțonezi așa !

Dar ea rîse din nou de plăcere că bătrînul era așa cum și-l închipuise și mai ales că ținea cu ea, lucru la care nu sperase. Oamenii sînt cel mai adesea orbiți după odrasla lor și nedelicați cu ființa de care această odraslă urmează să se lege.

— Zi așa, tată, mă faci prost ? strigă Niculae înfuriat. Nici n-am venit bine acasă și te și dai la mine ! Va să zică eu semăn cu ăla care vă zice bă ! Dar cum vrei să vă zic : excelența-voastră ?... Domnule Moromete, binevoiți să ieșiți și dumneavoastră la cîmp, sau doriți să rămîneți acasă suferind puțin de durere de cap ?... Fiindcă acuma ruralul are medic în sat și mi-a povestit un doctor că a fost trezit într-o noapte din pat la ora trei. O fi crezut săracul că e ceva grav, s-a îmbrăcat și s-a dus acasă la ăla să vadă ce-o fi... Acolo bolnavul stătea întins cu capul pe căpătii cu aerul că a intrat în ceasul morții. Medicul îi ia tensiunea, îi ascultă inima, îi palpează ficatul, îl bagă mîna în mațe, nimic. „Ce e, nene, îi zice,

ce te doare ?“ Și ruralul îi răspunde așa, foarte demn : „Mă doare capul !“

Nu rîse însă nimeni, dar Simina îi aruncă o privire care parcă îi spunea : „Rîdem noi doi mai tîrziu, acum tu nu trebuie să mă împiedici să-ți cîștig rudele.“ Totuși, Alboaica făcu o mișcare pe spate din capul ei de poancă, semn la ea că gîndul care îi venise în minte îi lua pentru o clipă vederea și zise :

— Niculae, degeaba zici tu, așa mă durea pe mine de nu mai puteam și tot luam la piramidoane de-mi venea să vărs. Pînă a venit într-o zi una tînă, care e și-acuma, și zice, dar matale n-ai ceva la ochi ? Și așa erea...

— Ei, bravo ! zise Niculae.

— Eu aveam aici în dreapta înăuntru un ceas, zise Ilinca, arătîndu-și ficatul. Cînd îmi venea, uite așa bătea, oleu... Și tot așa, mi-a dat fata asta niște nasturi și mi-a trecut...

— Păcat, zise Niculae, aveai ceas pe gratis...

Vrură să rîdă, dar nu prea le venea. Parcă le intrase, de cînd aveau medic în sat, frica în oase.

— Altădată, continuă el, cînd te-ai înțepat în furca de fier n-ai luat nici-un nasture. Ți-ai luat laba în mînă și cînd ai apăsat în ea ți-a țîșnit pușoiul drept în nas...

— Nu zici că erea să mor ! strigă Ilinca.

— Daaa, ți-ieșiseră mațele...

Bătrînul asculta și privirea lui ardea de un foc lăuntric : Cum puteți flecări așa, cînd voi... cînd eu... cînd băiatu ăsta... I se descleșta de pe lemnul pridvorului, de

nerăbdare, cînd o mină, cînd alta... Niculae se prefăcea că nu vede nimic. Cu un surîs, totuși, el zise :

— Da' ia spune, Ilinco, cum mai merge gospodăria asta a voastră din sat ?

— Da' cine mai știe ? Ei știu, acolo...

Și-și flutură iar în aer o mină, cu ghearele desfăcute ca niște rășchitoare, adică treaba lor, parcă mai poate cineva să-i controleze...

— Da' tu nu te duci ?

— Mai mă duc și eu, cînd am timp...

— Cîte zile ai făcute ?

— Făcute nu știu, dar plecate de-acasă am și eu vreo patruzeci !

— E bine, zise Niculae.

— Cum bine, domnule ? sări Moromete protestînd cu un gest energic, ca și cînd ar fi întrerupt fără menajamente un orator care o luase razna. Cum bine ? Asta e la tine bine ?

— Sigur, e foarte bine, zise Niculae. Patruzeci de zile plecate de-acasă nu e puțin, cîtuși de puțin !

În momentul acela pe poartă intră foarte grijuliu cu ușa pe care o deschise și o închise, un om.

— A și aflat că ai venit, șopti Ilinca. Hai, îi sfătui ea pe Niculae și Simina, plecați, plimbați-vă pînă pun eu să fac de mîncare, or să vină și ceilalți și nu mai scăpați...

Niculae avu o ezitare : să rămînă sau nu, să dea ochii cu vechii liberali ? Se hotărî : nu ! Se uită la Simina și se ridică. Ea îl urmă și coborîră în curte pe partea cecalaltă a pridvorului, care da spre grădină.

— Formidabil, spuse ea, cum au aflat așa de repede ?
Ași fi vrut să-i cunosc.

— N-ai nici o grijă, cît o să stai aici o să ai zilnic ocazia, zise Niculae.

— Din cîte mi-ai spus tu, liberalii ăștia sînt mai tineri decît taică-tău.

— Da, ceva mai tineri...

— Tu probabil ești sătul de ei...

— Îi înțeleg prea bine, răspunse el confirmînd. I-am auzit ani în șir evocînd cu nostalgie vechiul parlament, ale cărui dezbateri le urmăreau din ziare... Și în timpul ăsta cei mai răi dintre ei puneau mîna pe sat. Sînt supărat pe ei...

Lîngă gardul care despărțea curtea de grădină un porc mare îi întîmpină cu rîtul în aer grohăind subțire, nemulțumit și plictisit. „Ei, parcă le spunea, unde vă duceți, și în general ce credeți că faceți ?”

II

— Ești obosită ? o întrebă Niculae.

— Nu, deloc.

— Facem o plimbare. Dacă o luăm prin fundul grădini și trecem pe lângă casa aia, a lui Geacă, ieșim în măgură și dăm de cimitir... Aici, cimitirul, dai mereu de el, fiindcă pe dealurile acelea sînt vii și pămînturi... Vezi, aici omul e mai liber, fiindcă cimitirul e mai aproape de vederea lui și îi aduce mereu aminte ce-l așteaptă... În timp ce în marile aglomerări el uită și crede că a învins această perspectivă... Cum s-o învingi ? Cine nu-și cunoaște condiția sau o uită e mai rob de ea, mai prizonier.

Simina însă nu părea să-l fi auzit, cu toate că mergea cuminte lângă el, fără să se uite la ceva. Se gîndea cumva la soarta bătrînilor liberali ? Niculae tăcu.

„În sfîrșit, iată că apare între noi diferența de vîrstă, gîndi el. Pentru înfiia oară nu e atentă la spusele mele, nu înțelege...”

— Pe mägura asta i-a ieşit înainte într-o noapte, unei muieri, o stafie, reluă el întru tîrziu, cînd ieşiră din curtea lui Geacă. Uite, pe-aici. Povestea mama. S-a sculat femeia ca de obicei, simbăta noaptea, să se ducă la cimitir şi să-şi jelească morţii... Şi-a luat cuşniţa cu colaci şi a ieşit pe uliţă, şi dadă Radă ici, cutărită Aristiţo dincoace... De, muierile cu care se ducea ea de obicei. Dar, nimic, nu răspundea nimeni. M-am sculat tîrziu, şi-a zis ea, or fi plecat fără mine... Şi a luat-o spre cimitir singură. Satul, tipenie. Intuneric mare. Mägura, pustie. Şi cum urca ea aşa, deodată vede o stafie înaltă cît un salcîm, venind spre ea, cu braţe albe, ridicate spre cer. Femeia s-a lăsat pe vine, a pus cuşniţa jos şi s-a făcut ghem. Stafia s-a apropiat, vil, vil, a trecut peste ea şi a pierit... Tîrziu şi-a adus muieroa aminte să se închine... Şi-a făcut o biată cruce, s-a ridicat cum a putut şi s-a întors acasă. Mergea, dar nu mai avea glas... Trei luni a umblat aşa mută şi cu degetele cu care îşi făcuse cruce încheştate... Nu se sculase prea tîrziu, să se ducă la cimitir, cum crezuse ea, ci prea devreme, să fi fost miezul nopţii... Şi de-aia... Dar mama zice că n-a avut pe Dumnezeu în cugetul ei, să se închine şi să piară stafia înainte să treacă peste ea...

— Asta e chiar adevărat ? zise Simina.

— Bineînţeles ! Mută am văzut-o şi eu, pe urmă ea a povestit la biserică ce i s-a întîmplat, cînd i s-a întors glasul.

— Deci stafiile astea au culoarea albă ? se interesă ea. Aşa ai zis : cu braţe albe..?

— De ce întrebi ?

— Fiindcă albul e culoarea îngerilor. În orice caz culoarea celor care ne fac rău trebuie să fie neagră.

— Nu, stafiile sînt albe, zise Niculae. Adică albicioase așa cum e ceața, nu chiar albe ca pînza.

Între timp străbătuseră măgura și puțin mai la dreapta dădură în poarta cimitirului. Ea avu o expresie intensă de încîntare, văzînd atîtea flori care acopereau din toate părțile crucile... Erau mai toate din lemn, înnegrite de ploi, dar și proaspete, albe... Ea îi spuse deschizînd poarta :

— Hai să intrăm !

Dar și iarba era mare și cireșii de pe margine și pâlăriile de floarea-soarelui, cu tipsia aplicată spre pămînt, ca și cînd ar fi vegheat, păzite de lumina soarelui, somnul celor dinăuntru, păreau înăbușite de melancolie.

— Cimitirele din oraș mă sperie, zise ea, aici e așa de frumos...

— De ce ?

— Cavourile, sculpturile... Sînt înspăimîntătoare. Nici nu știu ce rost au... Aici e ca într-o grădină și măcar în fața morții oamenii redevin modești... Iarbă înaltă, flori și nimic altceva... Îmi pare rău că n-o să mă îngroape nimeni cu o cruce așa mică la cap, ca o jucărie de copil...

— Asta e, zise Niculae. Vezi drumul ăla din spatele cimitirului, cu salcîmi mari ? Aici e capătul viilor. Hai să ieșim, trebuie să fie ca pe vremea cînd eram eu mic o scîndură scoasă.

Era. Se vedeau viile, pe o întindere fără margini, coborînd întîi într-o vîlcea, apoi urcînd puțin și pierzîndu-se la orizont.

— Pe-aici stăteam noi cu fetele și le ridicam fusta, zise Niculae. Unele țipau, dar asta numai cînd eram strînși mai mulți la un loc... Cînd era numai unul cu una, nu zicea nimic...

— Cîți ani aveai ?

— Șapte ? ! zise Niculae. Mi-aduc aminte de una care mi-a spus că ea ar vrea, dar că îi e frică să nu rămînă borțoasă...

Simina rîse.

— Frumoase sînt viile, zise ea.

— Vino să-ți arăt ceva, îi spuse Niculae luînd-o de braț.

O duse prin vîi spre începutul vîlcelei, la punctul de unde pe sub ierburile înalte, și de sub drum țîșnea un pîrîu cu apa limpede.

— N-am știut niciodată unde ajunge vîlceaua asta. Uită-te de-a lungul ei. Se duce încolo. Am mers odată pe ea și nu se mai sfîrșea, m-am întors îndărăt. Unii spuneau că duce în pădurea Cotigeană, e încoace, dar n-am fost niciodată în ea, cu toate că în familia noastră numele ei revenea des. Am fost, mă duc sau vin din pădurea Cotigeană... A fost prins acolo, l-au bătut sau i s-au furat caii... E zăpadă mare în pădurea Cotigeană, urlă lupii... a violat-o în pădurea Cotigeană... S-au pitit, nimeni nu mai dă de ei prin văile ei... Bun lemn găsești în pădurea Cotigeană, faci uși frumoase din ele, numai să nu te prindă pădurarul... Ei, vîlceaua asta care e și ea cam întortocheată și dealurile din jurul ei au tot felul de cotituri și dîmburi, mi-aduce mie mereu în minte pădurea în care n-am fost niciodată... În vacanțe veneam aici și mă uitam de-a lungul ei... Stam ceasuri întregi, singur... Mi se părea

că dacă ași trăi aici venind în fiecare zi, moartea mea ar fi ca un somn plin de vise în timp ce sufletul ar ieși vesel din mine și ar lua-o de-a lungul văii și s-ar duce în sfârșit să vadă unde e pădurea Cotigoeaia... Aici citeam întins pe burtă pe iarbă în timp ce firul ăsta de apă lat de numai câțiva pași, dar adânc și foarte iute, înăbușit aproape de iarba roșie a șerpilor, îl auzeam cum curge șipotind mereu... E al doilea loc afară de lotul mamei, unde mă duceam cu caii și despre care ți-am povestit, care pune în amintirea mea, în cumpănă, vechea noastră viață cu cea pe care o ducem în prezent. Dacă ași fi avut bani, ași fi cumpărat acest loc pe care stau acum și mi-ași fi făcut o casă cu fereastra încoace... Știi, continuă Niculae după o tăcere pe care Simina n-o tulbură cu nimic, în *Biblie* în *Noul Testament* e o scenă bizară pe care, ori de câte ori ai reciti-o, înțelesul îți scapă. E vorba de schimbarea la față a lui Cristos, undeva sus pe un munte, într-un loc ales de el și unde își schimbă înfățișarea, uimindu-i pe ucenici. Și, Petru, văzîndu-l astfel, deodată deraiază: „Doamne, zice, să facem aici trei colibe. Una pentru tine, una pentru Moise și una pentru Ilie...” Ce-o fi fost în capul lui? Adică de ce să facă acolo colibele acelea? Se zăpăcise! Asta e clar, dar nu cumva în mintea lui locul și nu spiritul lui Cristos dețineau puterea metamorfozei? Și nu cumva vroia să nu se uite, să nu se piardă acel loc? Gîndire simplă, dar care nu e atît de lipsită de adevăr... Anumite locuri ne fură sufletul, printr-un miracol care se petrece în noi numai acolo unde ne simțim mai presus de fericirea obișnuită...

Simina zîmbea. Se uita înainte cu o ironie în priviri.

— Să-știi, zise cu o voce fermă, nu e o iluzie a ta ceea ce spui... Într-adevăr, vilceaua asta îmi pare și mie misterioasă... Dar ia spune-mi, nu vrei acuma s-o luăm de-a lungul ei și să vedem unde duce ?

— În pădurea Cotigoeaia, știi, zise Niculae, dar nu vreau să văd nici cum, nici pe unde...

— Nici pădurea ?

— Nu. Las-o să stea acolo...

Ea se domoli din agitația pe care reușise să și-o stăpînească, îl apucă de braț și se lipi tăcută de el. Se așezară jos pe iarbă.

— Te uiți la fîntina aia ? zise Niculae, urmărindu-i privirea, care se oprise de partea cealaltă a dimbului, peste care trecea șoseaua și unde într-adevăr se vedea ceva, urmele unei fîntîni, fiindcă lumînarea, jgheabul și cumpăna lipseau.

De jur-împrejur crescuseră ierburi, cucută verde, dintr-un strat gros de troscot care acoperea des pămîntul.

— Acolo s-a înecat o fată, continuă Niculae. Oamenii pedepsesc parcă fîntînile care au atras în adîncul lor pe unul de-al lor și nu mai iau apă din ele, ani în șir... Nu știu de ce... Asta, de cînd eram eu elev, e părăsită, cu toate că avea o apă dulce...

Se ridicară și se duseră acolo. Nu se mai vedea nimic înăuntru ; o gaură de întuneric. Simina părea preocupată, dar era greu de spus la care din lucrurile pe care le văzuse sau le auzise azi de la el se gîndea : la primirea care i se făcuse, la cimitir, la istoria cu stafia, sau la visul priete-

nului ei de a fi avut o casă într-un loc, pentru el, plin de vrajă.

— Să știi, zise ea deodată, cu gravitate, că dorința ta de a-ți face o casă acolo de unde țîșnește pîriul se poate realiza... nu e o iluzie. Îmi place și mie...

— Ce drăguță ești tu ! zise el. Să știi că o să mă interesez, e la marginea satului, nu vād acum, dacă punem mîna de la mîna, de ce nū s-ar putea... Cu toate că să ridică un obstacol.

— Care ?

— Cimitirul. Se zice că iarna, în timpul nopților lungi, îți bate dracul la ușă și îți intră în casă. Vine din cimitir... Cîrstache ăla de care ți-am povestit s-a însurat pe-aici, uite acolo în casa aia. Și cică într-o seară, după ce a adormit, s-a pomenit pe la miezul nopții cu unul cu cornițe pe pieptul lui și îl apăsa : „deschide gura, îi zicea, să-ți scuip în gură să faci copii urîți ca mine“.

Simina rîse în hohote.

— Rîzi tu, dar fapt e că s-a despărțit Cîrstache de muierea care avea casa asta și s-a întors la tat-său, e vecin cu noi. S-a însurat cu alta...

— Vreau să-l cunosc și eu, zise Simina, dar cu cufăr cu tot...

— Nu știi dacă mai are cufărul, se îndoi Niculae.

III

Astfel o plimbă el prin tot satul și prin toate împrejurimile timp de cinci zile și îi făcu cunoștință cu oamenii despre care îi povestise. Pe urmă el plecă.

Înainte să se împlinească o săptămână primi două scrisori, una de la ea și una de la Ilinca. „Liberalii tăi, îi scria ea, ai avut dreptate, nu e zi să nu vină pe la taică-tău și să mă ia și pe mine martoră, dar și cu drept de judecător, a discuțiilor pe care le duc și care mi se par pasionante... E unul Cocoșilă care te înjură pe-o chestie cu un topor, că ți-ar fi dat adică odată o astfel de unealtă și tu ai pierdut-o, în orice caz nu i-ai mai dat-o îndărăt. Am crezut că e glumă, pe urmă mi-am dat seama că nu glumește deloc. «Nu mai ești zdravăn la minte, mă ?» i-a spus taică-tău când l-a auzit repetind a nu știu cîta oară aceeași istorie. «De ce, mă prostule ?» i-a zis ăla. «Cînd i-ai dat tu băiatului meu un topor ?» «Păi, era în anul cînd căzură averescanii și veniră țărăniștii.» «Cînd asta ?» «Prin 1930.» «Păi pe vremea aia băiatul meu se

pișa în țărână, nu puteai tu să-i dai lui un topor ! O să trăiești mult, mă, dar o să-ți pierzi și puțină minte pe care o mai ai. De auzit, văd că auzi, dar de mirosit mai miroși ?» «Nu, zice, demult, pot să mănînc și c...t și tot nu simt nimic.» La început m-a șocat limbajul lor, mai ales al acestui Cocoșilă, așa vorbește el cînd vrea să arate că unul dintre interlocutori minte cu bună-știință (și în general cam așa crede despre toți) le răspunde prompt : mănînci c...t ! Am observat la tatăl tău o iritare abia reținută împotriva lui, și Ilinca mi-a povestit că au fost prieteni buni pe vremuri și că odată, într-o vară, nimeni nu știe din ce s-au luat și s-a stricat prietenia. «Și dumneata ce faci acolo ?» m-a întrebat într-o zi Cocoșilă. Și tatăl tău nu m-a lăsat să-i răspund. «Nu te duce pe tine creierul din cap, i-a spus el, să înțelegi ce face ea acolo.» Ceilalți patru însă țin foarte tare la tatăl tău, și Cîrstache... Am citit la un moment dat în privirile lor ceva zguduitoare. Se uitau la prietenul lor mai bătrîn cu o tristețe tăcută și grea, că îl văd cum la puterea minții lui nu mai răspunde puterea trupului. Ziceau că veniseră să-l ia *devalé*, era duminică, și atunci a sărit maică-ta, foarte rea și arțăgoasă, că unde să-l ia ? Și tatăl tău a ascultat aceste cuvinte fără să tresară, dar și fără să le infirme, și pe urmă și-a plecat fruntea... Da, așa era, cîmpul vieții lui se îngustase pentru el... Și atunci i-am văzut pe ceilalți cum îl privesc... Foarte curios, ideile lor, în discuții, îmi sînt foarte familiare. Parcă te-aud pe tine vorbind. Cu deosebirea că ei sînt mai radicali, lucru pe care îl înțeleg. În lumea noastră ei mai au puțin de trăit. Am fost pe la ei pe-acasă și le-am văzut curțile, mari, cu grajduri și

pătuluri, simboluri fără sens, pustii de vite și de unelte cum sînt... Am început să lucrez. Dar mi-e dor de tine. De ce n-ai venit sîmbătă și să fi plecat îndărăt duminică seara ?”

„Într-adevăr, gîndi Niculae surprins, nu mi-a trecut prin cap acest lucru. Cît o să stea acolo, așa trebuie să fac”, și deschise scrisoarea soră-sii. „Niculae, îi scria Ilinca, vino sîmbătă și vezi ce e cu fata asta. Ori ia-o de aici, ori vezi ce faci, că lucrează de dimineață de la răsătritul soarelui, pînă se întunerește, și nu mănîncă nimic. Nu-i place mîncarea, se poate, dar îi fac pui fripți, care orișice-ai zice, poți să-i mănînci cu oase cu tot, așa de buni sînt, că sînt mici și am și ouă proaspete și brînză... Ce să nu-i placă ? «Maică, mai lasă jos treaba și te mai odihnește !» îi spune și mama, dar crezi că aude ?... Și încă ceva... A auzit mama Marioarei cu cine ai venit și a trecut sāraca pe-aici, să vadă și ea cu ochii ei că lumea nu vorbește degeaba. Mi-a fost milă de ea și am luat-o deoparte și i-am spus că între tine și Simina nu e nimic, să-și vadă de treabă, dacă o fi ca Niculae să se însoare vreodată, pe Marioara o ia. Tu să nu te superi de vorbele mele, fiindcă ai făcut greșeala de-ai trimis-o pe Marioara acum cîteva săptămîni cu Iliuța pe la noi. A venit și era și ea fericită, de, că ai trimis-o tu cu gura ta. Altădată să nu mai faci, că iese încurcătură. Ia pe cine îți place sau iubește pe cine crezi, nu mă amestic, dar e lume care vorbește și trebuie să ții seama.”

„Are dreptate, gîndi Niculae, dar ce puteam să fac ? De unde să-mi închipui ce-avea să se întîmple, cînd eu

hotărîsem o dată clar că pentru moment pe Simina n-o iau cu mine la țară ?“

Și cîteva zile, pînă se făcu sîmbătă, se gîndi la această greșeală ireparabilă față de Marioara mai mult decît la ceea ce îi scrisese Ilinca despre Simina. Într-adevăr, nici un gest pe care îl facem nu e nevinovat, chiar dusul la ea, o dată pe lună, înseamnă ceva. E copilul, care îl lega de ea astfel. Numai măritișul ei sau însurătoarea lui ar limpezi pentru cei dinafară viitorul relațiilor dintre ei doi. În privința asta e totuși mai bine că lucrurile au luat această întorsătură, deși ea a fost pe nedrept lovită. Uneori însă, pînă nu sîntem loviți, nu înțelegem bine care e partea care ni se cuvine nouă pe această lume...

IV

— De ce nu măninci ? Se plînge soră-mea de tine că nu-ți place mîncarea. E adevărat ?

Ea începu să rîdă, foarte veselă.

— Nu pot să mănînc, Niculae, îi spuse, acumă îmi torc firul, sînt așa de fericită...

— Văd, arăți schimbată, dar ai cam slăbit... Dar nu-ți stă rău...

O ținea în brațe, întinși amîndoi pe iarbă, sub un copac din mijlocul viei care le mai rămăsese Moromeților, și de unde se vedea, ca de la o înălțime mult mai mare decît cea adevărată, în stînga cimitirul ferit parcă de invazia întinderilor nesfîrșite ale cîmpiei de salcîmi înalți și stufoși, în dreapta măgura și în fund satul care dormea sub lumina blîndă a soarelui de august. Venise de la gară acum cîteva ceasuri, luaseră amîndoi masa, cînd Simina mîncase totuși flămîndă ca un lup, spre uimirea tuturor, apoi ieșiseră la plimbare la vie și urcaseră dealul domol pînă dăduseră de acel copac.

— Și pe urmă, nu crezi că firul ăsta îl torci prea repede ? reluă Niculae.

— Nu, fiindcă pe urmă, în toamnă, s-ar putea să nu mai am lumină bună... Să înceapă ploile... N-ai nici o grijă, soră-ta exagerează, ca orice rudă la care vii... Ce poate și ea să-ți ofere ? Mincare ! Și dacă n-o măninci toată, i se pare că n-ai mâncat deloc.

— Formidabil ce-ai putut picta în zece zile, spuse el.

— Pentru că mi-am ales spuma subiectelor care m-au pasionat dinainte de-a veni aici și care când am venit am rămas înmărmurită că le-am găsit așa cum le-am dorit, și oamenii, și casele lor, și peisajele, și mai ales lumina... De dimineața și pînă seara lucrez parcă orbită... Ai avut tu dreptate, e aproape ca la mare... Îți recunoști lumea, apusurile tale de soare ?...

Niculae se ridică în capul oaselor.

— Da și nu, zise el cu blindețe, așa sînt, dar nu le recunosc...

— Știu eu, lipsește căruța și familia, am să fac toate astea din imaginație, la București...

— Nu mi-ar plăcea, zise Niculae, asta a fost demult, acest demult nu se poate reda... Și dacă l-ai reda, cum s-ar putea înțelege că e demult ?

— Ai dreptate, am să mă gîndesc la asta...

— Dar într-adevăr, reluă Niculae, ce-ai pictat tu înainte nu se poate compara cu ce mi-ai arătat azi, îmi place foarte mult, adăugă el cu o emoție în glas. Nu-ți vine să-ți mai iai ochii de la un tablou de-al tău de-acuma.

— Nu-i așa, Niculae ? Nici nu știi ce bine îmi pare că ceea ce am simțit eu, cînd ne-am întors la București și am

început să pictez, arată și pentru tine acuma marea schimbare.

— Un lucru explică-mi. Tablourile tale de-aici au dimensiunile mai reduse decât cele pe care ți le știu eu.

— N-aș putea să-ți spun de ce, zise ea, cu toate că unii zic că cu cât un tablou e mai mic, cu atât e mai greu de pictat. Totuși, mie mi-e mai ușor. Și poate mai e altceva. Un tablou mare e bun în muzeu, într-o casă înăbușă odaia. Ori eu vreau să pictez pentru oameni, nu pentru muzee!

— Sînt foarte frumoase tablourile tale, Simina, zise Niculae cu o bruscă și intensă melancolie. Nu mă pricep să-ți spun de ce, dar culorile tale sînt o încîntare, parcă nici n-ai fi știut pînă acum să le folosești... Îmi dau și eu seama, pictura nu e asemănarea cu lucrurile, ci cu culorile lor, culoare așa cum mi-ai și zis *văzută* de tine. Acum înțeleg.

Ea tăcea pe gînduri, dar și oprită de năvala simțirii să vorbească. Văzuți de un străin s-ar fi zis că și-au spus unul altuia lucruri dureroase.

— De ce ești trist ? zise ea în cele din urmă.

— Nu știu. Ași vrea să stau cu tine, să nu mai plec, dar am grădina, și pe urmă poate că te-ași stingheri...

— De ce vrei să stai cu mine ?

— N-ași putea să-ți spun de ce. O să-mi dau seama mai târziu și atunci o să-ți spun... Ah, gura ta e iar dulce-amară, exclamă el după ce o sărută și o lăasă întinsă și pierdută, pe stratul verde de iarbă de sub copac. Mai ți-aduci aminte ? În acele clipe, cînd noi ne iubeam, un om omora alături alt om...

— Nu-ți fie teamă, șopti ea, ia-mă în brațe aici în vie,
la lumina zilei... La lumina asta nu se fac crime... La lu-
mina asta poți doar să mori de dorul cuiva...

Intr-adevăr, părea că-și dă duhul, și cînd Niculae o luă
în brațe, simți că nu numai răsuflarea, dar și fruntea și
corpul ei ardeau ca focul... Sărutarea ei era mistuitoare...

V

În primele zece zile Simina dormi în odaie, dar într-o seară îi spuse lui Moromete :

— Bunicule, mă lași și pe mine să dorm în pridvor ?

— De ce să nu te las ? zise Moromete. E loc pentru zece inși, nu numai pentru mine.

— Să nu te mănînce gîngăniile, zise Ilinca. Nu te lua după el, care are pielea groasă. Și pe mine și pe bărbatul meu ne mușcă... Nu că ar fi pureci, dar mai vin țîntarii...

— Da, dar e așa de frumos afară, zise Simina. De-aici de la margine, se vede cerul cu stele... Uite aici am să dorm !

Tocmai la celălalt capăt, tot la margine, era căpătiul lui Moromete. Încă din primele minute de cînd o văzuse, bătrînul începuse să țină la ea cu acea intuiție fără greș a părinților care ghicesc că fata pe care fiul lor le-a adus-o s-o vadă nu e numai ființa care le va face să nu se stingă neamul, dar îl face pe băiat să fie fericit peste

ceea ce le e dat în mod obișnuit oamenilor... Dacă o să fie bine sau rău, cine poate să știe ? Dar nu poți să-l judeci nici pe copil, nici pe ea, nu poți decît să taci și să înțelegi că pentru a te lua cu cineva pentru tot restul vieții nu e atît de greu, ci mai greu e că acest luat să nu devină o povară de care să nu te mai poți lepăda niciodată și care să te apese cu anii ca o piatră de moară de care să nu scapi decît în moarte... Ori, Niculae arăta parcă mai liber în viața lui, alături de această fată, decît arăta înainte, cînd era singur... Și sînt băieți care le citești pe față, alături de fata pe care și-au ales-o sau au fost aleși de ea, că toată bărbăția și libertatea lor se află în mîna ei, proștii, și nici măcar nu-și mai dau seama de ceea ce li se întîmplă și nici nu-și vor da vreodată...

Bătrînul stătea întins cu fața în sus pe pridvor și asculta ore întregi respirația ușoară a tinerei femei care dormea dusă, după truda ei ciudată din timpul zilei... De cînd se mutase ea din casă, bătrînului nu-i mai venea somnul decît tîrziu, cînd se revărsau zorile, dar nu se gîndea nici o clipă să-i spună, dimpotrivă, se temea să nu-i vină într-o zi să se întoarcă îndărăt, speriată de țințarii care într-adevăr o pișcau de etichetele picioarelor, de i se umpluse pielea de pete roșii... Încetul cu încetul, aceste nopți începuseră să se umple pentru el de amintiri care îl țineau într-o încordare asemănătoare cu revenirea puterilor, mîna i se strîngea și făcea să trosnească ușor lemnul marginii pridvorului... Se scula în capul oaselor, se dădea jos, cobora scările și o lua spre grădină, fără să se mai folosească de ciomag... Așa era, nu era nici o îndoială,

puterile i se întorceau... „Ce-ar fi ? se întreabă el într-o seară. O iau pe-aici pe măgură, ies prin Pământuri, și de-acolo pînă la Rîca ce mai e ? O vale și intri în sat... Și nu mai plec de-acolo... Să vie pe urmă asta bătrînă după mine... Îi rup spinarea cu un ciomag... Așa am să fac, mă culc îmbrăcat și pe la miezul nopții plec... Dacă o să ostenesc și o să văd eu că nu mai pot, ei și ? Mă odihnesc, și pe urmă plec mai departe... Sau, și mai bine, dimineața, cînd se duce fata asta prin Pământuri, să merg și eu cu ea, să-i povestesc că nu mai pot trăi cu... și să...” Nu, nu era bine. Bătrîna, cu ochii ei înverziți de răutate, ar fi putut ghici ce-are el de gînd și să-l oprească, cum se mai întîmplase... Putea, era mai tînără cu zece ani, minca-o-ar pămîntul, și avea toate puterile în ea, cu toate că născuse de cinci ori și nu fusese zi de la Dumnezeu, afară de duminică, în care să nu-i fi mers de dimineața pînă seara picioarele prin bătătură... Ar fi în stare cine știe ce să-i facă... Oricum, trebuie să-i povestească acestei fete, să se sfătuiască și cu ea... Să-i spună pe urmă ea lui Niculae, cum o ști, și Niculae...

Dar cum să-i povestești ? Asta îți stă bine cînd ești tînăr sau cînd ești în complete puteri chiar dacă ai șaizeci de ani... ca acum zece, unsprezece ani, cînd a fost părăsit bolnav în casă și lăsat să moară... Norocul lui a fost că boala i-a trecut repede și a putut pe urmă, prefăcîndu-se că e pe moarte, să sară din pat la ea și cu ciomagul în mînă s-o fugărească pe după casă și prin toată curtea... Că era ea smintită și nu putea să-l ierte că a

vrut să-și aducă pe cei trei băieți, fugiți, înapoi acasă ? Cînd ? Înainte de război !...

...Cerul parcă se răsturna, cu stele cu tot, într-o parte. Tinăra femeie dormea nemișcată. Somnul ei nu era lung, se scula devreme, dar era de plumb... Bătrînul stătea întins cu tot trupul încordat, cu privirea întoarsă spre cer și cu gîndul la ea, care stătea departe, despărțită de el, acolo în Rîca ei, în care făcuse copii cu altul, care murise, copiii se făcuseră mari, trăise o viață, și ea tot mai sperase să fie al ei. Speranța ei se împlinise. „Mîine noapte mă duc la ea, gîndea bătrînul de fiecare dată cînd găina, apărînd pe cer și anunțînd zorile, simțea cum pacea și somnul se lasă asupra lui potolindu-i încetul cu încetul gîndurile și dorul de ducă.

Curînd începu să mcargă mai bine și ziua și fără ciomag, spre uimirea Ilinchii și a bătrînei, care nu mai avură ce să mai spună cînd el le zise că vrea să se ducă cu fata și să se uite și el cum lucrează ea cu culorile. Acasă Simina spunea că bunicul se ținuse foarte bine. Bătrînul se așeza pe iarbă și îi povestea tot felul de istorii, cele mai multe despre Niculae, care • făceau nu'o dată pe Simina să izbucnească în hohote... Că era mic și îl strigau din grădină : „Măi Niculae, cu cine te însori tu, mă ?“ „Cu ale iapă“, răspundea el din iarbă de unde nu i se vedea decît moțul. *Ale iapă* erau cele două fete ale vecinului, pe care îl chema Ilie Iapă. Alții îi spuneau armăsarul. Sau că altă dată, pe miriște... sau că la școală...

— Ți-a povestit ceva de una de la Rîca ? o întrebă Ilinca lă'un moment dat pe Simina.

— Nu, răspunse Simina.

Bătrîna nu era acasă, și Ilinca îi povesti ca, nu fără mîndrie, cum trăise tatăl ei, la șaizeci de ani, mai rău ca un flăcău, marca lui dragoste cu sora primei lui neveste, femeie subțirică și tînără, cu dinții mai albi și mai frumoși ca ai unei fete, cu toate că avea și ea acum peste cincizeci de ani...

— Mama a fost de vină, încheie ea, a crezut că el nu mai era decît un moșneag. E drept că arăta, dar o făcuse expro, își lăsase barba nerasă și avea așa, un glas miorlăit, de, ca unul care nu mai poate... Și mama și-a dat arama pe față. Avea și ea într-un fel dreptate. Prea a ținut-o o viață întreagă spaima de ăia ai lui, trei, făcuți cu prima nevestă, și nu i-a trecut și ei casa, s-o scape de frică să nu rămînă pe drumuri. Tata se înfură : însemna că ea se gîndea că el ar putea să moară, om în putere. Dar se înfură degeaba. Omul moare și cînd nu se-așteaptă, nu numai cînd crede el că e cazul... Dacă e s-o iai așa, el nu crede niciodată...

VI

— Acuma pot să-ți explic de ce ți s-a părut data trecută că sînt trist și eu ți-am, răspuns că ași vrea să stau cu tine, îi spuse Niculae apoi Siminei, în duminica următoare, cînd se revăzură. Lucrezi prea mult. Și nu măninci bine decît cu mine.

— Asta e adevărat, strigă ea parcă în culmea unui entuziasm bizar, aproape infantil, în timp ce ridica în mînă un picior de pasăre, din care mușcase demonstrativ și privirea îi era în mod ipocrit, în timp ce mesteca, acoperită de pleoape.

Seamă că nu atribuia nici o valoare acelei tristeți a lui protectoare. Ideea de a-l avea cu ea în fiecare zi nu-i era pe plac, dar nu putea să i-o spună pe față. Dar era adevărat că ea mînca foarte flămîndă și era cert că numai în prezența lui o apuca această foame salvatoare. Stăteau singuri în odaie, Ilinca le pusese masa și plecase.

— Azi, zise ea, mergi cu mine să-mi povestești și tu, în timp cît eu am să pictez, despre stejarul din Pămînturi,

unde taică-tău a cunoscut-o pe prima lui nevastă. De la Ilinca știu, voi toți povestiți formidabil, dar numai tu poți povesti oricînd, în timp ce ea numai cînd are chef. Mi-a spus că a făcut o nuntă care a mirat pe toată lumea, nu toamna, cum e obiceiul, ci de Sîmpetru, și a băgat mireasa în griu. Asta e ceva, așa, fantastic, ca un basm. Asta ași vrea să pictez negreșit. Mireasa cică era moartă după el, nu era ea prea frumoasă, dar îi plăcuse lui. Pe vremea aceea i se spunea Mutul. Nu vorbea. Nu bea țuică. La nunta lui cică a ținut o ceașcă în mînă cîteva ceasuri și fiindcă l-au luat muierile la rost, a dat-o peste cap ; dar s-a strîmbat de scîrbă : „Cum puteți, cică ar fi zis, să beți o porcărie ca asta ?” „Ei taci, au strigat muierile, ai vorbit, părințele ? Nu mai spune ? !”

— E adevărat, zise Niculae. Așa mut cum era, i-a făcut trei copii unul după altul și a băgat-o în mormînt. Se spune că ea ar fi știut înainte să se mărite că o să moară... Soră-sa mai mică a povestit... Istoria cu cocorii...!

— N-ai aflat de ce a murit de fapt ?

— Hemoragie la naștere, cu al treilea, care avea un cap cît dovleacul. Frati-meu Achim... Dar cică hemoragia asta i-a început la cîteva săptămîni după naștere, nu imediat. Ceva foarte ciudat, numai ei doi știu ce-o fi fost...

— Cum să pictez eu, spuse ea parcă hămesită de dorință, tablouri din care să se înțeleagă toate astea ?

— Foarte simplu, zise el, caută prin vecini o fată frumoasă și pune-o să facă și ea ce ți-a povestit soră-mea cu cocorii. Dealtfel ele cunosc și astăzi vraja asta.

— O fi adevărat ? exclamă ea naivă.

— Bineînțeles, zise el fără ezitare. Asta nu înseamnă că oricărei fete îi și reușește, trebuie să aibă inimă de vrăjitoare. De ce crezi că a putut tata să ia una urită, cum era prima lui nevastă ! ? L-a vrăjit !

Ei i se urcase sîngele în obraji, îi sticleau ochii. Lăsă masa la o parte.

— Nu, zise el hotărît, mănîncă întîi și pe urmă mergem să căutăm o vrăjitoare de optsprezece ani. Cu condiția asta !

— Niculae, dar nu mai pot, te rog...

— Nu, zise el.

Și o tăcere se așternu între ei. Dar ea tot nu se mai putu atinge de nimic de pe masă și se uita într-o parte cu o vizibilă și bruscă deprimare așternută pe trăsături. Niculae se îngrijoră :

— Ce e cu tine ? Ce ai ?

Ea se uită la el în sus cu acea credință oarbă în priviri care învinge orice și pe care n-o au decît cei care lasă ca iubirea lor pentru celălalt să se reverse fără obstacol și îi șopti :

— E o vreme atît de frumoasă, ajută-mă să pictez ! Am mîncat, nu mai mi-e foame ! Îți promit că peste două ceasuri o să mănînc din nou, uite, luăm ceva cu noi, și dacă te mint, să-mi faci ce vrei !

— Ce-ași putea să-ți fac ! exclamă el, și cedă. Bine, îi spuse, hai să mergem.

— Mergem întîi în Pămînturi, zise ea, să văd locul unde a fost bătrînul stejar. Cică e în jur și acum o poiană foarte frumoasă. Pe urmă, în chestia cu cocorii, mă descurc cu Ilinca... Știi, continuă Simina pe drum, Tolstoi l-a

Întrebat odată pe Repin, care pictase cam rece o ceremonie religioasă în care dominau prapurii și icoanele, sînt bune sau sînt rele aceste ceremonii ? Pe mine nu mă interesează, i-a răspuns pictorul, dacă sînt bune sau sînt rele, eu pictez ce există. Părerea mea, continuă Simina, e că nici întrebarea, nici răspunsul nu sînt acceptabile pentru un artist. Întîi că mă interesează în artă binele și răul, în ceea ce există, al doilea nu asta e întrebarea care să mi se pună, ci dacă din ceea ce e bine sau rău pe pămînt am reușit să fac ceva frumos. În ce mă privește, pentru a nu-mi lua pe umeri sarcini care să mă strivească, caut să nu atac problema frontal, ci indirect... E mai profitabil pentru mine ! Îmi caut adică subiecte frumoase, ca să reușesc să răspund la prima întrebare pe care privitorul mi-o poate pune : E frumos sau urît ceea ce ai văzut dumneata ? Ori toată această lume pe care tu mi-ai descoperit-o, în care stafia aceea care îi apare unei femei din măgură aflată sub domnia nopții și a demonilor ei, e la locul ei, e pentru mine în primul rînd frumoasă, ca orice civilizație care și-a creat de-a lungul secolelor valorile și miturile ei în cîntece, obiceiuri, rituri sau vrăjitorii... Și cînd eu pictez un tablou care în subiectul lui e bizar (o femeie în curte, spălînd picioarele unor băieți și fete, în timp ce din casă se văd aurînd geamurile luminări apînse), privitorul trebuie să exclame înainte chiar de a i se explica despre ce e vorba : ce frumos ! Și să devină pentru el o pasiune să descifreze pe urmă sensul. Această lume, cine știe, va supraviețui ea oare presiunii timpului nostru ? Și ce mitologie o va înlocui ? Fiindcă pentru moment lumea noastră e prea utilitaristă, și pe drept cuvînt, cît timp

omul mai suferă încă de foame și de frig, iar copiii mor înainte de a deschide bine ochii asupra lumii... Aici într-adevăr sarcina artistului se oprește : el nu poate picta viitorul încercînd să facă frumoasă o lume care încă și-l caută, acest viitor. De aceea majoritatea artiștilor, mai ales scriitorii au descris cu mai mare succes lumile deja formate, chiar dacă primitive... La noi, Eminescu, Creangă, Sadoveanu sînt astfel de mari artiști, atinși de tremurarea magică a unei lumi ale cărei vestigii le-au incendiat inspirația... Așa sînt eu acum... Și trebuie să mă înțelegi, iubitul meu, nu să mă bruftuluiești...

— Asta e ceva colosal ! exclamă el indignat. Cine te-a bruftuluit ?

— Tu, îl acuză ea.

— Ți-arăt eu ție !... Mai bine spune-mi cum răspunzi tu la întrebarea de ce ceea ce vezi tu urît pe pămînt nu pictezi.

— M-ai înțeles greșit, răspunse ea. În primul rînd toată această lume care prin tine mă pasionează atît de tare, judecată la rece, și după datele pe care le dețin eu, a fost o lume a sărăciei, chiar a mizeriei. Viața ta, chiar, nu e ea marcată de drama țăranului care nu a putut dispune de resursele necesare, pe vremea cînd tu erai elev, nu numai să te țină pînă la sfîrșit la școală, dar și atît cît te-a ținut să fi fost în stare să-ți cumpere un pantof și să nu fii silit, vara, să te pitești de prietenii tăi, fiindcă erai desculț ? Și pe urmă chiar această primă căsătorie a tatălui tău...; în zilele noastre tu mi-ai povestit că un rural a sculat noaptea la ora trei medicul din pat fiindcă, vezi, îl dureau pe el capul... În timp ce, cu patruzeci de

ani în urmă, o fată credea în moarte fiindcă cocorul ei nu i-a căzut la picioare. Asta e un mit... În realitate îți dai seama că astăzi ea n-ar mai fi murit... Ce vrei tu să pictez din toate astea ? Pe acel rural cu durerea lui de cap ? Nu mă interesează !

— Ai dreptate, zise el. Acuma am să te întreb ceva... Suporți orice ?

— De la tine, da.

— Și dacă în lumea voastră pictura ta va fi înjurată ? Să zicem. Din neînțelegere, din invidie, eu știu ? Se poate întâmpla ?

— Se poate, zise ea. La urma urmei, nu intenția contează în artă, ci forța de expresie. Un mare subiect poate părea o simplă ilustrație neîndemînatică. S-ar putea ca, nefamiliarizați cu subiectele mele, unii, amatori de anecdote ilustrate, să nu-mi aprecieze vibrația luminii și culorilor mele. Da, adăugă ea, e foarte posibil, deși avem bătrîni maeștri foarte apreciați care au pus deja publicul în contact cu universul țărănesc. Fără să mai vorbim de Grigorescu...

— Nu asta am vrut să spun, zise Niculae.

— Nu, dar s-ar putea să-ți vină să te întrebi mai tirziu dacă în artă pasiunea e suficientă. Vezi, Niculae, aici sînt liniștită, nu mai mă interesează ce-o să zică pictorul acela care mă urmărea cu înjurăturile lui... Pușkin, reluă ea după un timp, are un poem adresat poetului în general, dar care e valabil și pentru un pictor... Artist exigent, zice el, lucrurile pe care tu le îndrăgești și le faci, ești mulțumit de arta pe care o pui în ele ? Atunci lasă mulțimea s-o insulte. Las-o să-ți dărîme altarul tău...

Tu ești rege, trăiește singuratic... Numai că eu te am pe tine, murmură ea parcă stupefiată. N-o să fugi de mine dacă o să fiu înjurată, insultată ?

— Nu, zise el, n-o să fug. Nu de-o pictoriță m-am îndrăgostit eu...

Ea rîse pe cîmpia întinsă pe care ajunseseră, la auzul răspunsului lui...

VII

Pe tot timpul săptămînii următoare, plouă. Simina fu silită să stea în casă... Dar, părăsind culorile, începu să deseneze. Stătea în pridvor, în timp ce în jurul ei ploaia făcea parcă să murmure pămîntul, și desena din imaginație... Nu erau simple schițe, sau, cum se spunea în limbajul lor, crochiuri, ci scene, compoziții complete, pe care avea să le reia apoi în ulei la București, în noiembrie, cînd vremea se strică complet și trebui să plece.

Niculae sosi duminica, pe ploaie, și o găsi mai întremată. Ilinca spuse că ploaia îi priise, mîncase și ea mai bine și dormise mai mult. Apoi vremea frumoasă reveni, și Simina începu iarăși să-și ducă pe umeri trepiedul ei, care nu se deosebea de cel al geologilor, pe umeri, în cele mai diferite locuri ale satului. Fu invitată la nunți, care nu-i plăcură... Și nu rîse deloc cînd îi povesti lui Niculae ceea ce i se povestise și ei, de una, care avusese loc anul trecut... Fata, mireasa adică, se măritase fără voia ei, pre-

sată de părinți, cu un altul decît cel pe care îl iubea ea. Poveste veche... dar cu deznodămînt nou... Fiindcă totuși se măritase fără să opue o prea mare rezistență, asta era chestia... Și la nuntă, făcuse în așa fel ca darurile, adică banii pe care trebuia să-i dea cu strigare fiecare invitat, să-i primească ea... Pe la ora unu după miezul nopții, cînd trebuia, conform obiceiului, însoțită de cîntecul lăutarilor, să se retragă cu mirele și acesta să constate că e fată mare, se dusesse pentru moment pînă în grădină, și fugise cu iubitul ei, care o aștepta, dar și cu banii de dar, vreo zece mii de lei...

Niculae izbucni în hohote.

— Asta nu e nuntă, zise Simina scirbită, e un soi de afacere... Am auzit că, așa în general, mirele și mireasa cîștigă bani de la invitați, nu numai că își scot cheltuielile... Pe vremea lui taică-tău nu era așa !

— Nu, nu era, confirmă Niculae.

Nu toate obiceiurile însă se stricau. Simina îi spuse că nici nu știa cum să-i spună ce mult îi plăcea că duminică după-masă oamenii se îmbrăcau cu ce aveau ei mai bun, nu numai cei tineri, și se duceau *deval*, de fapt în centrul satului, și stăteau acolo de vorbă în picioare, în grupuri, ceasuri întregi, ca într-o agora de pe vremea Greciei antice... Era adevărat că în restul săptămîinii satul era cam pustiu de bărbați, și nu pentru că ar fi fost duși la munca de cîmp, ci, așa cum află, plecați pe șantierelor pe unde erau angajați, sau chiar prin București. Ce fel de țărani sînt de fapt ăștia ? îl întrebă ea pe Niculae.

— N-ai putea să-ți spun, răspunse el.

— Au și televizoare ! exclamă ea.

— Bineînțeles, exclamă și Niculae. Și din ce câștigă o scutește pe muiere să mai lăsă la câmp. Și chiar pe copii. Mie, la opt-nouă ani, mi s-a pus secerea în mână. Acuma stau, în timp ce porumbul zace necules pe câmp. Dacă ne gândim bine, viața acestei categorii de țărani e foarte curioasă. Șase zile muncesc pe schele și dorm în barăci; într-a șaptea se întorc în vilele lor de la țară... Cam așa ar veni, dacă te uiți la casele unora din ei, construite pompos, cu două sau chiar trei coloane la intrare...

— Am văzut, zise Simina. Și de murit, tot aici mor... Am mers prin țărână, după doi, și am văzut cum se aruncă pământul cu lopata peste ei. Gata ! parcă îți spune bocănitul bulgărilor care răsună peste sicriele lor... Ai trăit destul, s-a terminat cu tine. Ai murit prin greșelile tale; ai băut prea mult sau nu te-ai îngrijit, sau te-a ales soarta și te-a lovit, pe tine dintre alții, dar nimeni nu scapă, consolează-te !... În schimb, continuă Simina, când li se nasc copiii, uită și ei că sînt muritori, sînt foarte veseli și petrecerea care urmează e foarte frumoasă și curată, nimeni nu mai urmărește scopuri materiale...

Din pricină că văzuse cum Simina se întremase în timpul zilelor de ploaie, Niculae nu mai observă în săptămînile următoare că ea slăbise din nou și că făcuse parcă ochii mai mari. Când se întoarse acasă mama ei se sperie :

— Ce e cu tine ? ! Și cu tine ce e, Niculae ? Ești orb ? ! Nu vezi că fata asta e numai piele și os ?

Așa spun toate mamele. Iar noi ne lăsăm conduși de fatalitatea celui pe care îl iubim și care sub ochii noștri i se supune, el însuși crezînd odată cu el că nu e nimic. Puterea credinței ființei iubite e aproape hipnotică. Nicu-

lae vedea și el că Simina slăbise prea mult și că continua, pregătindu-și febrilă expoziția, care și avu loc și se bucură de un succes cu mult mai mare decât sperase ea, că tot nu mînca atît cît ar fi trebuit ca să-și revină la starea ei dinainte, dar privirea ei îi sugera lui Niculae o siguranță de sine care îl fascina : ce sînt prostiile astea, parcă îi spunea, iubește-mă și lasă-mă să mă bucur de succesul meu. Totuși, încercă să mănînce mai bine și începu chiar să-și revie...

Dar într-o noapte, pe la ora două, făcu temperatură, patruzeci de grade. Niculae și părinții ei se posomorîră. Ce era asta ? Avea gripă ? Era adevărat, vremea era urîtă afară, era frig și ploua mărunț, fără oprire. Nu umblase ea mult ziua prin oraș, totuși umblase, fusese cu Niculae, cu niște prieteni de-ai ei, pictori, la un restaurant, unde o sărbătoriseră, și la plecare umblaseră pe jos. fiindcă întîrziaseră pînă peste ora unu, tramvaiele și autobuzele nu mai circulau, și cum între timp începuse să plouă, nu găsiseră îndată un taxi. Cît să fi mers astfel prin ploaie ? Totuși, nu prea mult, zece minute, un sfert de oră ? Și era bine îmbrăcată.

Doctorul chemat imediat (un prieten al mamei) confirmă că era o răceală, și fără să mai dea alte amănunte, chemă la rîndul lui pe un alt doctor, care o și luă chiar atunci și o internă în spitalul de lîngă Statuia Aviatorilor.

— Nu e grav, zise medicul după ce rămase singur cu părinții, o să i se facă antibiotice. Asta e cu vremea, mai ales ea, care a muncit cam mult...

VIII

Dar medicul pe care îl întrebă Niculae a doua zi, cînd reveni să vadă care era starea Siminei, nu confirmă nici ce credea el, nici ce spusese medicul casei.

— Nu e răceală, e foarte grav, e o erupție pulmonară t.b.c. de o extremă violență, declară el fără milă. Și strigă la Niculae : dumneata n-ai observat pînă acum că are temperatură ?

— Ba da, zise Niculae, de doi ani de cînd o știu totdeauna am observat că are momente cînd i se ridică temperatura și corpul îi arde. Am întreat-o dacă și-a controlat plămînii și mi-a spus că da. N-am crezut-o și i-am cerut să-mi arate rezultatul. Mi l-a arătat... Nimic pulmonar...

Medicul nu mai zicea nimic. Scrise ceva pe o hîrtie, puse o ștampilă și i-o întinse lui Niculae. Era un permis de intrare pentru toate orele.

— Să sperăm că o să jugulăm acest atac acut, să-l cronicizăm, și pe parcurs, cu mijloacele moderne de care

dispunem în prezent contra acestei boli, care continuă să ne mai lovească, să vindecăm complet bolnava.

Dar nu reușiră să cronicizeze nimic, în ciuda contra-atacului masiv cu medicamente. Simptomele nu cedau absolut deloc, decît subiectiv, bolnava simțindu-se mai bine dimineața... Niculae stătea tot timpul lingă ea pe un scaun și vorbea cu ea.

Se străduia să-i ascundă că el știe de la medic mai multe... Gîndul că ea e în primejdie de moarte îi intrase adînc în suflet, și după cîtva timp și bolnava înțelese, poate de la el, de pe chipul lui, poate din faptul că zilele treceau și seara pe ea continua s-o înăbușe tusea... Totuși, nu se sperie...

— Nu-ți pierde firea, Niculae, zise ea într-o zi.

Intrebat de Niculae de cauza acestei fulgerătoare agresiuni din interior, care amenința viața iubitei lui, medicul răspunse laconic : a avut loc pe un fond de epuizare.

Asta era ! Munca ei o doborîse, dar nu pe căile de care au noroc alți oameni, ale oboselii care te silește să te bagi în pat și vrînd-nevrînd să nu mai poți lucra, ci pe căi nevăzute, adică nesimțite... Pentru că ea se simțise bine, se simțise fericită... Și acum, iată, moartea îi dădea tîr-coale. Era ca un trăsnet, Niculae trăia clipe cînd nu-și venea în fire...

— Nu pictam bine înainte fiindcă nu mă iubea nimeni, Niculae, îi spuse ea într-o zi cînd el era cel mai neliniștit dintre ei doi.

Se străduia deci să răspundă ea unor întrebări la care el, cel sănătos, nu putea ?

— Și m-am gândit, cît mă iubești tu, să pictez tot... Asta mi-a fost mie soarta... Fără iubire, n-am avut puterea creației... Dacă mor, să știi că nu-mi pare rău...

— Nu trebuia să te grăbești, zise Niculae.

— Ba da, zise Simina. În ziua aia, cînd ți-am spus, pe plajă, gata, Niculae, plecăm, am simțit că trebuie să-mi urmez inspirația, care în sfîrșit se îndurase să vină și peste mine, după atîția ani de trudă de cînd o așteptam... Nu trebuia să mai pierd o zi, iată secretul pe care nu puteam să ți-l dezvălui în clipa aceea. Dacă ai ști cum a crescut atunci în mine dorința de a picta... Eu n-am trăit niciodată un astfel de lucru, am pictat totdeauna doar cu plăcerea pe care ți-o dă gîndul că ai și tu un rost... Dar inspirația... Ah, asta e ceva deosebit... Știi, dorința de a picta a pus atunci stăpînire pe mine atît de tare, încît n-am putut să nu fac legătura că asta a fost din pricină că mă iubeai tu...

— E adevărat că te iubeam, zise Niculae. Și acum te iubesc ca și atunci, la mare... Tot atît de mult... Dar trebuia să fii convinsă că te voi iubi totdeauna.

— Da, știu, dorința ta, zise ea. Dar nu da și tu cuvintelor numai sensul lor obișnuit. A fost o coincidență... Fericirea e atît de rară pe pămînt, Niculae ! Iar inspirația poate să nu vină decît o dată și cu durată, hm, cine știe ? Scurtă de tot ! Ce vrei de la mine ? Așa eram eu fericită, să pictez mult și să mă iubești, chiar dacă mor...

— N-ai să mori, ai să te faci bine, zise Niculae. Dar ai să suferi !

— N-ar fi rău să mă fac bine, răspunse Simina. M-ași odihni, pe urmă m-ași despărți de tine.

— De ce ?

— Ca să nu mor iar. Dar nu din pricina ta, se grăbi ea să adauge. Din pricina picturii. Am fost totdeauna și sînt și acum indignată pe acei artiști atît de talentați, dar atît de rău ispitiți de abisurile ratării... Au gustul nimicniciei și îl întrețin punînd la bătaie toată puterea genului și farmecul personalității lor... Îi cunosc, și un ceas petrecut cu ei e atît de descurajant ! Și au o putere de atracție asupra celor mai slabi, pe care îi împing în mod sigur la ratare, în timp ce ei au momente de inspirație, pe care n-o realizează decît pe jumătate... Cei mai slabi, din care însă cu mai multă voință ar ieși totuși buni artiști, se distrug... Ei îi distrug... Nu cunosc nici unul care să fi renunțat la vin și la femei (nu la dragoste, la femei !) pentru pictură... Cu toate că poate vinul... Poate femeile... nu mai știu... fără ele abia că s-ar rata definitiv... Nu mai știu, Niculae... Acuma nu mai știu... Poate că așa trebuie să fie... Poate că asceza nu i-ar duce mai departe, dimpotrivă, poate că pînzele lor n-ar mai avea nici un haz... acel grăunte de nebunie de o clipă care face mai mult decît truda ascetică de ani de zile a unui altul... Așa o fi legea lor ? Eu nu cred... Se poate și fără să le degradezi, mai bine chiar... Faptul că m-au părăsit puterile n-are nici o importanță... Abuzul meu nu e vinovat, trebuia să mă supun inspirației, să lucrez, nu să mă îmbăt de fericire că a venit, și pînă să mă trezesc, inspirația, adio !... Mulți dintre ei, care au cefe groase... Cefe de taur... Pătrașcu,

de pildă... Ar ajunge, cum spunea scriitorul acela, să reușească în lume, dacă... Hm !... Dacă nu le-ar fi frică să nu orbească frecînd prea mult culorile pe paletă...

Și o lumină jucăușă îi apărură pe chip odată cu zîmbetul care însoțise aceste cuvinte. O năpădise parcă simpatia pentru acești artiști atît de grijulii cu ochii lor...

— Niculae, continuă ea în ziua următoare, tu ești țaran, ascultă acum liniștit ce-am să-ți spun...

Gîndul la arta ei era mereu treaz și îi ținea pe chipul ei foarte tras un suris superior ca o lumină care nu putea fi stinsă de nimic, dar se vedea că între timp se gîndise și la ei doi, ce mai aveau ei de făcut... Mai ales el, fiindcă, în ceea ce o privea pe ea, ceea ce avea ea, adică, să trăiască, aici era ceva cu totul aparte, care nu putea fi înțeles de nimeni, decît de cei care au înviat vreodată... Există și din aceștia, cum să nu, a cunoscut și ea cîțiva, nu sînt deloc bucuroși că dețin astfel de secrete, pe care aparent le dețin mulți, mai ales cînd se vaită, cînd își închipuie că au ajuns la capătul vieții și s-au săturat de trăit...

— ...Tataie povestea că străbunicul meu a stat mult de vorbă cu el înainte să moară, vezi, zice, băiete, finul ăla să-l cosiți așa și pe dincolo și tarlăua aia pe care am lăsat-o anul trecut trifoiste, mai lăsați-o și anul ăsta, și pe urmă puneți cînepă, o să se facă mare... Chestii de-astea... Și altele, care la ei se respectau, nu ca la noi... Tu să respecti ce-o să-ți spun eu... că nu te îndeamnă nimeni să dai cu ochii pe foc... (de la maică-ta am auzit chestia asta, înțelegi ce înseamnă, că adică nu te îndemn la rău). Întîi, pînzele mele, probabil că or să se vîndă toate... Am păstrat

cîteva din cele mai frumoase, pentru noi... Le iei tu... În chestia asta fă ce spune tata, nu le refuza... În general nu refuza nimic din ceea ce am dorit eu să-ți rămînă, fiindcă expoziția asta mi-a adus o grămadă de bani... Cine știe, poate vrei totuși să-ți faci o colibă acolo unde e locul acela care te-a zăpăcit și pe tine cum l-a zăpăcit pe ucenicul Petru cînd s-a schimbat Isus la față... Ți-am promis, ți-aduci aminte, tata n-are ce face cu atîția bani... Și acum, a doua chestie ! Am fost într-o zi pe la Marioara asta, căreia i-ai făcut din întîmplare un copil... Să nu cumva să te însori cu ea ! Te iubește, dar la ea iubirea e compusă din obicei și încăpăținare... Obiceiul de a ține la cineva, vezi, nu e rău, e ca o datorie, în spatele obiceiului se află ascunsă, foarte adînc, conștiința eternității noastre... Cu cît e mai ascunsă, cu atît e mai durabilă, fiindcă îndreaptă fără greș și pașii prostului spre împlinirea unui rost mare și îndepărtat... Cine n-are această conștiință, pierde ! Dar pe deasupra Marioara mai e și încăpățînată... Asta nu-mi spune nimic bun... Închipuie-ți ! E cam mult ! Tu ai avut un instinct sigur fugind de ea. Dragostea acestei femei e frumoasă de la distanță și absentă de aproape... Absentă pentru tine, nu pentru oricare altul, care, ca și ea, ar trăi din obicei și din încăpăținare. Cît timp rămîi ceea ce ești, nu te încurca cu ea... În general, cu nimeni alta ! E cazul, Niculae, să trăiești cu mine în gînd... Tu ai puterea asta... Folosește-o... Traiul cu altă femeie întii ar stîrni-o împotriva mea, pe urmă și împotriva ta direct, fără scăpare pentru tine, și atunci vei ajunge să te simți singur și cu puterea de a trăi cu mine

în gînd smulsă. Cu adevărat singur, adică fără speranță !... Adică, înțelegi, cu speranța că o să ne revedem cîndva, în ceruri... Da, Niculae, să-ți cînte sufletul pe o partitură celestă... Cît despre posibilitatea apariției unei păsări rare, care ar putea să țină la tine și să te lase în pace, ei ! sînt femeie și îți spun că așa ceva nu vei întîlni... Incît ia-ți gîndul cînd vei fi ispitit... Sau, în orice caz, fugi imediat de această pasăre care te-ar amăgi, îndată ce și-ar da în petic... În tot cazul, dacă ajungi să îmbătrînești, tot mai bună poate fi țărâna aceea încăpățînată... Cu ea, cel puțin, vei putea fi, cred, măcar sigur că nu-ți va reproșa viața ta trecută... Așa s-ar părea ! Eu, una, nu cred...

IX

Niculae o ascultă și ar fi vrut ca ea să continue astfel să-i vorbească ore întregi... Ar fi fost singurul semn că tot ceea ce presimte ea nu se va întâmpla, că avea în ea puterea să reziste atacului asupra vieții ei și să trăiască. Dar ea se oprea istovită, îl scotea din mica rezervă numai cu privirea și cu gestul de îndepărtare de la ea al mîinii (semn că dacă ar fi deschis gura el ar fi trebuit să-i vadă sîngele) și abia a doua zi cînd o revedea putea din nou să-și continue firul gândirii ei, care era totuși atît de viu și își păstra intactă puterea ironiei, semn de echilibru...

— Să revenim, Niculae, asupra speranței care te mai poate ține pe tine pe picioare și care se împlinise atît de fericit prin apariția mea în cumpăna în care se afla viața ta... Rămîn la părerea mea... Voltaire nu mai e de actualitate și nici Goethe... Grădinărește-l pe om, seacă-i mlaștinile din el, nu dinafară, străduiește-te... E pasiunea ta secretă, dă-i curs... Nu mai ai ce pierde. Și nu asculta

spusele mele cu expresia asta, cum m-a ascultat odată tataie, după ce m-a întrebat cum o să fie fără pământ, fără vite... Am început să-i explic, așa cum mi se părea mie că e logic și evident... M-a ascultat tăcut și foarte atent, dar abia la urmă mi-am dat seama că atenția lui adevărată era tot la mersul gândirii lui în timp ce o urmărea pe a mea doar de formă, deși mă lăsa să vorbesc... L-am văzut că a dat așa din cap ca și când spusele mele ar fi sporit și n-ar fi micșorat enigma la care mă pusese să-i răspund, și mi-a spus ridicînd mult din sprîncene, parcă doborît : „Domnule, nu știu !” Asta după ce mă lăsase să vorbesc un ceas ! Așa și tu ! Cu cît îți vorbesc, cu atît expresia ta devine mai impenetrabilă, și ești gata să-mi răspunzi ca tataie ! Păstrezi pentru tine secretul gândirii tale paralele ? !

El surise :

— Te înșeli. Sînt îngrijorat de tratamentul tău. Ar trebui schimbat...

— Se ocupă mama, nu te mai gîndi la asta ! Se pricepe, are și bani... las-o pe ea...

— Bine, dar nu te mai gîndi nici tu la mine, vreau să spun, nu în felul ăsta !

— De ce nu ? Fii atent, dacă mă fac bine, tot ne despărțim, așa că ia aminte !

— Glumești...

Sigur că glumea. Dar cînd spusese „dacă mă fac bine” parcă o stranie tristețe îi apăruse în glas, ca și cînd întoarcerea ei de pe drumul pe care apucase venind în acest spital ar fi fost insuportabilă, ca un lucru îndepărtat și străin, care ne-ar neliniști și ne-ar speria. Așa de repede

se învățase cu ideea morții sau cu aceea a unei zăceri îndelungate sub amenințarea ei... Acest refugiu pe care parcă îl dorea arăta cât de total erau epuizate forțele ei vitale. Niculae nu se putu stăpîni și izbucni în plîns.

— Tu de ce plîngi ? se supără ea. Nu glumesc deloc... Ne despărțim pentru un timp, fiindcă cu tine iar mă apucă dorul de a picta, și pe urmă ne căsătorim. Facem și copii... De ce nu ? Dar uite, chiar acum simt o dorință foarte vie să pictez, vezi ? Și o să te rog mîine să-mi aduci tot ce trebuie, și o oglindă... Vreau să-mi fac autoportretul, ca Luchian... Revenind la credința ta veche din copilărie, Niculae, să știi că în zilele noastre e mult să te afli în posesia unor astfel de amintiri... Acționează acoperit de ele... Dar într-adevăr nu le scoate la lumina zilei.

Ultimele cuvinte îi aduse aminte de ceva și fruntea i se încreți :

— Spune, Niculae, zise.

El tăcea, cu acea expresie pe care o avem cînd ascultînd pe cineva știm ce-o să urmeze și așteptăm liniștiți să auzim acel lucru...

— Ia spune-mi, zise ea, mai spune-mi o dată ce simțai tu cînd vedeai că soarele se apropie de asfințit ? Cînd familia oprea lucrul. Povestește !

El începu, ca altădată, să-i povestească. Simina avu o expresie de suferință care îi schimonosi fața. Niculae se ridică de pe scaun și se așeză lîngă ea, o luă în brațe. Accesul îi trecu foarte greu, urmat de hemoptizie. Se sufoca... În cele din urmă, parcă ușurată, se liniști...

— Povestește, își aminti ea.

— Simțeam că soarele e al meu, șopti Niculae. Pentru totdeauna... Dar nu numai soarele, ci tot, norii, care năvăleau pașnici din urmă și soarele parcă le dădea foc, cîmpia care își închidea încet geana ei uriașă odată cu stingerea apusului... Atunci mi se părea că...

El se opri și se uită într-o parte, așa cum facem cînd închipuirea ne scoate cu totul din clipa trăită : ochii minții văd ceva care ne face orbi pentru viața prezentului. Simina se uita la el cu o expresie de jubilațiune pe chipul ei pe care boala nu reușea să stingă nici o clipă lumina gîndirii ei care parcă ardea :

— De ce te-ai oprit ? se miră ea. Atunci ți se părea că ești nemuritor, de ce nu spui ? !

— Da, dar de fapt nu mi se părea ! Chiar eram !
își reveni el din visare.

— Așa este. De unde o fi venind asta ? ! murmură ea. Am și eu în mine acest sentiment, e nealterat, deși știu că totuși voi muri, acum, mîine, sau altădată... La mine a apărut într-o zi cînd mă uitam la mîna mea care picta, prin urmare în timp ce lucram.

Se lăsă între ei o tăcere. Ea își găsi apoi gîndul care o îndemnase să-i ceară lui să-i povestească despre asfințit...

— Niculae, zise ea, acum tu trebuie să pleci... Uită-te la soare cînd coboară și adu-ți aminte de mine... Voi asfinți și eu... Ne despărțim... Totdeauna m-am gîndit că omul nu trebuie să se întoarcă în pămîntul din care a ieșit, nu e de nici un folos nici pentru pămînt, nici pentru om, iarba care crește peste mormintele noastre n-are nici un sens... Ar trebui să dispărem pur și simplu de acasă și să nu mai fim găsiți nicăieri, ar fi așa de frumos... Se

pare că există prin India oameni care posedă acest secret... Dispar în văzduh și nu se mai întorc niciodată... Îmi promiți că ne despărțim acum de tot ?

— Nu, zise Niculae. Ași vrea să-ți fac pe plac, dar nu pot.

— Ai dreptate ! Nici eu n-ași putea. Ce-ți spun eu sînt pure idei... Dealtfel mă simt mai bine, poate că vom mai avea mulți ani de petrecut împreună...

Dar nu fură ani, ci doar săptămîni. Și dacă Simina nu avu norocul să-și învingă boala, în schimb muri fără să știe, în brațele lui Niculae. În ultimele clipe cînd mai simți din plin că trăiește nu se simți rău și nu suferi, se uita la el, care stătea aplecat asupra ei, și nu părea că acel sentiment despre care vorbise înainte că e nealterat în ea se clintise cu ceva... Nici nu se gîndea că o să moară... Îi șoptea : „Du-te, pînă mă fac eu bine, și dormi în atelierul meu în fiecare seară... Acolo am fost eu atît de fericită... Mai ți-aduci aminte, mi-era frică să ies pe balcon... Dar de cînd ai venit tu orice tentație a abisului m-a părăsit... Acuma eu sînt foarte lucidă și parcă ași vrea să beau ceva tare, dar te am pe tine, și mi-ajunge să-ți văd chipul, ca să fiu liniștită că nu se poate să mi se întîmple nimic rău...”

Dar i se întîmplă ce era mai rău.

— Niculae, zise ea deodată cu un mic strigăt de uimire. Nu te mai văd !

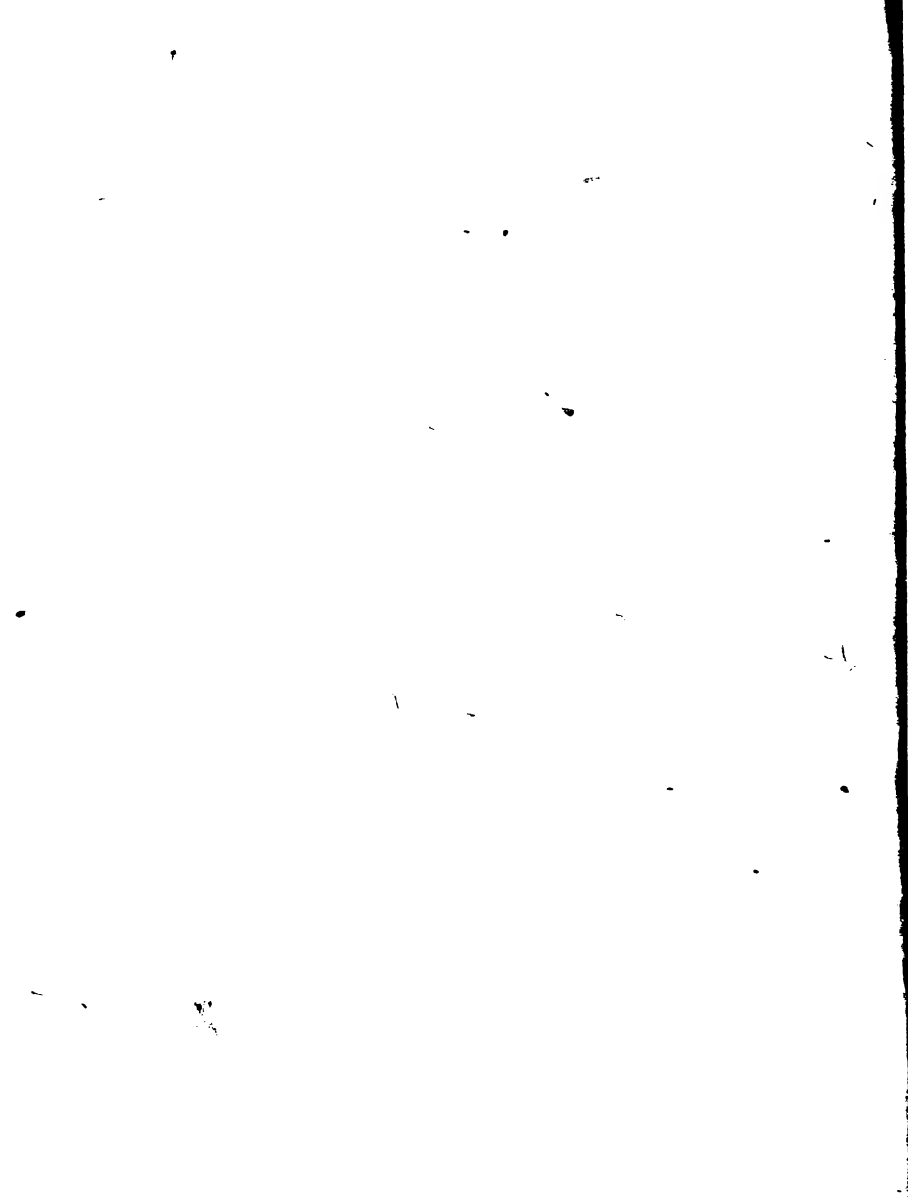
Și se ridică în capul oaselor, incredulă. Mina ei căuta ceva în jur, ca și cînd în aceleași clipe simțul pipăitului se și grăbise să ia locul văzului.

— Nu te mai văd, Niculae, repetă ea, unde ești ? Ah, Doamne, asta mi-ar mai lipsi, strigă ea, pictoriță fără văz...

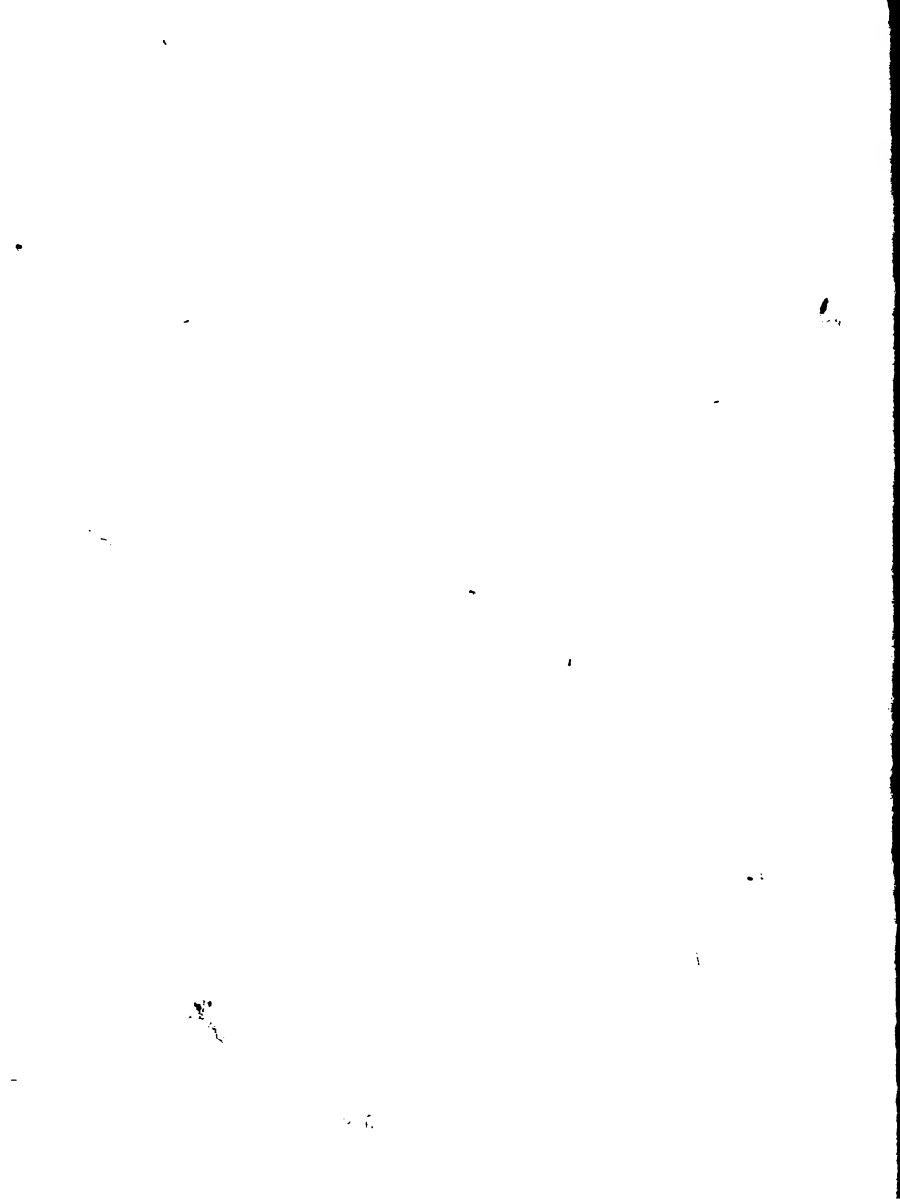
Niculae se apropie și avu gestul lui : îi puse mina pe față, apoi pe ochii ei care nu mai vedeau... În clipele următoare el simți cum fruntea ei parcă frigea : îi crescuseră brusc temperatura și își pierduse cunoștința, din care nu-și mai reveni. Niculae văzu însă chinurile corpului ei, pe care cu o revoltă care îi răscolea adânc întreaga ființă începu să nu-l mai recunoască. Deși știa că medicii nu vor mai putea altceva decât s-o trezească și s-o facă să-și trăiască moartea cu ochii deschiși, ieși și îi chemă.

Dar ei n-o treziră...

Cînd o văzu palidă ca ecara și nemișcată, Niculae o recunoscuse iarăși și îl copleși deodată o insensibilitate teribilă, care îl îngrozi și care trăgea parcă de el în jos, ca și cînd sufletul i s-ar fi făcut de plumb. Tăcerea se așternu în auzul lui amortindu-l, și nu mai simțea nimic, moartea intrase și în el, și îl stăpînea cu atîta putere, încît durerea nu mai exista, după cum nu mai exista în clipele acelea, pe lume, nimic pentru el... Părăsi spitalul și ieși afară în orașul străin...

PARTEA A CINCEA

EPILOG

I

Niculae se închise iar în casă... Nu mai ieșea decît prin sere, în orele de serviciu, palid la față și tăcut, pe urmă nu-l mai vedea nimeni. Cîțiva care încercară să aibă grijă de el fură repeziți, încît îl lăsară în pace, aproape că îl uitară. Și, cînd într-o zi, spre primăvară, îl căută cineva de la el din sat, unul Gheorghe al lui Pațac, și întrebă unde putea fi găsit Niculae Moromete, un muncitor de la grădină care umbla de obicei pe două cărări (singur spunea că nu se mai trezise din beție de douăzeci și cinci de ani), îi răspunse, întîi printr-un gest care la acești cheflii cronici are totdeauna o semnificație mai mare decît viul grai, făcînd insistent cu palma în aer un semn de nimicire, de dispariție, că, gata... „A murit, strigă el, s-a terminat...” Asta vrusese să însemne în mintea lui, care nu mai cunoscuse de atîta amar de vreme trezia, că mai trăiește el Moromete ăsta, dar e pe ducă, e ca și mort, nu mai are mult... Gheorghe al lui Pațac, care nu era

singur, ci venise de la „Carul cu bere“ cu încă un siliștean (era duminică), înțelese cu cine are de-a face și nu-l luă în seamă, dar ducându-se și bătînd la ușa consăteanului său și primind de la el următorul răspuns, înainte de a li se închide ușa în nas : „n-am timp să stau la taclale cu voi“, se enervă și răspîndi la el în sat cuvintele bețivului, că adică băiatul lui Moromete *ar fi murit*. Era și el afumat cînd le spusese... Cînd se întîlni la „Carul cu bere“, în altă duminică cu Din Vasilescu și Marmoroș-blanc, nu le mai repetă... Dar spuse altă minciună, că Niculae ar fi simplu muncitor cu lopata la grădină. În realitate, el știa mai demult că consăteanul său ajunsese inginer...

...În ziua de Paști Niculae fu văzut plimbîndu-se îngîndurat pe aleea principală a castelului. Se îmbrăcase de sărbătoare și arăta îngrijit și mai puțin palid ca de obicei... Arăta mai decis, pasul lui era mai ferm...

Nu după mult timp el părăsi aleea și ieși din incinta castelului, o luă prin sat și în curînd ajunse la centura Capitalei. Acolo el rămăse o vreme șovăind, apoi se întoarse înapoi, dar nu de unde venise, ci intră pe-o anumită uliță, care îl duse la marginea satului. Îi venise un gînd... Bătu într-o poartă.

— Nu e acasă, domnule inginer, îi spuse o femeie care ieși la poartă. E plecată... S-a sculat de dimineață și s-a dus la fermă să controleze, de, acolo... Treaba care o are ea.

— Și încotro e ferma asta ?

- Păi uitați, acolo, în deal, lângă geace..?
- Bine, zise Niculae, mulțumesc...
- Dacă nu mai e acolo, ce să-i spun cînd o veni ?
- Nimic, răspunse Niculae.

Și se îndepărtă, luînd-o fără grabă spre acele clădiri care de la distanță păreau foarte impunătoare.

II

Dimineata, inginera zootehnista, fata pe care o cunoscuse si o vizitase Nicolae cu un an in urma si pe care o chema Paceşilă Nicoleta, se dusesese într-adevăr la fermă să còntroleze dacă muncitorii ei aveau grijă de vite, care nu ştiau că azi e Paştele şi trebuiau hrănite ca de obicei, cu tot tainul, şi la aceleaşi ore. N-avusese o presimţire, dar cînd îl văzu pe brigadier aşteptînd-o proptit în bîta în curtea gospodăriei şi atît de cătrănit, înainte de a afla despre ce e vorba, o pufni risul :

— Ce e, nea Checiule ?

— Am brodit-o, domnişoară ! Paştele şi mama lor de îngrijitori, dacă n-o să-i spînzur pe toţi mîine dimineată cînd s-or prezenta la lucru !

— Da' ce s-a întîmplat ?

— Au lăsat vitele în părăsire !

Zootehnista tot mai rîdea, dar curînd gîndul la cele cîteva sute de tăuraşi şi cîteva zeci de viţei cruzi „de la zero la şase luni“, vreo patruzeci de vaci reformate, care

nu mai erau bune nici de lapte, nici de reproducere și care trebuiau toate hrănite de îndată, îi luă veselie cu mîna. Șeful brigăzii, acest nea Checiu, era un om ciudat, venit din prin Moldova cu niște oi și stabilit aici nu fără dificultăți. Se spunea că făcuse cadou o sută de oi cooperativei, care abia așa îl angajase, și că era foarte bogat, avea două sute de mii de lei la C.E.C.

— Stai, nea Checiule, zise fata, trei i-am învoit eu ! Moldoveni ca și dumneata, mi-au spus că vor și ei să petreacă o zi în sînul familiei, de Paști.

— Da, dar ăilalți nu sînt moldoveni, zise brigadierul ca și cînd ar fi fost indignat dinainte că în felul ăsta ea avea să le găsească și celorlalți o scuză.

— Stai puțin, moș Anghel n-a venit ?

Asta era un om singur, de aproape șazeci de ani, care spunea că el a fost odată aviator și că i s-a făcut o mare nedreptate. Prin apropiere se afla un cantonament cu o sentinelă și doisprezece soldați, sub comanda unui caporal, nu se știe ce păzeau. Moș Anghel făcea ce făcea, și se trezea pe-acolo, le spunea, acestor ostași, povestea vieții lui, bînd împreună un fel de spirt adus nu se știe de pe unde. Brigadierul ridică din umeri.

— Stai, zise iar fata, am mai învoit unul.

— Pe Franghiol ! zise brigadierul cu un glas de parcă ar fi spus : poftim, te-ai găsit și dumneata pe cine să învoiești, tocmai pe cel mai bun ! Acuma ce dracu o să facem ?

Franghiol însă nu era numai cel mai bun zootehnist, dar la peste cincizeci de ani ai lui, cu nevastă și doi copii mari și țigan cum era, se ținea cu una de prin cartierul

bucureştean din apropiere, tînăra de vreo treizeci şi cinci de ani, măritată şi cu copii, şi, culmea, şi frumoasă! Fusese angajată în brigadă, şi bărbatu-său venea adesea şi o pîndea cînd Franghiol era plecat şi o tîrnuia pe-acolo prin grajd, spre bucuria celorlalţi, fiindcă era puturoasă, se ţinea mai mult de vorbă decît de treabă.

— Cum, zise inginera, nu ştii de ce l-am învoit ? I-a murit frati-său ! S-a culcat cu ţigarea în gură, lîngă sobă, şi au luat foc paiele, şi pînă să se trezească el, a ars acolo. Ți-nchipui cît era de beat !

Dar brigadierul parcă nici nu auzea ! Ce-i păsa lui de fratele lui Franghiol, şi de cît fusese acela de beat în clipa cînd murise.

— Ivan n-a venit ?

Ăsta era alt ţigan, dar alt soi decît Franghiol, mai modern, cînd apăruse aici zootehnista chiar din prima zi el o tutuise şi îi spusese pe nume, spre indignarea fetei, care imediat îl pusese la punct. „Ce, ai păzit porcii cu mine ? Eu sînt pentru dumneata tovarăşa ingineră !“ „De ce, răspunsese el, sînt mai mare ca tine cu doi ani, am făcut armata !“ „Nu ți-e ruşine, crezi că ești în țigănie ? Piei din fața mea !“ N-o mai tutuise, dar într-o zi venise la ea şi o anunțase cu un aer foarte grav că pompa de apă de la fermă s-a defectat. Tînăra zootehnistă ieşise din clădire, dar nu făcuse prea mulți pași şi se întorsese pe partea cealaltă prinsă de o bănuială. Într-adevăr, îl surprinse pe Ivan cu mîinile vîrîte pînă la subsuori în putina cu brînză : de-aia se defectase pompa de apă. „Ce faci, Ivane ?“ El îşi ridicase privirea lui ochioasă şi, întocmai

ca într-o anecdotă răspunsese fără codire : „Iau brînză“.
„Ieși afară !“ strigase zootehnista.

— Cică s-a dus la denie toată noaptea, cu frati-său și cu nevasta lui frati-său, zise brigadierul, acum or să doarmă toată ziua. Îmi spuse paznicul că i-a văzut pe șosea într-un grup, cu lăminările în mînă, venind din-spre Mogoșoaia.

— Și ceilalți cinci ?

— De unde să știu eu, domnișoară ?

— Bine, nea Checiule, ia hai să vedem ce putem face.

Intrară în grajduri și, ca la un semnal, toate bovinele începură să mugească. Era ora mesei. Adică nu mugeau, zbierau ! Mai ales tăurașii, își ridicau capetele în aer, deschideau gurile și își spărgeau urechile. Se învîrtiră amîndoi pe acolo cărînd sacii cu tărîțe, și după vreo două ceasuri, cînd terminară distribuirea rației, cîte-un kilogram și jumătate de cap, apărură și inginerul zootehnist mai bătrîn cu inginerul agronom. Relativ încîntat, acesta din urmă, care era și secretarul organizației de partid, spuse că nici la el la grădină nu venise nimeni, deși se hotărîse starea de urgență datorită anunțului unei secete extinse : trebuiau să facă irigații.

Operația de a hrăni cîteva sute de vite o istovise pe fată. Se ștergea de sudoare pe frunte și, auzindu-l pe agronom cu cîtă resemnare relatase că și pe la el era pustiu, deodată privirea i se făcu imobilă și din ea îi țîșniră parcă scînteii.

— Ce înseamnă asta, tovarășe inginer, credeți că de-aia am fost eu angajată aici, să țin locul îngrijitorilor ? Mie să-mi aduceți oameni, nu mă interesează, n-am tremurat

la examene cinci ani de zile ca să devin văcăriță auxiliară !
Înțeleg să muncesc în munca pentru care am fost pregătită, să știți !

Ce frumos îi stă unei fete în orice, chiar când ridică glasul și te amenință ! Cei doi bărbați se uitau la ea și tăceau, parcă ar fi vrut s-o încurajeze, să-i dea înaintea în același fel. Inginerul agronom era gras și burtos, zootehnistul de vreo cincizeci de ani șchiopăta de-un picior, care îi rămăsese mai scurt în urma unui accident de motocicletă. La spital, unde stătuse pînă se fiersese osul, se îndrăgostise de sora care îl îngrijise și de care se legă și nu se mai despărți, deși soția înșelată îl prinsese cu ea la un restaurant.

— Să faci munca pentru care te-ai pregătit, bun ! făcu inginerul agronom. Nu e așa o mare chestie ! Mult mai interesant e s-o faci pe-aia pentru care nu te-ai pregătit ! Noi sîntem în problemă, vaci, vite, legume, zootehnie, agronomie, dar am auzit că unii își iau diploma, de pildă, în istorie, și la liceu predau chimia alimentară. Frati-meu are un coleg ! Interesant ! La urma urmei, Magellan, cînd a făcut înconjurul lumii, știa numai geografie ? Numai în zilele noastre oamenii au pretenția să se limiteze doar la un anumit sector de activitate.

— Foarte bine, tovarășe inginer, zise atunci fata, să vă văd cum o să ne dați acuma o mîină de ajutor să tocăm paiele la mașină pentru patru sute de vite. Paiele ca paiele, dar amestecul de melasă cu urce să vă văd cum îl preparați și îl cărați.

— Asta trebuie făcut ?

— Dar ce credeți ?

— Cînd ?

— Chiar acum !

— Poate vin, zise agronomul, și din glasul lui se înțelegea că își dădea și el seama că nu era cu puțință să care ei coșurile cu paiele ude de îngrășămint la botul a cîtorva sute de vite. Să mai așteptăm, adăugă.

Și se uită la ceas. Cei doi ingineri lăsară din mînă servietele și se așezară pe prisma casei în care inginera îl prinsese pe Ivan cu mîinile în putina cu brînză. Începură să-i pună fetei întrebări. Tărițe mai erau ? Mai erau. Și dacă, la ora mesei, li se dădea din nou tăurașilor aceeași hrană ? Pe chipul tînăr al fetei apărură o cută de împotrivire : se putea, parcă spunea această împotrivire, puteau fi lăsați și nemîncăți, și duși chiar cu toții la tăiere, parcă asta era problema ?

Dar care era ? Cum, zise fata, se prefăceau că nu știau de decretul apărut recent, care răscolise și scosese afară pe toți inginerii și tehnicienii cuibăriți prin birouri și îi trimiseseră pe la ferme și geaceuri ? Cum să nu știe, răspunseră ei. Știau foarte bine, dar ei nu erau ? De ce le-ar fi fost teamă ?

— Da, tovarășe inginer, zise fata, dar nu uitați că sîntem invidiați. Capitala e la doi pași, zilnic vă puteți întoarce acasă în mai puțin de-o oră. Asta se plătește, puneți mîna și preparați melasa...

— Stai puțin, zise agronomul reflectînd. Am eu o soluție. Nu e mai bună iarba ? Am eu o tarla mare cu secară care nu prea s-a făcut și trebuie întoarsă și pus porumb. Le scoatem pe tarlăua asta, și gata.

— Tarlaua aia de lângă iaz ? întrebă Checiu. Da, e cam rară...

— Perfect, zise fata, atunci puneți mina pe câte-o bită și să-i dăm drumul. Uite, aici, bîtele îngrijitorilor...

Ceea ce cei doi șefi și făcură fără codeală, semn că erau obișnuiți în munca lor cu tot felul de surprize. Cui îi stătea mai bine cu bita ? Inginerului agronom, bineînțeles, el era și cel mai bine dispus, avea răspundere, ca secretar al organizației de partid. Dar nici inginerului zootehnist mai în vîrstă nu-i stătea rău, deși piciorul lui mai scurt îl împiedica să se țină de cîrd. Se ținea ea pentru el, colega lui mai tină, alerga cînd într-o parte, cînd în alta, nu era deloc cuminte acest tineret, nu prea era învățat să meargă în cîrd, o lua razna peste culturi, mugind... Venise ora mesei și nu li se dăduse ceca ce știau ei că e atît de dulce și le amintea de laptele pe care îl supseseră odată... paiele tocate, amestecate cu melasă... Te trăgeau, enervați, la răspundere... Păceșilă Nicoleta îl pocni pe unul cu bîta, care vroia să se întoarcă îndărăt, îndemnîndu-i parcă și pe ceilalți colegi să facă la fel, și strigă :

— Ce faci, nea Checiule, mă lași numai pe mine să alerg ? Hai, tovarășe inginer !...

Era foarte supărată, dar veselia îi reveni brusc cînd, traversînd drumul pietruit pe care treceau mașini, unul încetini și strigă :

— Ia uite, mă, ce văcăriță drăguță !

— Vezi-ți de drum, excrocule, îi răspunse fata.

De ce excroc ? Așa, de unde avea el mașina aia ? Din salariu ? Tocmai de aceea, cînd vitele ajunseră pe locul de păscut și se mai liniștiră, evitară toți să se așeze în apro-

pierea drumului : oricum, se cunoștea că nici ei nu erau simpli văcari și se duseră mai încolo sub un pom să nu-i vadă lumea. În fond, părea să spună inginerul agronom așezându-se jos, ideile sînt acelea care îi stînjenesc pe oameni. Îți faci o anumită idee despre tine, și nu te mai poți abate de la ea. A fi văcar sau a fi inginer, care e deosebirea ? Ideea ! Fiindcă după un număr de ani uiți completamente ceea ce ai învățat, și uneori, practic vorbind, mai multe știe lucrătorul respectiv, grădinarul sau văcarul, decît zootehnistul.

— Cînd eram elev la liceu, continuă el stăpînit de o veselie pe care i-o stîrnea amintirea și asociația cu situația pe care o trăia în prezent, aveam un profesor care nu mai știa nimic din istorie, sau istoria nu-l mai interesa, nici acum nu-mi dau seama ce era exact în mintea lui. De fapt ce e istoria ? Un trecut mort, numai tinerii sau bătrînii sînt curioși să știe ce-a fost sau ce va fi pentru simplul motiv că unii vor s-o facă, istoria, și alții să afle cum s-a făcut. Mama a fost o țărancă analfabetă, dar la bătrînețe se uita prin manualele mele de istorie și punea degetul pe chipul lui Vlad Țepeș : ăsta cine e, maică ? Era curioasă și a început să învețe să citească după ce își trăise ciclul... Profesorul meu, om cu studii universitare, redevenea analfabet, citind : Ștefan cel Mare se întoarce la Suceava după ce înfrînsese oștirile turcești... Înfrîngerea oștirilor turcești ! Asta nu-l mai interesa. Care din voi, măgăroilor, a fost la Suceava ? întreba. Sau la Iași, sau la Cetatea Neamțului, după cum venea vorba în istorie. Se ridica unul sau altul. Eu, dom' profesor. Ei, zicea, ia spune colegilor tăi, ce-ai văzut ? Și ăla spunea niște baliverne pe

care după cîtva timp, fără să le audă, profesorul le între-
rupea : ei, bravo, măgăroiule, stai jos, și continua apoi să
citească din manual. Citea ca un școlar, nu mai știa nici
el, profesor, propria materie pe care o predă, avea doar
ticuri. Sultanul se întoarse la Istanbul... care ai fost la
Istanbul? Și într-o zi se ridică în picioare aproape toată
clasa. Toți, adică, fuseseră la Istanbul ! El văzu sau nu
batjocura, mîrii ; hî, stați jos, măgăroilor, și-și continuă
imperturbabil lectura, fără să se supere, dar și fără să se
înveselească de propria-i cretinie. Totuși, continuă în-
cheind inginerul agronom, nu este el omul cel mai rău.

— Dar care e, tovarășe inginer ? întrebă fata.

Agronomul își plecă privirea și, rămînînd bine dispus,
stătu așa cu ochii în jos vreme îndelungată. Nu răspunse,
dar parcă deodată se trezi. În realitate, nici concluziile lui,
oricare ar fi fost ele, nu trebuiau să-l abată de la ceea ce
se impunea imperios, indiferent de situația în care te-ar
arunca viața.

— Ai ? Ce zici ? se adresă el zootehnistului, cu mîna
pe servietă, pe care o și deschise. Mîncăm și noi ceva ?

Asta era. Nici ei nu avuseseră vreo presimțire, dar cum
experiența le spunea că se puteau aștepta la orice, își
aduseseră de-acasă mîncare.

III

În acel moment un necunoscut cu o statură aproape mică și subțire se abătu de pe șosea și o luă spre ei cu hotărîrea celui care cunoștea dacă nu pe toți cei care se așezaseră acolo la umbra copacului, cel puțin pe unul din ei... Era Niculae.

— Bună ziua, spuse el aproape în șoaptă, și nu mai adăugă nimic, rămase în picioare, și nici măcar nu se uită la față, spre care îl îndreptase de la sediul geaceului unde o căutase, un paznic.

— Vai de mine ! strigă fata ridicîndu-se în picioare. Dumneata erai ?... Te pomenești că ai venit pe la mine... Ți-ai adus aminte... Faceți cunoștință... Inginerul Moromete, de la castel.

— Luați loc, zise agronomul bonom, uitîndu-se la el în sus cu privirile mijind de un umor secret. Tocmai eram pe punctul de a ne lua micul dejun la iarbă verde, ca în ziua de Paști... Stați... Și poftiți !

Niculae se așează.

— N-o să vă fiu un însoțitor prea vorbăreț, zise el.
O să mă scuzați...

— Nu-i nimic, zise agronomul, sîntem între colegi. Mai mult, simțiți-vă ca între prieteni, mai adăugă el cu acea intuiție extraordinară pe care o au oamenii cînd văd chipul cuiva : al lui Niculae era tras și parcă pecetluit de o tăcere definitivă.

Nu voimța conștiință de a trăi părea să-l mai țină în viață, ci puterea instinctului, care, în bine sau în rău, este, adesea, superioară dramelor sufletului. Astfel, se întrebau cei doi bărbați, ce căuta el acolo ? Era clar, nu pe ei îi căuta, ci pe fată...

— Sigur, adăugă și zootehnistul, păcat că n-avem și o sticlă de vin.

— Am eu una, zise agronomul, scoțînd-o modest din servietă.

Adică ce păcat că n-aveau decît una. Agronomul, deși nu trăia o iubire ca șeful fetei, arăta mai vesel decît acesta. Semăna cu un vechi țaran care s-a așezat pe o brazdă reavănă pe care tocmai a tras-o și în timp ce prietenii săi, vitele, cu care smulgea de veacuri pămîntului roadele care îi va hrăni pe toți, pășteau, el își mîncea prînzul său frugal și își odihnea ciolanele late. Prînzul însă nu era deloc frugal, amîndoi inginerii aveau ouă roșii, fripturi și cozonac, iar brigadierul Checiu o jumătate de miel, ăsta mîncea, nu glumă. Numai fata n-avea nimic, gîndise că se va întoarce la prînz acasă, dar aveau toți ceilalți destul. Ciocniră ouă, îi dădură și lui Niculae, dar nu ziseră Crios a înviat, deși culoarea lor roșie și ciocnitul nu mai

aveau nici un sens neînsoțite de cuvintele care exprimaseră odinioară, pentru oameni, revelația unei minuni.

— Ce sintem noi, cînd roșim ouă și le ciocnim, creștini sau păgîni ? întrebă brigadierul Checiu, care pesemne că ar fi vrut să spună acele cuvinte, dar nu le spusese văzînd că șefii săi se abțin.

— Păgînismul a fost înainte de Cristos, zise agronomul.

— Și acuma ce e ? zise zootehnistul.

Tăcere. Dar privirea limpede a agronomului nu arăta nici-o turburare. El dădu din cap și, cu un gest care exprima evidența, zise :

— Acuma e păgînismul de după Cristos ! În fond ne plac obiceiurile, care sînt frumoase, dar nu mai credem în minunea învierii. Ce să facem, asta e situația ! Eu personal nu mai cred. Dar dumneata, domnișoară ?

— Bineînțeles !

— Ce bineînțeles ?

— Că cred.

— Și atunci de ce nu zici Cristos a înviat ?

— Păi cu cine ? Știam că nu credeți.

— Cum, crezi că e posibil să învieze un om ?

— Nici nu m-am gîndit...

— Atunci ?

— Așa !

— Păi dumneata nu cunoști doctrina, domnișoară ! Se bazează pe cîteva idei, oferirea și a obrazului celuilalt cînd îți cîrpește cineva o palmă, să răspunzi la ură prin iubire, învierea, înălțarea la cer, ețetera, n-ai citit *Biblia* ?

— Nu ! De unde s-o iau ?

— Atunci în ce crezi ?

— ...Mai bine spuneți-mi, tovarășe inginer, zise fata cu o mare vioiciune, care e omul cel mai rău de care po-meneați adineauri ?

Se vedea după felul cum îi sticleau ei ochii că știa la cine se gândise agronomul, și i se părea oricum mai vesel sau mai la îndemână să discute despre asta decît să-și dea seama dacă era sau nu credincioasă conform doctrinei. Președintele. La el se gândise agronomul. Nu se știe cum și de ce acest om fusese ales de către colectivști în această funcție. Era un ins trecut de mult de cincizeci de ani, mic de statură, chel și bîlbiit.

N-avea nici un fel de calitate. Își crease el însă ulterior renumele că ar fi bun organizator. Ce fel de organizator era se vedea din situația în care erau puși ei astăzi, cei trei ingineri, și brigadierul. Dar secretară știuse să-și angajeze, o fată adusă de el cine știe de pe unde și din pricina căreia îi făcuse lui, inginerului agronom, o hîrtie la minister. Scria în ea negru pe alb (i se dăduse agronomului s-o vadă) că sectorul horticol, legumicol și sectorul „mare“ (cîmp) mergeau prost datorită inginerului agronom, care constituia o frînă în calea dezvoltării lor... Cerea să fie îndepărtat. Om bătrîn, cu familie și copii mari, își pierduse capul datorită acelei fete, persecutînd dacă nu pe mai toți tinerii care stăteau întîmplător de vorbă cu ea, pe-acolo prin biroul ei, dar chiar și pe el, inginerul agronom, familist cunoscut și secretar al organizației... Judeca pe ceilalți după el, fără nici o glumă ! Și nici

n-aveai ce să-i faci, cu renumele lui de bun organizator. Cine să-l judece, femeile ai căror bărbați lucrau pe șantiere prin București sau aiurea și nu veneau nici ele decât rar pe la grădină sau la câmp, sau tineretul flotant venit de prin părțile mai neproductive ale Moldovei, atrași de cei treizeci de lei care li se plăteau aici ? (Trebuieră să adopte această formă de organizare cu plata în bani și nu în produse, altfel le rămâneau sectoarele descoperite ; asta să fi fost motivul că era considerat acest președinte bun organizator ?) Cui să-i pese că el își angajase o secretară și că îi ardea, i se creaseră adică condițiile sociale, să-și trăiască drama bătrîneții ca un chinez de odinioară, sau ca un oriental de totdeauna, luîndu-și o a doua nevastă, pe care însă o întreținea din veniturile cooperativei ? Cine să se mire (și să-și exprime această mirare într-o adunare) că acest fost biet plugar de altădată a ajuns acum să-și angajeze, pe munca altuia, o secretară ? Mare drăcovenie, gîndea inginerul agronom, mergînd la treburile lui și lăsîndu-și pleoapele în jos, asemeni tuturor înțelepților, care simt de timpuriu, fără spaimă, chemarea ultimă și judică, sub această perspectivă, fără indignare, dar nu fără luciditate, toate faptele al căror martor este.

— Omul cel mai rău e o oglindă a celor care se cred mai buni, domnișoară, răspunse el.

— Asta chiar că n-o mai cred, zise fata.

— De ce ? zise inginerul ferindu-se și spunînd ceea ce nici el nu credea. N-a fost el considerat cel mai bun și ales ?

— Da, tovarășe inginer, dar trebuie să fim înțelegători, zise fata. Am auzit că și ea îl iubește, zău, ține la el, ce poți să faci ? Nu înțeleg cum, dar așa e...

— Nu, zise zootehnistul, schimbînd vorba, fiindcă intraseră pe un teren alunecos unde și el era vizat, eu am altă teorie. Se lucrează prin rotație : acum își face casă președintele, după ce și-o termină colectiviztii îl dau jos, vine altul, își face și el casă, îl dau și pe el jos și tot așa prin rotație ajung toți să-și facă case. Nu e un sistem ingenios ? Ce-ar ieși dacă ar vrea toți să-și ridice case deodată ?

— Așa e, zise agronomul, la asta nu m-am gîndit... Da' de cîț fug vacile astea, Checiule ?

Zootehnistul, mestecînd, se uită atent spre iaz. Se auzi în același timp un muget dintr-acolo. Era ca o chemare blîndă și jalnică, așa cum mugesc vitele bolnave în preajma morții. De obicei ele îndură în deplină tăcere suferința, și numai cînd simt că mor scot acest muget, ca o sfioasă chemare în ajutor, înainte de a-și da sufletul.

— Ce-o fi acolo ? exclamă inginerul zootehnist și se ridică în picioare.

Mugetul venea dinspre iaz, unde se vedea o vacă, acum părăsită de celelalte, luptîndu-se parcă să nu se prăbușească la pămînt. Se duseră cu toții spre ea și rămaseră la douăzeci de metri distanță. Se lămuriseră : acolo era mlaștina înșelătoare, cu pămîntul uscat pe deasupra de secetă, chiar încrețit, dar cu ciorbă moale dedesubt, din care însă vaca nu-și mai putea trage picioarele dinainte, și i se încleiau sub ochii lor și cele dinapoi.

— O să-și rupă picioarele, zise brigadierul, ce-i facem?
— Du-te aproape, zise zootehnistul, și calmează vita.
— Și dacă mă scufund și eu, cine mă calmează pe mine ?

— Lasă, că te calmăm noi ! zise inginerul agronom.
Brigadierul înaintă zece metri și se opri. Începutul de secetă micșorase malurile iazului și vita nu băgase de seamă că sub pojghiță cenușie era smîrc.

— Ce dracu o fi căutat aici ? se miră brigadierul.
— Apă, ce să caute ? zise fata. Mă mir că nu s-au împotmolit și altele.

— Au fugit, au auzit-o mugind, zise agronomul. Dacă erau oi se înecau toate.

— Ne pune s-o plătim Gîrboviceanu, murmură ea pentru sine zootehnistul.

Gîrboviceanu îl chema pe președinte.

— De ce, crezi că moare ? zise agronomul.

— Poate să și moară, dacă o lăsăm aici.

— Uite că i s-au scufundat și picioarele dinapoi, zise fata. Ce-i facem, tovarășe inginer ?

Rămaseră toți tăcuți și gînditori. Brigadierul se mai apropie de vită, dar se opri totuși la distanță, încerca prudent smîrcul cu bita. Vita mugi iarăși, zbătîndu-se în nămol. Se înfundă și mai tare pînă aproape de burtă.

— Numai cu tractorul putem s-o tragem de-aici, zise inginerul agronom, dar unde dracu găsim noi acum un tractorist !

Tractoare se găseau, stația era prin apropiere, la cîțiva kilometri, dar tractoristul era problema.

— Te duci, domnișoară ? zise zootehnistul. M-ași duce eu, dar cînd te-or vedea pe dumneata, n-o să te refuze nimeni, în timp ce pe mine precis nici n-or să mă asculte.

Fata spuse că se duce, ce era să facă ? Inginerii se îndepărtară și ei de locul unde vita se împotmolise, și cu bîtele în mîini o luară după celelalte bovine, să le întoarcă înapoi pe tarlaua cu secară.

Niculae o însoți pe fată.

— Ce e cu dumneata ? zise ea cînd se îndepărtară. Ce ți s-a întîmplat ?

— Nu mă întreba, răspunse el. Ești primul om cu care stau de vorbă după șase luni... Am fost în doliu, și n-am mai vrut să ies din el...

— Înțeleg, zise ea, ți-a murit cineva drag !

Distanța dintre ei era de un metru. Ea o scurtă brusc și îl apucă de braț.

— Și ai venit să vezi o prietenă pe care n-ai uitat-o... Ai încredere în mine ! M-am gîndit într-o vreme, adăugă ea refăcînd la fel de brusc distanța, dacă mai ești la castel, și cu toate că am avut și eu la un moment dat nevoie de un prieten, m-am jenat să te caut. Am aflat că te vei căsători cu o pictoriță... Te pomenești... făcu ea cu o voce pierită, parcă i-ar fi murit mătușă-sa, ducînd cu un gest de țarancă mîna la gură.

Niculae confirmă.

— Vai de mine ! șopti sincer îngrozită, deși niciodată n-o văzuse pe Simina, dar cu imaginația brusc prinsă de

șoc, cum li se întâmplă oamenilor înzestrați nu cu puterea de a se emoționa, foarte frecventă, ci aceea mai rară de a fi sensibili la nenorocirile altora, chiar dacă, pentru ei, fără nume... Nu trebuie să te lași, adăugă apoi după un timp.

— De ce nu ? o întreabă el. Și repetă foarte mirat și foarte senin : de ce nu ? !

— Eu știu ? zise fata, și ea parcă uluită nu de neștiință, ci de seninătatea lui mai rea decât un țipăt. Ți-amintești, reluă, și eu era să mor odată, când am băut oțet, dar după ce am scăpat mi-a părut bine că n-am murit, cu toate că uneori mă gândesc de ce nu ne ia într-o zi Dumnezeu pe toți... Știi, schimbă ea discuția cu acea abilitate naivă, dar atât de eficace, a celor care prin sinceritate își câștigă dreptul de a vorbi și despre viața lor după ce au vorbit despre a altora, ți-am povestit atunci când ai fost pe la mine despre geaceul ăsta și președinte... tot așa e, nu s-a schimbat nimic... Adică ce să-ți mai spun eu, vezi și singur cum ne e... Nu știu, reveni ea la întrebarea lui, nu știu de ce nu trebuie să ne lăsăm, dar știu că nu trebuie...

— Când moartea intră în tine, îți scoate de-acolo ființa iubită și se instalează ea, ce rost mai are să trăiești ? zise Niculae.

— Are rost ! Trebuie scoasă de-acolo moartea și lăsată să vină la loc ființa iubită, chiar dacă ea nu mai este în viață, răspunse fata.

— Da, zise Niculae, așa este. Pesemne de-aceea n-am murit pînă acum, deși am vrut...

Și izbucni într-un hohot neașteptat, pe care îl sugrumă imediat, și lacrimi mari se rostogoliră peste chipul lui palid și împietrit.

Fata îl luă de braț și îi șopti :

— Să fii sigur că așa este, de-aceea n-ai murit și nu trebuie să mori... Ca să te gîndești la ea, s-o aduci înapoi în inimă, de unde ți-a scos-o moartea...

Făcură restul drumului în tăcere. În jur strălucea lumina primăverii și prin copaci cîntau păsările. Pe șosea treceau neîncetat automobile.

După un ceas Păceșilă Nicoleta și Niculae se întoarseră cu un tractor și cu un băiat care îl conducea. Era aproape un puști, în salopetă largă și cu o bască minusculă pe creștet. Nu se știe de ce nu mai purtau acești băieți pălării, ca altădată, și umblau cu prostiile acelea pe cap, pe care le păstrau și cînd schimbau salopeta cu hainele lor bune ! El manevră tractorul cît mai aproape de vacă, se dădu jos cu o frînghie, se descălță și se apropie de vita scufundată. Foarte priceput și fără să se sperie de mlaștină, legă celălalt capăt al frînghiei de picioarele dinainte ale vacii, se întoarse la tractor și se urcă pe scaun luînd volanul în brațe. Ai fi zis, după felul foarte sigur cu care băga în viteză și începu, imperceptibil, să dezambreieze, că tot asta făcuse pînă acum și în asta se specializase, scoaterea vacilor împotmolite de prin iazuri.

Dar și vaca dădu dovadă de instinct. Simțindu-se aiutată, începu să miște din picioare exact în sensul în care o chema frînghia, fără să se agite inutil. Tractorul însă

se opri, numai motorul îl lăsă să meargă, se dădu jos și se apropiă din nou de vită.

— Ce este ? îl întreabă zootehnistul.

— Se desface nodul, zise băiatul.

A ! Se desface nodul frînghieii ! Să nu se desfacă vaca ! Ia uite-o cum mugește acuma, o fi durind-o ! Cum dracu să tragă cineva de tine cu tractorul și să nu te desfaci în părțile componente ! ? Or s-o ducă așa în bucăți la sediul cooperativei și s-o predea lui Gîrboviceanu, precis c-o să facă un raport și împotriva lui, a zootehnistului, la minister, fiindcă și el, înainte de a se fi accidentat cu motocicletă și a fi cunoscut-o pe prietena sa de acum, sora din spital, stătuse de cîteva ori de vorbă cu această secretară. Ducă-se dracului ! O să se lase de meserie și o să între funcționar undeva și să-l scutească de distracția de a păzi vitele colectivităților ca un caraghios, și să le mai și scoată din mlaștină cu tractorul și să le plătească pe urmă ca pe cele bune. Dar unde să găsească postul acela de funcționar, asta e problema !

Era liniște peste cîmpie, în depărtare se vedea Bucureștiul, înapoi bolta fără obstacol. Băiatul înteei zgomotele tractorului și frînghia se întinse și se făcu dură. El se uită înapoi o clipă, ca și cînd ar fi fost la arat și vroia să știe ce fel de brazdă făcea în urma sa, accelerează și deodată vaca ieși cu picioarele dinainte, se răsuci gata să cadă pe spate și scăpă din smîrc.

— Perfect, zise inginerul agronom, eu zic să ne cărăm acuma cu ele la fermă cît mai e timp, altfel cine-știe ce

mai pățim, dă trenul peste vreuna, sau o să ne pomenim cu toții în vreo groapă.

Inginerul agronom tocmai ocolea o astfel de groapă foarte adâncă în timp ce se uita în zare urmărind cu o privire parcă bănuitoare un tren de persoane care tăia câmpia cu un vuiet îndepărtat.

IV

— Iată că vine spre noi acum un mesager, zise el fără să arate unde văzuse așa ceva: Pe cine o fi căutînd ?

Un alt om părăsise într-adevăr ca și Niculae drumul pavat care lega Capitala de șoseaua București-Tirgoviște, și pe care treceau fără oprire automobile, dar și oameni pe jos, și o luase repede spre ei. Păceșilă Nicoleta se uită și ea într-acolo și cînd văzu, o expresie vie de încîntare trecu peste chipul ei, urmată însă imediat de una de îngrijorare, cum ni se întîmplă cînd ne amintim deodată că am făcut cuiva un pocinog.

— Ia ține, nea Checiule, zise predîndu-i brigadierului, bita.

Și ferindu-se de bolovani porni în întîmpinarea necunoscutului. Era logodnicul despre care îi povestise anul trecut lui Niculae, medicul veterinar Hîncu... Îi dăduse întîlnire pentru azi la prînz la mătusa ei acasă...

— Trebuia să-mi spui că nu vrei să te întâlnești cu mine, nu să mă faci să vii degeaba să te cauți acasă, o întîmpină el cu o expresie brutală și întunecată.

Păceșilă Nicoleta nu se supără însă, știa că așa arăta el de obicei. Cînd bagi mîna pînă la umăr în născătoarea unei vite e greu să-ți păstrezi o înfățișare suavă.

— N-am știut, răspunse fata, credeam că mă întorc la prînz acasă...

— Și ce, fără tine nu puteau văcarii să vadă de vite ? Se vedea că el își și făcuse o părere : ea fugise de el, nu vroise să petreacă împreună Paștele.

— Nu sînt văcari, răspunse ea.

Și deodată nu-i mai dădu nici o explicație. Dacă venise cu părerea asta, atunci de ce mai venise ?

— Nici măcar nu spui că ai uitat, rupse el tăcerea.

Adică nici măcar nu vrea să-și ascundă intențiile printr-o minciună civilizată, de formă, ca să atenueze fondul pe care nu era atît de prost să nu-l înțeleagă.

— Ba nu, zise fata, și din protestul ei se înțelegea că ba da, dar n-am putut veni, n-a avut cine...

Și îi explică ce se întîmplase.

— Ei și ? zise medicul veterinar, o vită poate să stea și o săptămînă fără să mănînce și nu i se întîmplă nimic. Se vede că ții mai mult la vite decît la mine.

— Țin la meseria mea, să fie clar. Cum puteam să le las toată ziua nemîncate ? Răspund de ele !

— Zi mai bine că ai uitat.

— Dacă ții așa de mult...

— Eu nu țin, dar mi-a spus mătușă-ta că nu mi-ai lăsat nici o vorbă. Puteai să trimiți pe cineva sau să vii

chiar tu, și la nevoie să te întorci, și veneam și eu cu tine. Dacă asta era problema, n-aveam ce face, păzeam amândoi vitele, dar eram împreună. Așa, ai preferat să te duci cu alții, mai adăugă el uitându-se dușmănos spre cei patru bărbați.

— Uite că era gelos ! Fata izbucni într-un râs care îi angaja spontan întreaga ființă, un râs subțire și gîlgîitor, cu note adînci prin care țîșnea, nestîngherită de nimic, marea bucurie și nepăsare a vîrstei, amestecate cu plăcerea că o altă ființă suferea pentru ea. E singurul moment cînd o fată nu poate fi nici disprețuită, nici părăsită, căci rîsul ei cristalin te-ar urmări și în somn și n-ai ști nici ce să-i faci și nici cum să-l alungi...

— Mai bine bea un kilogram de gaz, zise el.

— Un kilogram de gaz ? De ce ?

— Așa, cînd ajungi acasă spune-i mătuși-tii să-ți dea duba, toarnă într-o sticlă și bea.

— Și eu, care credeam că ai venit ca să mă vezi !

Era tot veselă, dar privirea îi sticlea : așadar el n-avea s-o însoțească acasă. Venise deci numai ca s-o insulte și să plece. Nu cumva nu mai vroia să se vadă împreună ?

— Mai bine să ne despărțim, zise ea. Și adăugă : Din clipa asta nu mai exiști pentru mine.

El o scrută cu dușmănie, îndelung, intens. Ce avea cu ea ? Ce-i făcuse ? Oricum, ea îi tăiasse puntea și chiar dacă mai avea ceva să-i plătească nu mai avea cum. Cine poate însă să calculeze dinainte ce efect pot avea asupra noastră cuvinte care ni se spun chiar dacă noi ne-am gîndit la ele primii ? Medicul veterinar Hincu venise într-adevăr cu aceste cuvinte, „să ne despărțim“, în sine, și le spusese

singur lui însuși, dar auzite de la ea parcă nu mai aveau același înțeles. Chiar așa, era adevărat că din clipa aceea el nu mai exista pentru ea ? Mingâierile, îmbrățișările, strîngerile de mîină, șoaptele ? Puteau fi șterse ?

— Să-mi spui mie să beau un kilogram de gaz. Nu ți-e rușine ? zise fata. Ce, ești țigan să vorbești așa cu mine ? Ce, crezi că am ajuns să mi se vorbească așa ? Dacă ai fi un băiat oarecare, ași mai zice, dar ai aproape treizeci de ani, nu m-am așteptat din partea ta, să fii sinceră.

Între timp dușmănia bărbatului se stinsese și acum parcă îi sorbea fiecare cuvînt de pe buze. Cînd ești moralizat, ești pe jumătate iertat. De ce era el furios ? Ce speranțe își pusese în această zi și fiindu-i înșelate se gîndise la despărțire ?

— Iartă-mă, îi zise, dar azi, nu știu de ce, am crezut eu că o să-mi spui că ne căsătorim. Mă așteptam la un răspuns și mama mi-a spus să te aduc seara acasă și să vină și mătușă-ta cu unchiu-tău, pregătisem o masă. De fapt ne și așteaptă... Am stat la mătușă-ta trei ore, crezînd că te întorci, și mi-am ieșit din pepeni cînd am văzut că nu vii. Pe urmă am luat-o spre ferma voastră și acolo mi-a spus un paznic că ai plecat pe cîmp, în direcția asta. Cu cine a plecat, l-am întrebat, și el a rînjit așa, ca un tîmpit, he, zice, s-a dus și ca... Acum îmi dau seama că era beat.

— Deci maică-ta a pregătit o masă ?

— Ai uitat ? Te-am întrebat cu trei săptămîni în urmă cînd îmi dai răspunsul și mi-ai spus că de Paști, în ziua de Paști.

— Am spus eu asta ? se miră fata. Doamne păzește !
De unde ai mai scos-o ?

— Eram în parc la Mogoșoaia, și eu te-am întrebat dacă n-ar fi bine să nu ne apuce concediul de vară necăsătoriți, ca să putem să plecăm împreună la mare.

— Da, am zis, acum îmi aduc aminte, dar gândul mi-era la tine și la maică-ta, nu mi-era clar ceva și de-aia am uitat ce ți-am spus. Acum mi-e clar : Nu-mi place maică-ta și n-o să mă mut niciodată la tine.

— De ce nu-ți place mama ?

— Trebuie să-mi placă ?

Stăteau unul în fața celuilalt, sub soarele de mai, care coborâse demult din mijlocul boltei. Erau amândoi bronzăți și tensiunea la care îi supunea ciocnirea îi făcea și mai tineri și mai frumoși decât erau. Fata avea parcă și părul ars de soare, arămiu cum era, piciorul cu genunchiul mic și delicat (nu băuse ea oțet să și-l păstreze astfel ?), iar talia fragilă, ai fi zis că îi tremura vorbind. Medicul, în haine negre, cu guler alb și cravată de mătase de culoarea mercurului, era înalt și, fără să-și dea seama, când îi vorbea încerca parcă să se facă mai mic aducându-și brațele în față și îndoindu-și umerii.

— Hai să mergem, spuse ea văzînd că vitele trec pe lîngă ei, și se adresează zootehnistului, colegului ei mai în vîrstă, care se apropia : Ce fac eu cu brigada noastră, tovarășe inginer ? Mîine ? Ce facem ?

— Cu cine, cu ăia ? O să aprob orice măsură o să crezi de cuviință că trebuie să iei, răspunse el și adăugă : Făci ce vrei cu ei, domnișoară !

— Trebuie să-mi placă mama ta ? șopti fata, cînd ajunseră la drumul pietruit și o luară încet spre Moșoaia.

— Nu zic să-ți placă neapărat și dintr-o dată, dar de ce să-i declari de la început război ? răspunse bărbatul. Ce rău ți-a făcut ?

— De fapt nu mama ta nu-mi place, ci supunerea ta față de ea. Trebuie să alegi, ori eu, ori maică-ta. De ce a fost ea atît de sigură că eu o să viu în seara asta la voi și o să rămîn pentru totdeauna ?

— Nu ea a fost, răspunse bărbatul, ci eu.

— Și tu de ce ai fost ?

— Fiindcă te iubesc.

— Cum mă iubești, cînd zici că să beau un kilogram de gaz ?

El vru să răspundă, dar instinctul îl îndemnă că e mai bine să tacă. O jignise și numai o tăcere vinovată a lui o putea împăca. Dar iată că tăcu și ea, cu o expresie posomorită, în care se ghicea o îndîrjire alimentată de gînduri a căror sursă nu mai putea fi ghicită. Era adevărat, nu-i plăcea mama lui și existau puține șanse să-l scoată de-acolo din casa părintească și să-și facă ei doi casa lor. Cu ce bani ? Și pe urmă el n-ar fi vrut, avea acolo trei camere ale lui, n-ar fi înțeles de ce trebuia să plece din ele cînd atîta lume ducea lipsă de locuință. Să se apuce să stea în altă parte cu chirie, cînd toată casa avea să le rămînă lor, pînă la urmă, moștenire, cum s-o facă să înțeleagă așa ceva ? „Se poate sta și într-o colibă, gîndi fata din ce în ce mai posomorită, asta e, pot foarte

bine să dorm și să încep viața într-o coșmelie cu bărbatul pe care îl iubesc...”

— Mai bine ai fi sincer și mi-ai spune că nici nu v-a trecut prin cap, ție și maică-tii, că n-o să viu eu diseară la voi. De soră-ta nu vorbesc, n-am nimic cu ea, deși, ca să-ți spun drept, tu o s-o ții mai departe la facultate chiar după ce ne căsătorim... Rupe cu familia și sînt a ta... Cînd îmi răspunzi la chestia asta, îți spun și eu cum e cu căsătoria. Pînă atunci, nu uita : pentru mine nici nu mai ești. Adio !

Și fata se îndepărtă, luînd-o spre fermă, chicotind în sinea ei : „Să se termine odată; își spunea, pînă cînd o să vă mai bateți joc de noi ! ?“...

Adică, așa în general, bărbatîi... Se apropie de Niculae și făcu drumul pînă la fermă cu el, care îi spuse că rămîne cu ea pînă o duce acasă...

V

La fermă Păceșilă Nicoleta nu-și încheie însă la fel de victorios ziua. Nu ajunse bine, și Checiu îi spuse că moș Anghel, în loc să fi venit la lucru, cumpăraseră cu suta aceea avans, pe care o obținuse ea pentru el în ajun, de băut, și se îmbătase lângă ghereta santinei, unde își povestea răcnind isprăvile de aviator și nedreptățile pe care le suferise. Fata, împreună cu Niculae, o luă într-acolo și îl găsi într-adevăr întins pe jos la picioarele soldatului. Toată veselia ei pieri în fața acestui spectacol.

— Scoal' în sus, moș Anghel, nu ți-e rușine să te îmbeți în halul ăsta, în loc să vii la fermă și să-ți vezi de treabă, mă lași pe mine și pe brigadier singuri ! Alerg eu să-i fac rost de avans să aibă, și el de Paști un ban în buzunar, și el...

— Da, domnișoară, așa e, sînt un bețiv, bolborosea moș Anghel, dar să știi că am pilotat avioane, eu nu spun minciuni, să știi de la mine. Știi dumneata cine a fost Sadoveanu ?... Eu cu Sadoveanu am mîncat la masă...

— Oi fi mincat, să-ți fie de bine, acum ridică-te, hai !

Și fata nu-l lăsă pînă nu-l luă de acolo și îl duse în dormitorul fermei. Bătrînul abia se ținea pe picioare, și nu înceta cu istoriile lui cu Sadoveanu și Peneș Curcanul, întrebînd-o pe protectoarea lui dacă știe cine sînt ăștia... Cînd ajunseră în dormitor, fetei îi pieri și ultimul strop de veselie cu care se ținuse în picioare tot timpul zilei. Pe pat, sforăiau cu gurile deschise, ca niște găuri urîte, cei cinci îngrijitori despre care nici Checiu nu știuse dimineța ce e cu ei. Zootehnista își aminti că și pentru ăștia alergase să le obțină în ajun cîte o sută de lei avans, deși nu mai aveau dreptul. Erau băieți cam de vîrsta ei, n-aveau, ca moș Anghel, scuza unei vieți scurse Dumnezeu știe cum, ăștia le aveau pe-ale lor înainte, și iată-i cum dormeau cu labelle în sus, după o noapte petrecută prin paturile cine știe căror femei fără căpătii... Întoarse capul să nu-i vadă și părăsi ferma.

Păceșilă Nicoleta ajunse acasă și își luă la revedere de la Niculae, care o însoțise tăcut peste tot... Nu mîncă nimic și vru să se culce. Nu se simțea obosită, ci împinsă de dorința de a dormi, vroia să uite. Lucrurile au importanța pe care le-o dai. Nu e mare nenorocire că au lipsit niște îngrijitori de la lucru, într-o zi de sărbătoare. Dacă ar fi altfel de oameni, n-ar fi îngrijitori, ce poți să le faci ? Era adevărat că avea mereu cu ăștia cinci tot felul de neplăceri, se legau de soldații din cantonamentul din apropiere, îi înjurau și erau nu o dată prinși și bătuți măr, trebuia să intervină ea să li se dea drumul... Îi spunea caporalului care îi făcea curte și ăsta se înfuria, își strîngea trupa și

minuțe întregi i se auzeau comenzile pe acolo prin cantonament. Culcați, drepti, culcați, drepti !...

Înainte de a adormi, mătușa intră peste ea în odaie și îi dădu amănunte despre vizita medicului veterinar, logodnicul ei... Venise cu flori în brațe și la plecare era supărat, așteptase, de, așa cam de pe la douăsprezece pînă pe la trei ! În văzul vecinilor le-a aruncat la gunoi !

— Ce ? întrebă fata.

— Florile, de ! răspunse mătușa.

— Bine, tanti, lasă-mă acuma să dorm ! Îmi povestești miine ! Și stinse lumina și crezu că a și început să viseze.

Cînd nu dormim căutăm un gînd plăcut care să ne facă nevinovați, chiar dacă nu sîntem. Dar cînd ne simțim jigniți ? Ce gînd putem căuta ? „Cum să arunce florile la gunoi ?“ se întrebă fata, și în aceeași clipă simți cum i se strecoară în inimă ca un sloi de gheață o adîncă jignire. „Cum a mai avut după aceea curajul să vină în fața mea și să spună că mă iubește ? Ce nemernic !“ Și Păceșilă Nicoleta făcu un efort de voință, îl șterse pe acest om din minte („dacă mai vine, i-arăt eu lui“) și rămase liniștită în întuneric, așteptînd somnul. Și deodată își spuse : „Ei nu s-au gîndit deloc la mine cînd au lipsit. Da, au plecat, m-au lăsat singură și m-or fi și înjurat între ei !“ La acest gînd, care i se păru în mod sigur adevărat, reapăru sloiul de gheață. „Adică de ce să mă înjure ei pe mine ? Ce le-am făcut ? Bine, acuma n-are rost să-mi mai sparg capul cu ei, trebuie să dorm. O să văd miine. O să-i dau afară. Chiar așa mi-a și spus colegul meu : «Faci ce vrei cu ei, domnișoară, o să aprob orice măsură o să iei...» Da, așa

o fi, dar ce e un îngrijitor ? El face parte dintr-o categorie, angajezi alții, nu sînt la fel ? Și atunci ce faci, îi dai pe urmă și pe ăștia afară ? Ce-o să zică Gîrboviceanu ? «Ce faci dumneata acolo, domnișoară, nu știi să lucrezi cu oamenii ? Nu ești bună la noi, du-te dumneata în altă parte». Unde în altă parte ? Trebuie să mă acomodez...”

Da, asta era clar, dar somnul nu venea și atunci își aminti că ori de cîte ori i se întîmpla să se gîndească la ceva plăcut... adormea de îndată. „Adică cum să mă acomodez ? se pomeni întrebîndu-se indignată. Așa cum am făcut azi ? Ba nu, îi dau afară, n-am nevoie de oameni care își bat joc ! Le-arăt eu miine !”

Păceșilă Nicoleta nu-și dădea seama că această hotărîre ea o lua fiindcă își simțea retragerea acoperită. Era un gînd care nu ținea seama de ceea ce i se întîmplase azi cu logodnicul ei, căsătoria i se părea încă probabilă și ideea acomodării care o lua totdeauna înaintea intențiilor ei, ca o călăuză, n-o mai împiedica să gîndească natural. „Îi învăț eu minte pe cei cinci zdrahoni nenorociți, să mă lase să fac eu ce trebuia să facă ei !” Și atunci avu sentimentul că mai e cineva care i-a vrut răul azi și o împiedica să doarmă. Era chiar el, logodnicul ei, care venise după ea pe cîmp s-o insulte. Și deodată gîndi : „Bine, dar el a venit să se despartă de mine și eu nici nu mi-am dat seama ! Eteee ! Așa, va să zică !” Dădu la o parte pătura de pe ea, aprinse veioza și se ridică în capul oaselor. „Ce proastă pot să fiu, își spuse. Ia să vedem, de ce a vrut el asta ? Fiindcă nu m-a găsit acasă și a simțit că eu am uitat întrebarea lui. Ce importanță are o întrebare ? Nu trebuie și ea pusă la timpul potrivit ? Ce să fac ? Am și

eu necazurile mele, cum o să mă duc la el și să mă predau pachet pe mîna maică-sii și a soră-sii ? Măcar dacă el ar fi de partea mea, dar uite că nu înțelege și vor fi trei și eu una singură. Unde am auzit că își va lăsa bărbatul pe mama și pe tatăl său și se va uni cu femeia lui făcînd un singur trup ? El tată nu are de vreo cîțiva ani, dar în schimb maică-sa face cît doi bărbați. Unde mă duc eu dacă nu ne înțelegem ? Mă întorc aici la mătușa mea ? A, nu, mai bine pier în fundul Maramureșului. Una e să fii fată la rudele tale, și alta fugită de la bărbat. De ce te-ai mai dus la el dacă n-ai știut cine e ? ! Dar ce fac eu aici, la ce mă gîndesc, caut o împăcare ? Nu mă iubește, e clar ! Și totuși, parcă se înmuiase pe drum, cînd am început să-l beștelesc. E băiat bun și te uiți la el cum încearcă să se facă parcă mai mic cînd vorbește cu mine. Dar cum să arunce el florile pe care mi le-a adus, ce vină aveam eu că n-am putut să-l aștept acasă ? Am uitat, eram necăjită că m-au lăsat nenorociții ăia singură, în praful ridicat pe cîmp de trei sute de vite, de mă dor picioarele de nu le mai simt. Da, asta e, eram necăjită, foarte necăjită, cu toate că rideam, foarte necăjită, și-au bătut joc de mine, m-au pus să mă cert pentru ei, pe la contabilitate, să le obțin un avans, și a doua zi m-au părăsit. Iar el nici nu s-a gîndit, nici n-a băgat de seamă. Mă, ce e cu fata asta, săraca, în ziua de Paști, pe cîmp cu bita în mînă, și fugi, aleargă pe la S.M.T. să scoatem vaca cu tractorul din nămol. Nu, el aruncă florile și vine la mine și-mi spune să beau un kilogram de gaz. Ba, kilogram de gaz să bei tu și să nu te mai văd în viața mea. Ți-am spus că nu mai ești pentru mine, chiar dacă o să vii și o să-mi spui iar

că eu sînt fata care îți place... Cum o să te cred, cînd tu nu ești în stare măcar să întrebi : Nineta, ce e cu tine, de ce ești așa de tristă ? Un bărbat care nu e în stare să pună unei fete o întrebare ca asta, cînd ea e încă liberă, ce-o să facă după ce o s-o ia ? Adio, Nineta !“

Era foarte clar și se culcă la loc și stinse lumina. Dar somnul tot nu-i venea. Una e ce gîndești cînd ai lîngă tine un bărbat, despre care îți spui, privindu-l, că nu prea îl iubești, și alta e cînd nu-l mai ai deloc, și rămîi singură. Ce să faci, să stai singură, dar liberă, sau să-ți pierzi libertatea, dar... A, nu, libertatea nu trebuie s-o pierzi decît dacă ești fericită !... „Da, ași fi fericită să văd că fac ceva și să nu mă necăjească nimeni, să știu că pot să dorm fără grijă și dimineața să fiu veselă, să nu-mi pese ! Dacă el mi-ar fi spus azi cînd a venit după mine : «Vezi-ți de treabă, dă-i dracului», m-ași fi măritat cu el și n-ași fi uitat niciodată cuvintele lui. Multe mizerii ale vieții ași fi îndurat și mulți copii ași fi făcut numai cu gîndul că el e alături de mine și mă înțelege. Așa, totul s-a sfîrșit, iar acuma trebuie să dorm...”

Și, fără să-l caute, îi veni un gînd plăcut. Ce petrecere făcuseră cu toții cînd își luaseră diplomele... Promoția ei... Nu dormise trei zile și trei nopți, parcă fusese un vis... Se vedea dansînd și cîntînd fără încetare, fericită și fără gîndul la băieți... Avea douăzeci și unu de ani... Acum avea douăzeci și trei. Era ingineră... Și mîine avea să-i dea afară pe nenorociții ăia care...

VI

Iar a doua zi dimineăta cînd o luă spre fermă, nici nu se gîndi să renunțe la această hotărîre, cu toate că își dădea seama că numai o dată sau cel mult de două ori putea proceda așa „Am renunțat eu la un bărbat care mă iubea și n-o să renunț la niște derbedei care își închipuie că pot să facă ce vor ?” își spuse.

Îi găsi pe toți pe lingă vite. Băieții nici nu se uitară la ea, ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Începu să-i strige pe nume, cinci din treisprezece.

— Afară ! le strigă. Mergeți și ciștigați-vă pîinea în altă parte, unde o să găsiți oamenii care or să înghită să vă bateți joc de ei. Nea Checiule, scoate-i de-aici !

Și Păceșilă Nicoleta se duse să-i aducă la cunoștință și președintelui cele întîmplate la brigada zootehnică. Intră în birou, dădu bună dimineăta secretarei, și vru să intre la președinte. Secretara însă îi tăie drumul :

— Ce cauți ? zise ea.

— Vreau să intru la tovarășul Gîrboviceanu. Am o problemă.

— Ce problemă ?

— Vreau să-i spun să-mi angajeze cinci îngrijitori la ferma zootehnică.

— Fă o cerere și las-o aici la mine.

Și nu-și feri deloc privirile.

„Nu e nici o glumă, de mine nu treci, parcă îi spunea, crezi că eu nu văd cum arăți ? Numai pe mine trebuie să mă vadă el, nu și pe tine“. „Uite că îl iubește, gîndi și inginera. Și uite ce-i trece prin cap să facă !“

— Uite, îi zise, eu cerere nu fac, eu plec și o să spun acolo unde o să mă duc să mă repartizeze și din ce pricină am plecat.

Secretara s-ar fi zis că nici nu auzise, n-o speria cîtuși de puțin amenințarea. „Riscul ăsta e mai mic decît cel pe care ar trebui să-l înfrunt dacă te-ași lăsa să intri înăuntru“, parcă îi spunea ea. Nu era urîtă, dar te întrebai de unde o fi venit și ce fusese pe-acolo pe unde o cunoscuse președintele înainte de a o ridica în rang, fată de serviciu, chelneriță, mică vînzătoare ?

„Ce să fac ? se întrebă ingineră zootehnistă ieșind din sediul cooperativei, să plec sau să stau ? Nu, nu plec, o să-i cer colegului meu agronom, care e și secretarul organizației, să mă ajute și să-mi aducă alți îngrijitori. La urma urmei, lui i-a făcut o dată hîrtie la minister tovarășul Gîrboviceanu, a doua nu mai contează, dacă nu l-a dat afară pînă acum înseamnă că are el pe cineva acolo care îl susține !“

Și această gândire, ca o mică șotie, o înveseli atât de tare pe față, încît se pomeni, ca într-o recreație, sărînd de două ori la rînd într-un picior. Vru să sară și a treia oară, dar brusc îi țîșniră lacrimile și lumina soarelui care inunda cîmpia i se împăienjeni înaintea ochilor...

În aceeași dimineață Niculae se sculă și se duse la comitetul regional de partid, care își avea sediul în Capitală, și ceru o audiență primului secretar. Acesta îl primi, nu fără uimire.

— Dacă poți să mă sprijini să activez iar, aproape de tine, să știi că e pentru mine momentul, zise Niculae. Nu-mi cere, adăugă el, uitîndu-se drept în ochii fostului notar din Siliștea, explicații amănunțite, îți dau una singură... La noi e încă multă dezordine și sînt oameni pe umerii cărora apasă poveri prea mari și nimeni nu-i ajută...

— Ai dreptate, spuse fostul notar după ce îl cercetă pe Niculae foarte atent. Ai dreptate, așa este, repetă el. Merită să te angajezi să-i ajuți... Poate o să-mi povestești, cînd o să vrei tu, cum ai ajuns la concluzia asta pozitivă... În orice caz, simt, după indignarea ta stăpînită, că ceva recent, proaspăt, ți-a trezit vechea credință... ești foarte hotărit... Mă bucur... Bine, încheie el, sper, adică nu, sînt convins că vei fi ales în activul comitetului regional, o să te susțin... Pe lîngă faptul că ai mai fost activist și te-ai înscris în partid încă din primele zile ale ieșirii noastre din ilegalitate, mai ești și specialist în probleme agricole...

După care fostul notar tăcu. Se vedea că chiar dacă nu știa bine ce i se întîmplase prietenului său acum, ceva

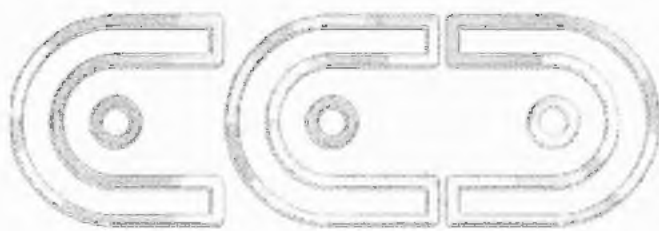
dinainte tot aflate... Îi puse mîna pe umăr și îl încurajă cu o strîngere mută... Apoi îl invită la el acasă, la prînz, în familia sa, să ia masa împreună, lucru care aduse în privirea lui Niculae o licărire intensă din vechea lor prietenie...

Lector : RODICA IOAN
Tehnoredactor : AURELIA ANTON

*Bun de tipar 25.VII.1978. Tiraaj 100 120 ex. broșate.
Coli ed. 8,75. Coli tipar 7,50.*

Comanda nr. 80 213
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”
Plaza Scintei nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2026

